

HankeReki 21.5.04/MNi

Mj. - - - - 1/10

**Historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventointi Itä-
Uudellamaalla keväällä 2003
V.-P. Suhonen**

Museovirasto, rakennushistorian osasto

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	4
1. TAUSTAA.....	5
2. KOHTEET	6
2.1. ASKOLA.....	6
2.1.1. Kalmistonmäki	6
2.1.2. Nalkkilan autiotontti	7
2.2. LAPINJÄRVI	8
2.2.1. Långbromossenin suosilta	8
2.2.2. Porlammin saha ja sahan pato.....	9
2.3. LOVIISAN MAALINNOITUS.....	11
2.4. PERNAJA	14
2.4.1. Ryssön linnoitus	14
2.4.2. Ryssön leiripaikka.....	16
2.4.3. Hopeavuori/Silverberget.....	17
2.4.4. Tjusterby	19
2.4.5. Pernajan autiotontit.....	20
Snickarbacka	20
Idlax 1/Nybacka/Idbacka.....	21
Idlax 2/Grindas.....	21
Idlax 3	22
Mästlax	22
Tervik A	23
Lassdal.....	23
Trännäs.....	24
Böle	25
2.5. PORVOO.....	26
2.5.1. Strömsbergin kuninkaankartano	26
2.5.2. Husholmenin keskiaikaisen linnan ympäristö	28
2.5.3. Pellinki, Hagnäs Kyrkogård.....	30
2.5.4. Pellinki, Kanonudden	31
2.5.5. Saksalan kauppapaikka.....	32
2.5.6. Kiialan autiotontit	33
Vessilä.....	33
Kärby	34
Grindas	34
Näseby	34
2.7. PUKKILA	36
2.7.1. Vanha kirkko	36
2.8. RUOTSINPYHTÄÄ.....	37
2.8.1. Vähä-Ahvenkoski.....	37
2.8.1.1. Leiripaikka (Ahvenisto 1968, kohde 10)	38
2.8.1.2. Alaredutti.....	39
2.8.1.3. Yläredutti.....	39
2.8.1.4. Postirakennukset	40
2.8.1.5. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 35).....	41
2.8.1.7. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 36).....	42
2.8.2. Hirvikosken linnoitukset.....	43
2.8.2.1. Patterin jäännökset (Ahvenisto 1968 kohde 42).....	43
2.8.2.2. Punaisten taisteluhauta (Ahvenisto 1968 kohde 43)	44
2.8.2.3. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 44)	44
2.8.2.4. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 45)	45
2.8.2.5. Valli (Ahvenisto 1968 kohde 46).....	45
2.8.2.6. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 47)	45
2.8.2.7. Leiripaikka (Ahvenisto 1968 kohde 48)	46
2.8.2.8. Valli (Ahvenisto 1968 kohteet 49-50)	46
2.8.3. Tessjön kuninkaankartano.....	48
2.8.4. Kungshamnin leiripaikat.....	50
2.8.4.1. Kungshamn	50
2.8.4.2. Kungshamn Sandbacka	51

2.8.4.3. Kungshamn Hamnflodan	53
2.9. SIPOO	54
2.9.1. Mariendahlin lasiruukki	54
2.9.2. Nikkilän kartanon vanha päärakennus	55
2.9.3. Savijärven kartanon holvikellari	56
3. Lopuksi	57

Liitteet

- Liite 1: Mustavalkokuvat
- Liite 2: Diakuvat
- Liite 3: Inventointipiirroksset

Kannen kuva: Patteri Ruotsin-Pyhtään Vähä-Ahvenkoskella. MV/RHO dia125436: 217

TIIVISTELMÄ

Museoviraston rakennushistorian osasto suoritti Itä-Uudellamaalla historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin 2.–30.5.2003. Museoviraston rahoittamat kenttätyöt liittyivät inventointien kehittämishankkeeseen. Inventointikohteiksi valittiin teollisuuteen, elinkeinoihin, maaseudun asutukseen, maaja vesiliikenteeseen, sotahistoriaan ja kirkkoihin liittyviä maakunnallisesti merkittäviä muinaisjäännöksiä. Yhteistä kohteille oli se, että ne joko olivat itse maiseman keskuspaikkoja tai liittyivät jollakin tapaa maiseman keskuspaikkoihin.

1. TAUSTAA

Museoviraston rakennushistorian osasto suoritti Itä-Uudellamaalla historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin 2.–30.5.2003. Museoviraston rahoittamat kenttätyöt liittyivät inventointien kehittämishankkeeseen. Inventoinnin toteuttivat tutkija V.-P. Suhonen ja apulaistutkija Donald Lillqvist.

Pyrkimyksenä oli tarkastella muinaisjäännöksiä osana laajempaa rakennettua kulttuuriympäristöä. Lähtökohtana oli etteivät muinaisjäännökset ole pelkkiä pisteitä kartalla. Inventointikohteiksi valittiin teollisuuteen, elinkeinoihin, maaseudun asutukseen, maa- ja vesiliikenteeseen, sotahistoriaan ja kirkkoihin liittyviä maakunnallisesti merkittäviä muinaisjäännöksiä. Yhteistä kohteille oli se, että ne joko olivat itse maiseman keskuspaikkoja tai liittyivät jollakin tapaa maiseman keskuspaikkoihin. Taustalla oli ajatus, että keskuspaikat ovat vetäneet puoleensa toimintaa, josta on jäänyt maisemaan erilaisia merkkejä, kuten kiinteitä muinaisjäännöksiä. Katsantokannan mukaan keskuspaikan ei itse tarvinnut olla muinaisjäännös. Esimerkiksi yhä asuttuina olevien kartanoiden ympäristössä on usein autioituneita kylätontteja.

2. KOHTEET

2.1. Askola

2.1.1. Kalmistonmäki

MV/RHO 125436: 1

Kuva 2: Askolan Kalmistonmäki kuvattuna kaakosta.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Askola
Muinaisjäännytyystyyppi:	Hautapaikat
Tyyppin tarkenne:	Ruumiskalmistot
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	Rautakausi ja/tai keskiaika
Peruskartta:	3022 01
Koordinaatit:	pkoo: 6718 043; ikoo: 3423 159
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	5.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 1-13
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 15-27
Tutkimukset:	Luhon, Ville 1951 (kaivaus ¹); Pohjankallio, Lauri 1971 (inventointi); Luhon, Ville 1972 (tarkastus)
Löydöt:	KM 12599: 1-9
Lähteet:	Laurinmäki, Heikki 1958: Askolan historia 1. Porvoo. Pohjankallio, Lauri 1971: Askolan inventointi. <i>Inventointikertomus Museoviraston arkeologian osaston arkistossa.</i>

Askolan Kalmistonmäki on 100 metriä Porvoonjoesta itään sijaitseva savisen pellon ympäröimä matala mäen nyyppylä. Kalmistonmäellä vuonna 1951 kaivaneen Ville Luhon mukaan paikalla on yli 100 hautaa. Tutkitut hautasijat olivat noin 0,55-0,6 metrin syvyydessä, 2 metriä pitkiä ja 0,9 metriä leveitä. Hiekassa erottui vainajan lepoasento tummana varjona pää pohjoista kohden. Osassa haudoissa oli sivuilla syrjittäin ladottuja laakakiviä. Yhdessä haudassa havaittiin kiviarkku. Löytöaineistoon (KM 12599: 1-9) kuului mm. saviastian paloja, nuolenkärki ja luita.

Kalmistonmäellä on hyvät havaintomahdollisuudet, sillä paikka kuuluu Museoviraston hoitoyksikön säännöllisesti hoitamiin muinaisjäännyksiin. Peltoviljely on aikojen saatossa syönyt osan mäestä. Lisäksi mäen päällä on ollut lato. Mäen laella erottuu kuitenkin edelleen useita erityyppisiä painanteita, joista osa on merkitty kivellä. Eteläpään painanteet näkyvät hyvin ilmeisesti sen vuoksi, että ne ovat Ville Luhon vuonna 1951 avaamat haudat.

Kalmistonmäen laella on pohjakaavaltaan pyöreä matalan maavallin ja kapean ojan ympäröimä noin 4 metriä halkaisijaltaan oleva kehä. Maavallin leveys on noin 0,4 metriä ja korkeus noin 0,2 metriä. Vallin maat ovat peräisin ojasta.

¹ Kaivausraporttia ei joko ole tehty tai se on vaikeasti saavutettavissa.

Kalmistonmäen Porvoonjoen puoleisella rinteellä on pohjakaavaltaan nelikulmaisia kivikehiä tai -tarhoja. Tarhojen laajuus on noin 2 x 2 metriä.

Askolan Kalmistonmäkeä on pidetty joko rautakautisena tai varhaiskeskiaikaisena. Kohteen läheltä ei kuitenkaan toistaiseksi tunneta rautakautista tai keskiaikaista asutusta.

2.1.2. Nalkkilan autiotontti

MV/RHO 125436: 13

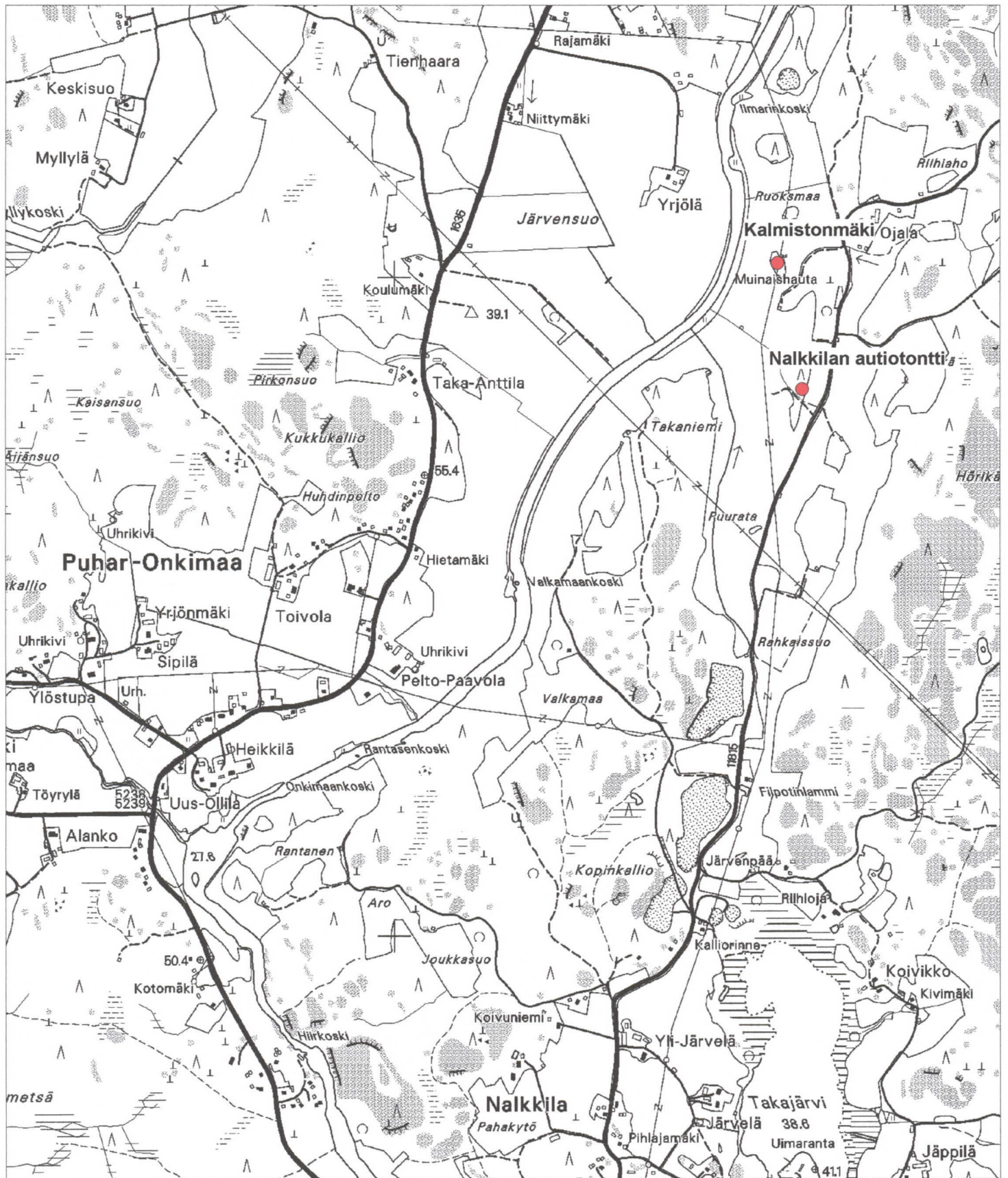

Kuva 3: Nalkkilan autiotontti kuvattuna etelästä.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Askola
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	Kyläpaikat
Rauhoitusluokka:	II/III
Ajoitus:	Autioitunut ennen 1700-luvun loppua
Peruskartta:	3022 01
Koordinaatit:	pkoo: 6717 660; ikoo: 3423 233
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttättyöaika:	5.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 13
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 28
Lähteet:	Winter, T 1782: Geometrisk charta öfver Nalkila by ägor belägna uti Kymmene gårds län Kymmene härad och Borgo sohn affattad år 1782 af T.Winter. <i>Kansallisarkisto, Maanmittaushallituksen kartat B4 3/1-8.</i>

T. Winterin vuonna 1782 piirtämän Nalkkilan kartan perusteella vaikuttaa mahdolliselta, että Kalmistonmäen läheisyydessä olisi autioitunut kylätontti. Alueella on peltojen ja niittyjen keskittymä, vaikka itse Nalkkilan kylä on muutaman kilometrin päässä etelässä.

Vanhon peltojen keskellä sijaitseva todennäköinen autiotontin paikka on raivattu äskettäin pelloksi. Pellosa ei näy mitään merkkejä kylästä. Autiotontin — jos sellainen on ollut olemassa — rakenteet ovat todennäköisesti suurelta osin tuhoutuneet pellonraivauksen ja -viljelyn yhteydessä.

ASKOLA

Peruskarttaote
mk 1:20 000

pk 3022 01

Kalmistonmäki
Nalkkilan autiotontti

2.2. Lapinjärvi

2.2.1. Långbromossenin suosilta

MV/RHO 125436: 278

Kuva 4: Långbromossen.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Lapinjärvi
Muinaisjännöstyyppi:	Kulkuväylät
Tyypin tarkenne:	Suosilta
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1400 - 1700-luku
Peruskartta:	3024 01
Koordinaatit:	pkoo: 6713 975; ikoo: 3463 238
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	8.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 277-278
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 93-94
Tutkimukset:	Hiekkanen, Markus 1996 (tarkastus); Sipilä, Marja 1996 (kaivaus)
Lähteet:	Hiekkanen, Markus 1996: Långbromossenin hirsinen maasilta, kertomus virkamatkasta 23.5.1996. <i>Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto.</i> Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805: Toimittajat Timo Alanen ja Saulo Kepsu. <i>Suomen kirjallisuuden seuran toimituksia 505.</i> Tampere 1989. Sipilä, Marja 1996: Lapinjärvi, Lapinkylä, Långbromossen. Historiallisen ajan suosillan kaivaus 12.-16.8.1996. <i>Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto.</i> Långbromossen-seminariet i Wasagård, Lappträsk 26.8.1997. <i>Lehtileike Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa.</i>

Långbromossenin suosilta on liittynyt Lapinjärveltä etelään Pyhtäälle johtaneeseen Skokelvägen-nimiseen paikallistiehen. 1900-luvulle saakka käytössä olleen Skokelvägenin on arveltu saaneen alkunsa keskiajalla. Långbromossenin kohdalla on ollut aiemmin noin 140 metriä pitkä suosilta. Suosilta on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta peräisin olevaan Kuninkaan kartastoon.

Långbromossenin suosillasta kaivettiin vuonna 1996 noin 4 x 10 metriä laaja osa. Kaivausalueella havaittiin sillassa neljä eri hirsikerrosta, jotka edustivat viittä eri aikaista rakennusvaihetta. Ylin hirsikerros sijoittuu 1710-luvulle, kolmas 1580-luvulle ja alin 1480-luvulle. Alin hirsikerta oli kivi- ja puukerroksen päällä.

Suosillasta ei pystytty inventointiajankohtana keväällä 2003 tekemään havaintoja, sillä Långbromossen oli täysin veden vallassa.

2.2.2. Porlammin saha ja sahan pato

MV/RHO 125436: 88

Kuva 5: Koskenkylänjoki Porlammin sahan luona.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Lapinjärvi
Muinaisjäännytyystyyppi:	Teollisuuskohteet
Tyyppin tarkenne:	Vesisaha/padot
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1752-1828
Peruskartta:	3022 08
Koordinaatit:	pkoo: 6727 820; ikoo: 3444 959
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	6.5.2003
Diaposiivit:	MV/RHO 125436: 87-90
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 32-35
Lähteet:	

Korhonen, Mikael - Kuvaja, Christer 1995: Lapinjärven historia, kaksi kieltä - yksi kunta. Lapinjärvi.
Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Toimittajat Timo Alanen ja Saulo Kepsu. *Suomen kirjallisuuden seuran toimintuksia 505.* Tampere 1989.

Porvoolaiset luutnantti Lorents Glansenstierna ja raatimies Henrik Schröder tekivät vuonna 1744 porlammi-laisten kanssa sopimuksen Koskenkylänjokeen rakennettavasta sahamyllystä. Glansenstierna ja Schröder jättivät syksyllä 1744 lääninhallitukselle lupahakemuksen Högforsiin eli Sahakoskeen sijoittuvan sahan perustamiselle. Kihlakunnanoikeus tarkasti sahan paikan ja antoi perustamisluvan vuonna 1746. Kamari- ja kauppakollegio myönsi perustamisluvan vuonna 1752.

Porlammin saha rakennettiin vuosina 1753-1754. Saha oli toiminnassa vuodesta 1755 vuoteen 1828. Sahan ympärille muodostunut yhteisö hävisi 1830-luvun jälkipuoliskolla.

Porlammin saha yhteisöineen on piirretty 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta peräisin olevaan Kuninkaan kartastoon. Samaan karttaan on merkitty myös sahan Lapiokoskella sijainnut pato.

Porlammin sahan yhteisön paikalla on nykyään peltoa ja omakotitaloja. Lisäksi alueen halki kulkee rautatie. Sahayhteisöön kuuluneista rakennuksista ei ole säilynyt maanpäällisiä jäännöksiä. Sahan kohdalla on Koskenkylänjoen molemmilla rannoilla erittäin tiheää läpipääsemätöntä "rämeikköä". Kasvillisuuden seasta on mahdoton erottaa rakenteita.

Porlammin sahan ympäristön maisema sisältää useita eri-ikäisiä kerrostumia. Paikalla on mm. uusia teollisuusrakennuksia ja vanha rautatie. Kohteen arkeologisen arvon määrittäminen on hankalaa. Pellon kohdalla tulisi tehdä koekaivauksia. Lisäksi joen rannoilta saattaisi tulla raivaamalla näkyviin vanhoja rakenteita.

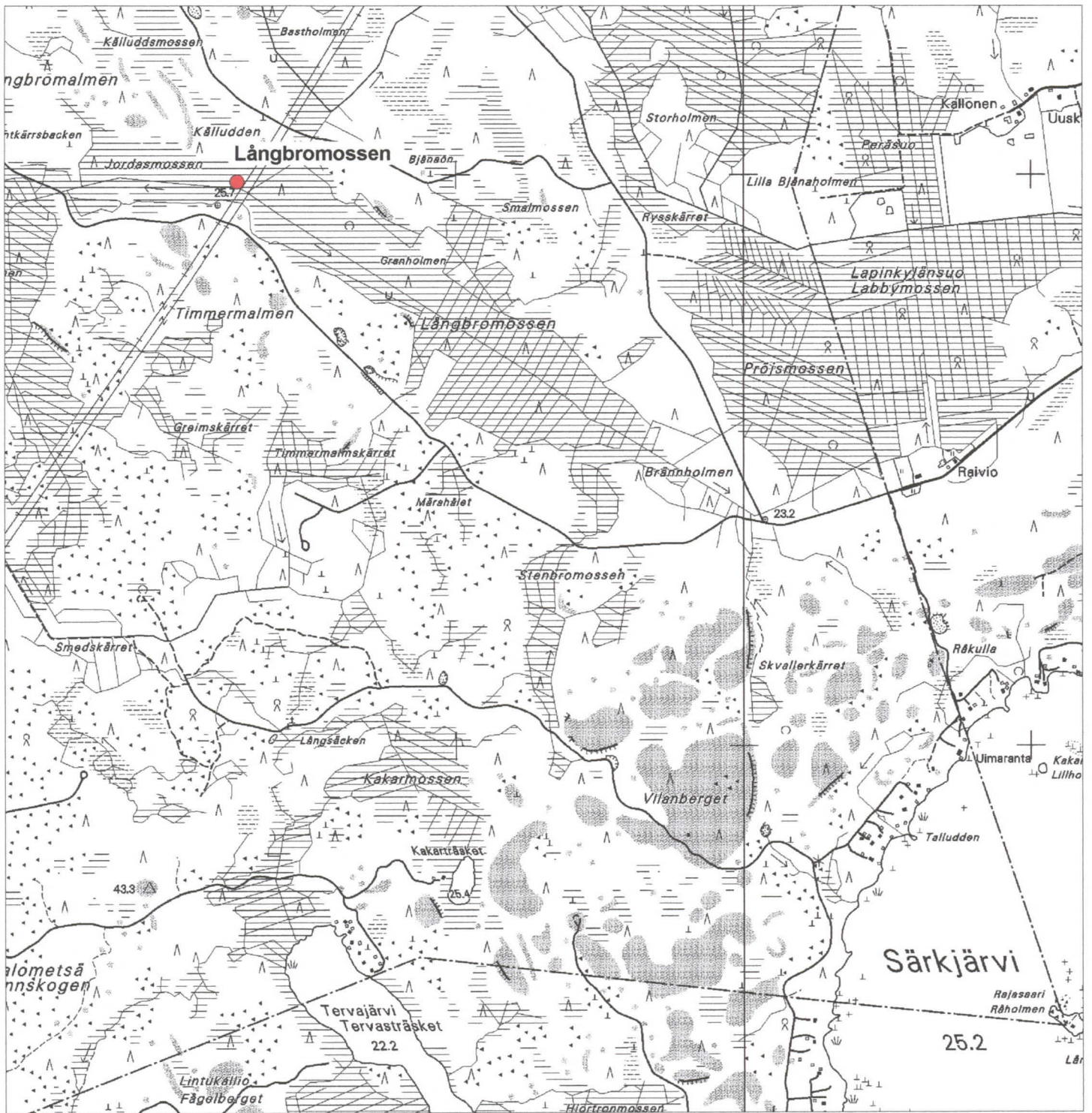
Koskenkylän joen yläjuoksulla sijainneen sahan padon jäännösten päällä on nykyään kävelysilta. Joen molemmilla rannoilla on tasakokoisista harmaakivilohekareista tehdyt penkereet. Länsipuolen penkereen laajuus

on noin 6 x 12 metriä ja itäpuolen noin 4 x 14 metriä. Itäisempään penkereeseen liittyy betoninen luiska. Joen kohdalla on ainakin kolme harmaakivilohkareista tehtyä uomaa.

Itärannalla on padon pohjoispuolella noin 6 x 8 metriä laaja lohkokivistä ilman laastia tehty kivijalka. Lisäksi padon ohi kulkevan tien itäpuolella vastapäätä patoa on noin 20 x 12 metriä laaja lohkokivistä ilman laastia tehty kivijalka.

Porlammin pato on hyvässä kunnossa. Padon kivrakenteet tulisivat kuitenkin kasvillisuuden raivauksella paremmin esille.

LAPINJÄRVI

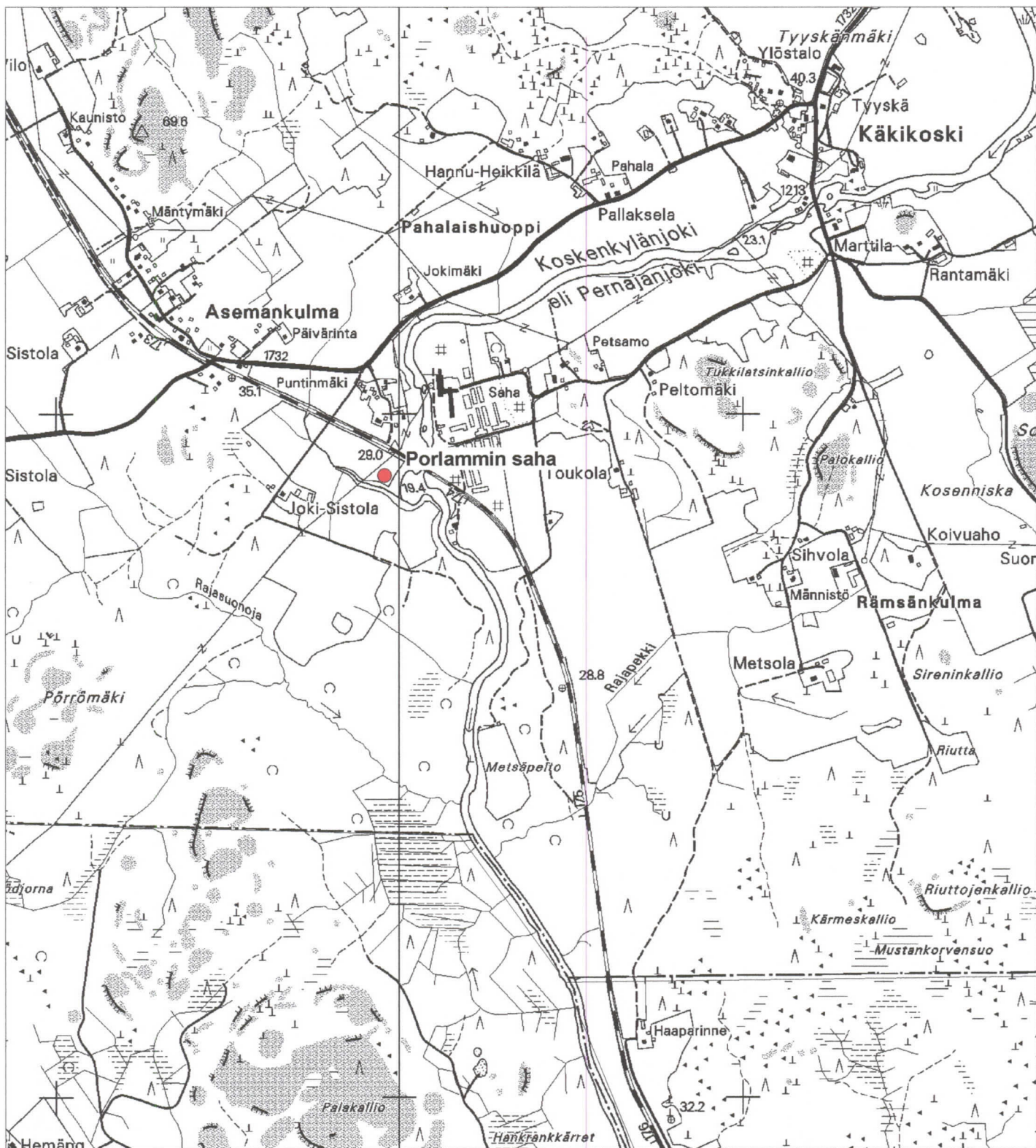
Peruskarttaote

pk 3024 01

mk 1:25 000

Långbromossen

LAPINJÄRVI

Peruskarttaote

pk 3022 08

mk 1:20 000

Porlammin saha

2.3. Loviisan maalinnoitus

Kuvat 6-8: Loviisan maalinnoituksen jäännöksiä.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Loviisa
Muinaisjäänöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyypin rakenne:	Vallit, maavallit, linnoitukset
Rauhoitusluokka:	I/II
Ajoitus:	1749-1756
Peruskartta:	3021 12
Koordinaatit:	pkoo: 6705 797; ikoo: 3457 647
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	14.5.2004
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 279-298
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 171-193
Tutkimukset:	Ojonen, Lasse 1973 (tarkastus); Heinämies, Kati 1977 (inventointi)
Lähteet:	Heinämies, Kati 1977: Loviisan maalinnoituksen inventointi 3.-6.5.1977. <i>Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto.</i> Ojonen, Lasse 1973: Kertomus hum.kand Lasse Ojosen virkamatkasta Loviisaan 14.-16.8.1973. <i>Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto.</i> Sirén, Olle 1995: Loviisan kaupungin historia 1745-1995. Loviisa.

Ruotsin hallitus päätti 26.6.1745 perustaa Degerbyn tapulikaupungin. Kaupungin nimi muutettiin Loviisaksi vuonna 1752. Kaupungissa tehtiin linnoitustöitä ensimmäisen kerran jo vuonna 1747. Maalinnoitus rakennettiin kuitenkin varsinaisesti vasta vuosina 1749-1756.

Loviisan maalinnoitus muodosti kuusisakaraisen tähden. Sakarien päähän oli tarkoitus rakentaa kuningashuoneen jäsenten mukaan nimetyt linnakkeet: Adolf Fredrik, Loviisa Ulrika, Gustav, Carl, Fredrik Adolf ja Sofia Albertina. Työt eivät kuitenkaan koskaan edenneet maavallia pidemmälle. Kivistä rakennettiin lopulta ainoastaan kaupungin länsipuolella sijaitseva sarvilinnoitus ja itäreunalla olevat bastionit Rosen ja Ungern.

Loviisan maalinnoituksen jäljellä olevat osat on inventoitu vuosina 1973 ja 1977. Kevään 2003 tarkastuskäynnin yhteydessä kierrettiin puolen päivän aikana koko maalinnoitus lukuun ottamatta bastioneja Rosen ja Ungern. Huomiota kiinnitettiin mm. rakenteiden kuntoon ja raivauksen tarpeeseen. Kohteiden numerointi on sama kuin Kati Heinämiehen inventoinnissa vuonna 1977. Lähes kaikki Heinämiehen inventointikohteet ovat edelleen havaittavissa maastossa.

Vallit Saaristotien ja Kotkantien risteyksessä (Heinämies 1977 kohde 3)

Saaristotien ja Kotkantien risteyksen kohdalla olevan vallin eteläosa on nurmikkoa ja erottuu sen vuoksi hyvin. Vallin sisäpuoli on sen sijaan täysin umpeen kasvanutta vetistä rämeikköä. Pohjoisessa vallin päällä kasvaa pensaita, vesakkoa ja isoja puuta. Bastion Ungernin edustalle itään rakennettu parkkipaikka on tuhonnut jonkin verran vallia.

Raivaamalla vallit esille kasvillisuuden alta saataisiin näkymä bastion Ungernilta itään päin avoimeksi. Samalla tulisivat ymmärrettäväksi sekä bastionin paikan valinnan syyt että puolustusjärjestelmän kokonaisuus.

Bastion Rosenin takaiset vallit (Heinä mies 1977 kohde 4)

Bastion Rosenin takaiset vallit ovat muuten hyvässä kunnossa paitsi, että ne ovat täysin vesakon ja kasvillisuuden peitossa. Vallin B-osa on ilmeisesti tuhoutunut ulkoilupolun ja sähkölinjan rakentamisen yhteydessä.

Bastion Rosenin lounaispuolella oleva nuolenmuotoinen varustus (Heinä mies 1977 kohde 5)

Bastion Rosenin lounaispuolella sijaitseva nuolenmuotoinen varustus on muuten hyvässä kunnossa paitsi, että sen päällä on jonkin verran vesakkoa ja että vallihaudassa kasvaa puita. Varustuksen Kühlefeltinkadun puoleinen osa on nurmikko.

Bastion Adolf Fredrikin pohja (Heinä mies 1977 kohde 6)

Bastion Adolf Fredrikin pohja on nykyään nuolenmuotoinen lammikko. Lammikon rannat olisi puhdistettava ja raivattava esiin. Tällä hetkellä kohde vaikuttaa lähinnä likavesilammikolta.

Lammen pohjoispuolella sijaitseva bastionin rakentamiseen liittyvä louhikko-alue on raivauksen tarpeessa.

Ulkoilumajan pohjoispuoliset vallit (Heinä mies 1977 kohde 7)

Ulkoilumajan pohjoispuoliset vallit erottuvat selvästi. Jos vallin ulkosivun kunnostaisi, varustus näkyisi Helsinki-Kotka tielle (E18). Vallin päällä kulkeva ampumaradalle johtava hiekkatie tuhoaa rakennetta hitaasti mutta varmasti.

Urheilukentän vallit (Heinä mies 1977 kohde 8)

Maalinnoituksen valli on muokattu urheilukentän katsomoksi. Vallin kulmat erottuvat selvästi. Vallin päällä kasvaa nurmikko. Vallin ulkosivulla kulkeva tie tuhoaa koko ajan rakennetta.

Ravirataa sivuava ja siitä lounaaseen jatkuva valli (Heinä mies 1977 kohde 9)

Osa vallista on tuhoutunut raviradan, raviradan katsomon ja tallin rakentamisen yhteydessä. Tallin takana näkyy matalaa valliä, jonka päällä kulkee ratsastuspolku. Ratsastuspolku tuhoaa rakennetta hitaasti mutta varmasti. Idässä vallin ympärillä kasvaa vesakkoa. Lounaassa valli kulkee omakotitalojen hyvin hoidetulla pihamaalla.

Harjun sarvilinnake (Heinä mies 1977 kohde 10)

Oltermanninkatu 11

Suhteellisen hyvässä kunnossa oleva sarvilinnoituksen katkelma. Itäpuoli on yksityispihalla ja länsipuoli parkkipaikan vierellä.

Itäinen tullikatu 4 – Aleksanterinkatu 12

Heinämiehen inventointikertomuksen mukaan rakennuksen kivijalassa pitäisi olla katkelma sekä länsiluode- että itä-kaakkosuuntaista muuria. Katkelmaa ei löytynyt keväällä 2003.

MV/RHO 125436: 292

Kuva 9: Harjun Sarvilinnake.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Lammikko kylpylän puistossa (Heinä mies 1977 kohde 11)

Bastion Carlin perustusten kaivamisen yhteydessä syntynyt lammikko sijaitsee kaupunkialueella olevassa hyvin hoidetussa puistossa.

Ortodoksisen kellotapulien kumpare (Heinä mies 1977 kohde 12)

Bastion Gustafin perustusten kaivuun yhteydessä syntynyt kumpare. Paikka on nykyään nurmikkona. Vieressä sijaitseva ortodoksisen kirkon rakennus on vuodelta 1754.

Linja-autoaseman valli (Heinä mies 1977 kohde 13)

Bastion Gustafin perustusten kaivuun yhteydessä syntynyt valli. Vallin muoto on nykyään epämääräinen sen vuoksi, että siitä on lohkottu reunoja sekä pysäköintialueeksi että taksiaseman tiloiksi. Lisäksi vallin pohjoiskulmassa on vanha kellari. Valli on hyvin hoidettua nurmikkoa.

Valli Garnisonin itäpuolella (Heinä mies 1977 kohde 14)

Bastion Lovisa Ulrican perustusten kaivuun yhteydessä syntynyt joen rannalla sijaitseva kumpare. Päällä kulkeva hiekkatie ja vierellä oleva omakotitalo ovat tuhonneet vallia. Valli tulisi paremmin esille, jos rannalla olevia puita harvennettisiin.

2.4. Pernaja

2.4.1. Ryssön linnoitus

Kuvat 10-11: Pernajan Ryssön maalinnoitus.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Vallit, maavallit, linnoitukset
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	Isonvihan aika
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6707 599; ikoo: 3443 400.
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttättyöaika:	19.5.2003
Diaposiitivit:	MV/RHO 125436: 101-117
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 217-232
Tutkimukset:	Topelius, G 1908 (inventointi); Pohjakallio, Lauri 1969 (inventointi); Uino, Pirjo 1997 (tarkastus)
Lähteet:	Pohjakallio, Lauri 1969: Pernajan inventointi. <i>Museoviraston arkeologian osaston arkisto.</i> Sirén, Olle 1965: Pernå sockens historia 2, 1. Helsingfors. Topelius, G. 1908: En arkeologisk, historisk beskrifning öfver Pernå socken jämte Liljendal Kapell. <i>Museovirastons arkeologian osaston arkisto.</i> Uino, Pirjo 1998: Ryssön tarkastus. <i>Museovirastons arkeologian osaston arkisto.</i> Winter, T 1767: Charta öwer the under Terwiks gård lydande bönder och torparens ägor uti Perno soch Kymmene härad och Kymmene gårds län Afmätte år 1767. T. Winter. <i>Kansallisarkisto, maanmittaushallituksen kartat.</i>

Venäläiset rakensivat vuonna 1713 linnoituksen ruotsalaisten Kymijoen puolustuslinjan selustassa sijainneeseen Pernajan Ryssöön. Linnoituksen oli tarkoitus toimia rannikolla tapahtuvien operaatioiden tukikohtana. Rakennuspaikan valinnan taustalla oli mm. seuraavia syitä: Ruotsin laivasto ei päässyt kapeaan ja matalaan Pernajanlahteen, saarelle oli hankala hyökätä maan puolelta ja elintarvikkeiden toimittaminen idästä linnoitukseen oli helppoa.

Venäläiset siirtyivät Ryssöön 22.5.1713. Rannoille rakennettiin valleja ja mantereen puolelle ponttonisilta. Linnoituksen valmistuttua paikalle muutti 7000 miestä.

Vuodelta 1767 peräisin olevaan karttaan on merkitty Ryssölle johtava silta sekä sillan vierellä oleva aita.

Linnoituksen alueella kasvava tiheä vesakko ja korjaamaton hakkuujäte tekevät havaintomahdollisuudet huonoiksi. Ryssön pohjoisosan ojituksessa on ilmeisesti käytetty paikoitellen hyväksi linnoituksen vallien edustalla olleita vallihautoja. Ryssön eteläisivun rakenteet ovat vaurioituneet pahoin metsänraivauksen ja suurjännitejohdon rakentamisen yhteydessä. Voimalinjan rakennustöissä syntyneitä maakasoja on vaikea erottaa linnoituksen valleista.

Vaikeista maasto-olosuhteista huolimatta havaittiin kevään 2003 inventoinnissa, että Ryssön itäpäässä sijaitsevaa niemeä ympäröivä pohjakaavultaan epämääräisen tähdenmuotoinen kivi-/ maavalli on suurelta osin säilynyt. Tilanne vastaa G. Topeliuksen vuonna 1908 piirtämää karttaa.

Linnoituksen valli jaettiin inventoinnissa osiin A-G (ks. kartta). Jako on tutkimuksellinen.

Osa A

Tähtilinnoituksen eteläsivulla sijainneesta alun perin noin 157 metriä pitkistä lounais-koillisuuntaisesta kivivallista on säilynyt lounaispään 70 metriä. Valliin on kajottu voimalinjan rakentamisen yhteydessä.

Osa B

Tähtilinnoituksen kaakkoiskulmassa sijainneista kivi-/maavalleista (alk. per. yht. pituus n. 116 m) on säilynyt vain katkelmia. Valli on paikoitellen noin 3 metriä leveä ja 0,5 metriä korkea. Siellä täällä on näkyvissä tiilimurskaa.

Osa C

Tähtilinnoituksen itään päin suuntautuva sakara, joka muodostuu 33, 47, 56 ja 36,5 metriä pitkistä kivivalleista. Sakaran kannan leveys on noin 100 metriä. Kivivallin korkeus on parhaimmillaan 0,3 metriä ja leveys 3-4 metriä. Valli erottuu paikoitellen erittäin heikosti.

Osa D

Tähtilinnoituksen koilliseen suuntautuva sakara, joka koostuu 87, 37, 36, 31, 29 ja 97 metriä pitkistä maa-/kivivalleista. Sakaran kannan leveys on noin 200 metriä. Valli on enimmillään noin 1-2 metriä korkea ja 4 metriä leveä. Paikoitellen valli erottuu erittäin heikosti tai on kokonaan tuhoutunut. Vallin edustalla kulkeva oja on saattanut Alun perin olla vallihauta.

Osa E

Tähtilinnoituksen luoteeseen suuntautuva sakara, joka koostuu 46, 46, 45, 48, 54, 48, 19 ja 37 metriä pitkistä maa-/kivivalleista. Sakaran kannan leveys on noin 200 metriä. Valli on enimmillään 0,5-0,7 metriä korkea ja 3 metriä leveä. Paikoitellen valli erottuu erittäin heikosti tai on kokonaan tuhoutunut. Vallin edustalla olevat ojat ja lammikot saattavat liittyä vallihautoihin.

Osa F

Tähtilinnoituksen 52 ja 120 metriä pitkistä valleista koostuva länsipuoli. Vallit ovat paikoitellen 0,5 metriä korkeita ja 1-3 metriä leveitä. Vallin päällä kasvaa tiheää vesakkoa. Vallin läpi kulkee metsätie.

Osa G

Tähtilinnoituksen 68, 30 ja 42 metriä pitkistä kiven- ja maansekaisista valleista koostuva eteläpuoli. Vallin korkeus on paikoitellen metri ja leveys 3 metriä.

Ryssön kaltaisen erittäin arvokkaan muinaisjäännökseen jatkuva tuhoutuminen olisi pyrittävä estämään. Tähtilinnoitus on säilynyt otaksuttua paremmin. Linnoituksen valli kulkee aivan rannassa, ei kallion päällä kuten virheellisesti on arveltu. Linnoitus näyttää oletettua monimutkaisemmalta. Etelässä oleva puolustusuunta on korkeammalla kuin pohjoisessa oleva leirialue.

2.4.2. Ryssön leiripaikka

MV/RHO 125436: 120

Kuva 12: Majanpohja.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäänöstyyppi:	Asuinpaikka
Tyyppin tarkenne:	Leiripaikka, kivilatomukset, ryssänuunit
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1700-luku/Isonvihan aika?
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6706 905; ikoo: 3442 872
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	19.5.2004
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 117-121
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435:233-237
Tutkimukset:	Pohjakallio, Lauri 1969 (inventointi)
Lähteet:	Pohjankallio, Lauri 1969: Pernajan inventointi. <i>Museoviraston arkeologian osaston arkisto.</i> Sirén, Olle 1965: Pernå sockens historia 2, 1. Helsingfors.

Ryssön kaakkoisreunalla noin sadan metrin päässä Klobbvikenin rannasta on kuusivaltaisessa sekametsässä useita ryssänuuneja ja mahdollisia majanpohjia.

Alueella on isoja kivilohkareita, joiden vierelle on kylmämuurattu harmaakivistä ns. kiviuneja. Kiviunien seinä- ja kattorakenteet ovat ajan kuluessa hajonneet siten, että jäljellä on ainoastaan noin 2 x 2 metriä laajoja kiviroykkiöitä. Joistakin uuneista erottuvat edelleen suuaukkoa reunustaneet kivet.

Yhden ison kiven uunia vastakkaisella puolella on majanpohja. Lisäksi kahdessa tapauksessa kiviuni saattaa itse asiassa olla majanpohja. Varma majanpohja on pohjakaavaltaan nelikulmainen noin 4 x 2 metriä laaja kivikehä.

Alueella on myös yksi noin viisi metriä halkaisijaltaan oleva matala painanne.

2.4.3. Hopeavuori/Silverberget

MV/RHO 125436: 184

Kuva 13: Hopeavuori kaakosta.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Raaka-aineen hankintapaikat
Tyyppin tarkenne:	Kaivokset
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1600-1700-luku
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6709 102; ikoo: 3442 597
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	20.5.2003
Diaposiivit:	MV/RHO 125436: 184-193
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 238-244
Tutkimukset:	John, C.H. 1827; Gylling, Hjalmar 1882; Haggren, Georg & Hakanpää, Päivi 2002.
Lähteet:	Gylling, Hjalmar 1887: Om geologien för de gamla silvermalmsskärpningar. <i>Meddelande från industristyrelsen IV.</i> Haggren, Georg - Hakanpää, Päivi 2002: Pernajan Gammelbyn ja Forsbyn osayleiskaava-alueen inventointi. <i>Museovirasto rakennushistorian osaston arkisto.</i> Laine, Eevert 1948: Suomen vuoritoimi. <i>Historiallisia tutkimuksia 31.</i> Helsinki.

Pernajan hopea ilmestyy lähteisiin ensimmäisen kerran vuonna 1607, kun Viipurin linnan päällikkö Arvid Tönneson Wildeman lahjoittaa Pernajan kirkolle Koskenkylästä sijaitsevasta kalliosta louhitusta hopeasta tehdyt kullatut kalkan ja öylätin. Tönnesonin hopeakaivoksen paikkaa ei tunneta. Se on kuitenkin luultavasti sijainnut joko Forsöllä tai Hopeavuorella.

Forsbyn hopeamalmista kiinnostuttiin uudelleen 1700-luvun puolivälissä. Vaikka malmia löydettiin 16 eri paikasta, ei vanhaa 1600-luvun kaivosta kyetty paikantamaan. Parhaat hopeakaivokset sijaitsivat Varppivuorella eli nykyisellä Hopeavuorella.

Koskenkylän vanhoja hopeakaivoksia tutkittiin jälleen 1800-luvun alkupuolella. Vuorikadetti C.H. John löysi kesällä 1827 14 vanhaa louhosta (mm. 4 Hopeavuorelta). Lisäksi John avasi kolme uutta louhosta Forsölle.

Siitä huolimatta, että kaivostoiminta oli osoittautunut aiemmin kannattamattomaksi, inventoi Hjalmar Gylling alueen kaivokset vielä vuonna 1882.

Kevään 2003 inventoinnissa tarkastettiin Koskenkylän kaivoksista Hopeavuori lähiympäristöineen. Tehdyt havainnot eivät täysin vastaa Georg Haggrenin ja Päivi Hakanpään syksyllä 2002 tekemää inventointia.

Louhos 1

Hopeavuoren eteläsivun keskivaiheilla on korkealla kallion seinällä veden osittain täyttämä louhos. Louhoksen laajuus on noin 10 x 12 metriä. Louhoksen syvyys on enimmillään 6 metriä. Louhoksen seinän yläosassa on poranjälkiä ja alaosassa roviolouhinnan merkkejä. Louhoksen kohdalla on kallion juurella runsaasti jättekiveä.

Louhos 2

Hopeavuoren itäpäässä on kallionseinän yläosaan tehty noin 12 x 6 metriä laaja louhos. Louhoksen syvyys on noin 5 metriä. Seinän yläosassa on poranjälkiä. Louhoksen edessä rinteellä on runsaasti jättekiveä. Louhos 2 ei ole yhtä näyttävä kuin louhos 1. Louhos 2 näkyisi viereiselle moottoritiele, jos sen edustalla olevaa kuusimetsää raivattaisiin.

Louhos 3

Hopeavuoren laen keskivaiheilla on noin 3 x 2 metriä laaja louhos.

Louhos 4

Hopeavuoren länsipäässä on noin 10 x 15 metriä laaja louhos.

Louhos 5

Hopeavuoren länsipäässä on noin 3 x 2 metriä laaja louhos.

2.4.4. Tjusterby

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kartanot
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	Keskiaika → nykyaika
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6702 545; ikoo: 3444 144
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	22.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 184-193
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 238-244
Tutkimukset:	Kaivaukset 1929
Lähteet:	Antell, Kurt 1956: Pernå sockens historia 1. Helsingfors. Breitholz, D.J 1883-1784: Charta delen n:o öfver 2 Isnäs säteriets sammfällighets ägor, till storskifte afmätte åhrr 1783 och 1784. <i>Kansallisarkisto maanmittaushallituksen kartat H B37 13/9-10.</i> Finlands medeltidsurkunder II, 1401-1430. Samlade och i tryck utgifna af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. Helsingfors 1915. Herrgårdar i Finland I, Nyland I. Utgivet av Gabriel Nikander och Kurt Antell. Helsingfors 1928. Jutikkala, Eino & Nikander, Gabriel 1939: Suomen kartanot ja suurtilat. Helsinki.

Tjusterbyn kartanolinna sijaitsee vuonna 1867 rakennetusta kartanon nykyisestä päärakennuksesta noin 400 metriä itäkoilliseen. Kartanolinnasta on jäljellä noin 26,5 x 10 metriä laaja harmaakivinen perustus ja syvälle maan alle ulottuvat kellarit. Kartanolinnan pohjan päälle on rakennettu suojaksi puukatto.

Tjusterby on keskiaikainen rälssisäteri. Paikan ensimmäinen tunnettu omistaja on 1400-luvun alkupuolella elänyt Björn Pedersson Diekn. Vanha säteri on mahdollisesti sijainnut puoli kilometriä kartanolinnasta lounaaseen paikalla, missä 1700-luvun lopulla oli Gammelgård-niminen torppa.

Tjusterbyn kartanolinnan rakentajana on pidetty Olof Lilleä. Hänen tiedetään tuoneen Tallinnasta kalkkia vuosina 1515 ja 1516. Lisäksi Lillen vuoden 1545 perinnönjaossa Tjusterby oli paremmin varustettu kuin hänen toinen kartanonsa Gammelgård.

Venäläiset polttivat Tjusterbyn kartanolinnan sekä 1500-luvun lopulla että 1700-luvun alussa.

Tjusterbyn kartanolinna restauroitiin vuosien 1929 ja 1939 välisenä aikana. Tällöin havaittiin, että pohjoisessa sijaitseva parihuonepohjakaavainen noin 17 x 10 metriä laaja osa edustaa vanhempaa rakennusvaihetta. Rakennuksen eteläpuoli ja tornit kuulunevat sen sijaan vasta Vaasa-aikaan ja 1500-luvun lopulle.

2.4.5. Pernajan autiotontit

Kuvat 14-16: Pernajan autiotontteja (Lassdal, Tervik A, Idlax Nybacka).

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kevään 2003 inventoinnin yhteydessä tarkastettiin Pernajan alueella joitakin Kuninkaan kartastoon merkittyjä sittemmin autioituneita kylätontteja. Inventoinnin valmistelussa ei perehdytty tarkemmin 1600- ja 1700-lukujen karttoihin. Karttatyössä on käytetty ainoastaan seuraavia lähteitä:

Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Toimittajat Timo Alanen ja Saulo Kepsu. *Suomen kirjallisuuden seuran toimituksia 505*. Tampere 1989.

Pitäjänskartta II:7/3 Pernaja v. 1919.

Pitäjänskartta II:7/8 Pernaja v. 1919.

Pitäjänskartta II:7/9 Pernaja v. 1909.

Retalions afleverering charta öfwer siö recogneseeringen i Finland år 1805.

Senaatin kartta IX-35 vuodelta 1874.

Senaatin kartta VIII-35 vuodelta 1875.

Snickarbacka

Kunta:

Pernaja

Muinaisjäännöstyyppi:

Asuinpaikat

Tyyppin tarkenne:

Kylänpaikat

Rauhoitusluokka:

I

Ajoitus:

? → 1700-luku → 1900-luku

Peruskartta:

3021 09

Koordinaatit:

pkoo: 6702 800; ikoo: 3443 600

Tutkimuksen laatu:

Inventointi

Kenttätyöaika:

22.5.2003

Diapositiivit:

MV/RHO 125436: 125-133, 326-333

Mustavalkonegatiivit:

MV/RHO 125435: 277-296

1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuvaan Kuninkaan kartastoon on merkitty Snickarbackaan torppa. Paikka on ollut asuttu vielä 1900-luvun alussa.

Snickarbacka on pellon ympäröimä harvaa sekametsää kasvava mäennyppylä. Tontilla on 11 maanpinnalle näkyvää rakennuksen pohjaa tai muuta rakennetta. Rakennuksilla on ilman laastia erikokoisista harmaakivistä tehdyt kivijalat. Rakennusten koot vaihtelevat 5 x 5 metristä 11 x 10 metriin. Isoimmassa rakennuksessa on ollut kellarikerros. Mäen eteläsivun keskikohdalla on mahdollisesti kaivon paikka.

Tontin ikää ei tunneta. Paikan keskeinen sijainti ja suhde ympäristöön ovat sellaisia, että kyseessä voi olla jopa keskiaikainen kylätontti. Asian selvittämiseen tarvittaisiin arkeologisia tutkimuksia. Snickarbackan arvoa nostaa se, että kyseessä on kokonaan säilynyt maatila pää- ja sivurakennuksineen.

Idlax 1/Nybacka/Idbacka

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	? → 1700-luku → 1900-luku (autiona 1960-luvun alku)
Peruskartta:	3021 08
Koordinaatit:	pkoo: 6694 519; ikoo: 3446 453
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	15.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 174-178
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 201-205

Tontti on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuviin Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan. Paikalla on ollut 1900-luvun alussa Idbacka- ja Nybacka-nimiset tilat.

Autiotontti sijaitsee pellon etelästä, idästä ja lännestä rajaaman kallion ympärillä. Kallion luoteispuolella olevan tontin osan (Idbacka) kohdalla on nykyään suuri hiekkakuoppa. Kallion itäpuolisella rinteellä kasvavaa tiheästä vesakosta erottuvat kahden rakennuksen harmaakiviset ilman laastia tehdyt kivijalat (12 x 6 m, 10 x 5 m). Kallion eteläsivun ohittavan hiekkatien vierellä pohjoisessa on betoninen kivijalka (15 x 7 m).

Hiekkatien eteläpuolella maasto on avointa niittyä, jolla kasvaa ainoastaan muutama kuusi, ruusupensas ja kataja. Alueella on näkyvissä kaksi heinän peittämää rakennuksen pohjaa (20 x 15 m, 12 x 3 m) ja yksi kellari (4 x 1,5 m). Toinen rakennuksista näyttäisi olevan uunillinen paritupa.

Nybackan/Idbackan autiotontti on arkeologisesti kiinnostava kohde siitä huolimatta, että paikalla on asuttu 1900-luvulle saakka. Keskeinen peltojen ympäröimä sijainti saattaa viitata tontin vanhuuteen. Toisaalta paikka on suhteellisen kaukana merestä.

Idlax 2/Grindas

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	? → 1700-luku → 1900-luku (autiona 1960-luvun alku)
Peruskartta:	3021 08
Koordinaatit:	pkoo: 6694 545; ikoo: 3445 804
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	15.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 174-178
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 201-205

Tontti on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuviin Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan. Paikalla on ollut vielä 1900-luvun alussa Grindas-niminen tila.

Kahden pellon väliin jäävällä penkereellä on useita rakennusten pohjia. Rakenteiden jäännökset erottuvat selvästi, koska paikka on nykyään laidunta. Ainoastaan tontin eteläosa on jonkin verran vesakoitunut.

Tonttimaan pohjoispuolella on noin 16 x 7 metriä laaja rakennuksen pohja, jonka keskellä on matala kumpane. Kyseessä näyttäisi olevan uunillinen paritupa. Rakennuksen kivijalka on tehty harmaakivilohkareista ilman laastia. Maanpinnalla ei näy tiilimurskaa.

Noin 16 metriä edellisestä rakennuksesta etelään on noin 5 x 7 metriä laaja heinän peittämä kivijalka. Rakennuksen keskellä oleva kuopanne on mahdollisesti kellarin jäännös.

Penkereen eteläreunalta erottuvat kasvillisuuden peittämät noin 9 x 7 metriä laaja rakennuksen pohja ja noin 3 metriä halkaisijaltaan oleva kellari. Rakennuksella on harmaakivinen ilman laastia tehty kivijalka. Kellari on pohjakaavaltaan u-muotoinen. Kellarin kivrakenteet eivät ole näkyvissä.

Idlax 3

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1800-luku
Peruskartta:	3021 08
Koordinaatit:	pkoo: 6695 000; ikoo: 3446 500
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	15.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 179-189
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 206-211

Tontille on merkitty torppa vuodelta 1874 peräisin olevaan Senaatinkarttaan.

Peltojen ympäröimällä kuusimetsää kasvavalla mäellä on useita rakennusten pohjia. Havaintomahdollisuudet olivat huonot sen vuoksi, että paikalla suoritettujen raivauksen jätteet oli jätetty korjaamatta.

Mäen luoteisrinteellä on kolme rakennuksen pohjaa. Kaikilla rakennuksilla on harmaakivinen ilman laastia tehty kivijalka. Isoin rakennus on 13 x 5 metriä laaja. Rakennuksen sisäpuolella näyttäisi olevan uuni ja kellari. Rakennuksen länsipäässä on uloke. Rakennuksen päällä kasvaa jonkin verran pajukkoa.

Ensimmäisestä rakennuksesta 10 metriä kaakkoon on 5 x 3,5 metriä laaja rakennuksen pohja. Ensimmäisestä rakennuksesta 10 metriä lounaaseen on 9 x 5 metriä laaja rakennuksen pohja.

Mäen päällä sijainnut tuulimylly erottuu pohjakaavaltaan ristissä olevina neljänä neljän kiven ryhmänä. Ristin keskellä on kuoppa. Tuulimyllyn paikan vierellä on kaksi myllynkiveä.

Mäslax

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	Keskiaika → 1800-luku?
Peruskartta:	3021 08
Koordinaatit:	pkoo: 6693 004; ikoo: 3449 199
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	16.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 163-166
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 212-216

Mäslaxin tontti on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta peräisin oleviin Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan. Paikalla ei ole ollut rakennuksia 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa.

Mäslaxin tontti sijaitsee kapean merenlahden länsirannalla vastapäätä Näsen kartanoa. Pellon ja kallion välissä olevalla loivasti itään meren suuntaan laskevalla terassilla on suhteellisen avoimessa vaahterametsikössä useita rakennusten jäännöksiä.

Tontin eteläpäässä on noin 5 x 10 metriä laaja rakennuksen pohja. Rakennuksen kivijalka on tehty isoista kivilohkareista ilman laastia. Kivijalka on täysin sammaleen peitossa. Rakennuksen keskellä olevan väliseinän molemmilla puolilla näyttäisi olevan uunit. Maanpinnalla on runsaasti tiilimurskaa.

Noin 25 metriä edellisestä rakennuksesta itään olevalla kallion terassilla erottuu kahden rakennuksen paikat (10 x 10 m, 4 x 7 m). Toisen rakennuksen harmaakivinen kivijalka erottuu maanpinnalle. Toisen rakennuksen kivijalka on kasvillisuuden peitossa, mutta tuntuu paikan päällä kävellessä. Rakennukseen saattaa kuulua myös uuni.

Tervik A

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	Keskiaika → 1700-luku → 1900-luku
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6700 700; ikoo: 3441 700
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	20.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 134-142, 334-335
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 245-252

Tervikin tontti on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuviin Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan. Paikka on ollut asuttu vielä 1900-luvun alussa.

Isnäsin tien ja Tervikin kartanoon johtavan tien risteuksen länsipuolella on peltojen kolmelta sivulta ympäröimällä kallionpyppylällä useita rakennusten jäännöksiä.

Kallion juurella pohjoisessa olevalla terassilla on melko avoin kasvillisuus. Paikalla kasvaa ainoastaan joitakin marja- ja koristepensaita. Terassilla on kolme rakennuksen pohjaa. Pohjoispäässä on noin 8 x 12 metriä laaja parituvan lohkokivinen perustus. Molemmissa huonetiloissa on uunit. Maanpinnalla on runsaasti tiiltä. Parituvasta 15 metriä etelään on noin 3,5 x 2 metriä laaja rakennuksen pohja. Lisäksi noin 30 metrin päässä kaakossa on kallion juurella noin 6 x 6 metriä laaja rakennuksen pohja. Jälkimmäisen rakennuksen luoteiskulmassa on mahdollisesti uunin paikka.

Kallion paljaalla laella on tuulimyllyn paikka. Avokalliolla on harmaakiviä ristinmuotoon asetettuna.

Kallion kaakkoispuolisella rinteellä Isnäsin tien vierellä on noin 8 x 12 metriä laaja pensaikon peittämä hirsiladon pohja.

Kallion eteläpään kaakkoispuolella on osittain Isnäsin tien alle jääneen rakennuksen jäännös. Rakennuksen koko on ollut noin 8 x 12 metriä. Rakennuksen päädyssä näyttäisi olevan uunin paikka. Rakennuksen vierellä on kaksi kuoppaa (4 x 3 m, 4 x 4 m). Kyseessä saattavat olla joko kellarit tai hiekkakuopat.

Noin pari sataa metriä autiotontista etelään on Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan merkitty joen varrelle rakennuksia (Tervik B). Paikalla erottuu joen rannassa pienen myllyn jäännös. Lisäksi joen eteläpuolella on Isnäsin tien vierellä lännessä mahdollisesti rakennuksen pohja. Paikalla olisi tehtävä tarkempia tutkimuksia, jotta sen arvo saataisiin selville.

Lassdal

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	Keskiaika → 1700-luku → 1900-luku
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6701 135; ikoo: 3447 001
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	16.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 145-155
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 253-261

Lassdalin kohdalle on merkitty rakennuksia 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuvaan Kuninkaan kartastoon.

Pellon pohjoispuolella sijaitsevassa kuusivaltaisessa sekametsässä on rinteellä vierekkäin kaksi pohjakaavaltaan pyöreää kellarin pohjaa. Molemmat kellarit ovat puiden ja risukon peitossa.

Läntisemmän kellarin pohjan laajuus on noin 4 x 4 metriä ja syvyys noin 1,5 metriä. Seinällä näkyy kiveystä. Kellariin johtavan noin 5 metriä pitkän ja metrin leveän käytävän seinillä on jäljellä laudoitusta.

Noin viisi metriä edellisestä kellarista itään on 4 x 4 metriä laaja kellarin pohja. Seinällä on jonkin verran kiveystä. Kellariin johtaa noin metrin pituinen käytävä.

Tontin länsipäässä on pohjakaavaltaan L-muotoinen pohjois-etelä/itä-länsisuuntainen kivistä tehty aita. Noin 10 metriä kiviaidasta länteen on noin 5 x 5 metriä laaja kivikehä.

Kivikehän ja pellon välissä oleva terassi saattaa olla rakennuksen paikka.

Tontin keskivaiheilla sijaitseva noin 2 x 1 metriä laaja kiveys saattaa olla liesi.

Lassdalin eteläpuolisella pellolla on jonkin verran tiilimurskaa.

Trännäs

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkoitus:	Kyläpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	Keskiaika → 1700-luku → 1900-luku
Peruskartta:	3021 08
Koordinaatit:	pkoo: 6699 374; ikoo: 3445 590
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttättyöaika:	16.5.2003
Diaposiivit:	MV/RHO 125436: 156-162
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 271-275

Trännäsin tontti on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuviin Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan. Paikka on ollut asuttu vielä 1900-luvun alussa.

Niemen päällä harvassa sekametsässä on useita rakennuksen pohjia ja mahdollisia kellareita. Tontin pohjoispuolella on umpeen kasvanut vanha pelto. Tontin eteläreunalla on suuri hiekkakuoppa. Osa tontista on todennäköisesti tuhoutunut hiekanoton yhteydessä.

Tontin itäpäässä on heinän ja pensaiden peitossa oleva 17,5 x 7 metriä laaja rakennuksen lohkokivinen kivijalka. Rakennus jakaantuu väliseinillä kolmeen osaan. Päätyhuoneisiin johtaa ulkoa lännestä rampit. Maassa näkyy tiiltä ja laastia. Rakennus on mahdollisesti navetta.

Tontin keskivaiheilla on noin 8 x 19 metriä laaja pensaikon peitossa oleva rakennuksen pohja. Rakennuksen sisältä erottuu väliseiniä, painautuma (kellari?) ja kaksi mahdollista uunin paikkaa. Perustuksen ympärillä on mäntyjä, kuusia, koivuja ja katajia.

Tontin pohjoisreunalla on noin 5 x 8 metriä laaja rakennuksen pohja. Rakennuksen sisäpuolella on painanne ja uunin paikka.

Tontin alueella on useita kuoppia, joista jotkin voivat olla kellareiden jäännöksiä. Selkein kellarin paikka on tontin eteläpäässä sijaitseva pohjakaavaltaan nelikulmainen noin 5 x 5 metriä laaja painauma. Kellari on täynnä risuja.

Hiekkakuopan aiheuttamista tuhoista huolimatta Trännäs muodostaa hyvin säilyneen kokonaisuuden, jolla on arkeologista potentiaalia.

Böle

Kunta:	Pernaja
Muinaisjäänöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kyläpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	Keskiaika → 1700-luku → 1900-luku
Peruskartta:	3021 09
Koordinaatit:	pkoo: 6701 313; ikoo: 3444 482
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	22.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 143-145
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 267-270

Bölen tontti on merkitty 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuviin Kuninkaan kartastoon ja hydrologiseen karttaan. Paikka on ollut asuttu vielä 1900-luvun alussa.

Böle on kahden pellon väliin jäävä tonttimaa. Paikalla on avoin niittymäinen kasvillisuus; ainoastaan siellä täällä kasvaa nuoria kuusia ja lehtipuita.

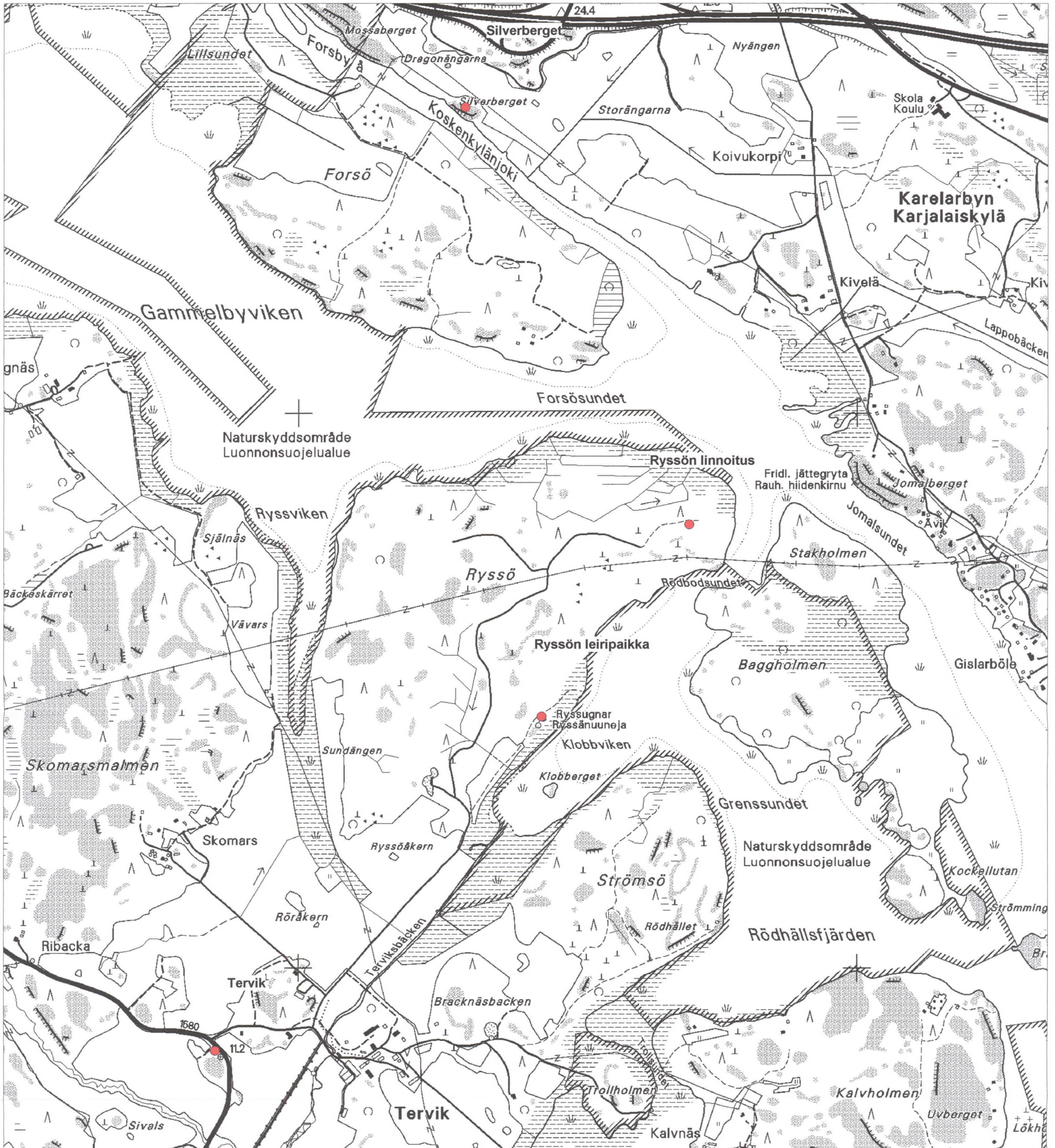
Tontin itäpäässä on noin 15 x 8 metriä laaja heinän ja pensaiden peitossa oleva harmaakivinen ilman laastia tehty kivijalka. Rakennuksen sisällä on kahden uunin paikat. Rakennuksen eteläpäässä on painanne. Kyseessä näyttäisi olevan paritupa.

Tontin lounaisosassa pellon laidalla on risun ja jätepuun peitossa oleva rakennuksen pohja. Harmaakivinen kivijalka erottuu paikoitellen. Rakennuksessa on mahdollisesti uunin paikka.

Tontilla on useita kiveyksiä, jotka saattavat olla rakennusten paikkoja.

Tontilta jonkin matkaa pohjoiseen on Kuninkaan kartastoon merkityn torpan jäännökset.

PERNAJA

Peruskarttaote

pk 3021 09

mk 1:25 000

- Ryssön linnoitus
- Ryssön leiripaikka
- Silverberget
- Tervik A

PERNAJA

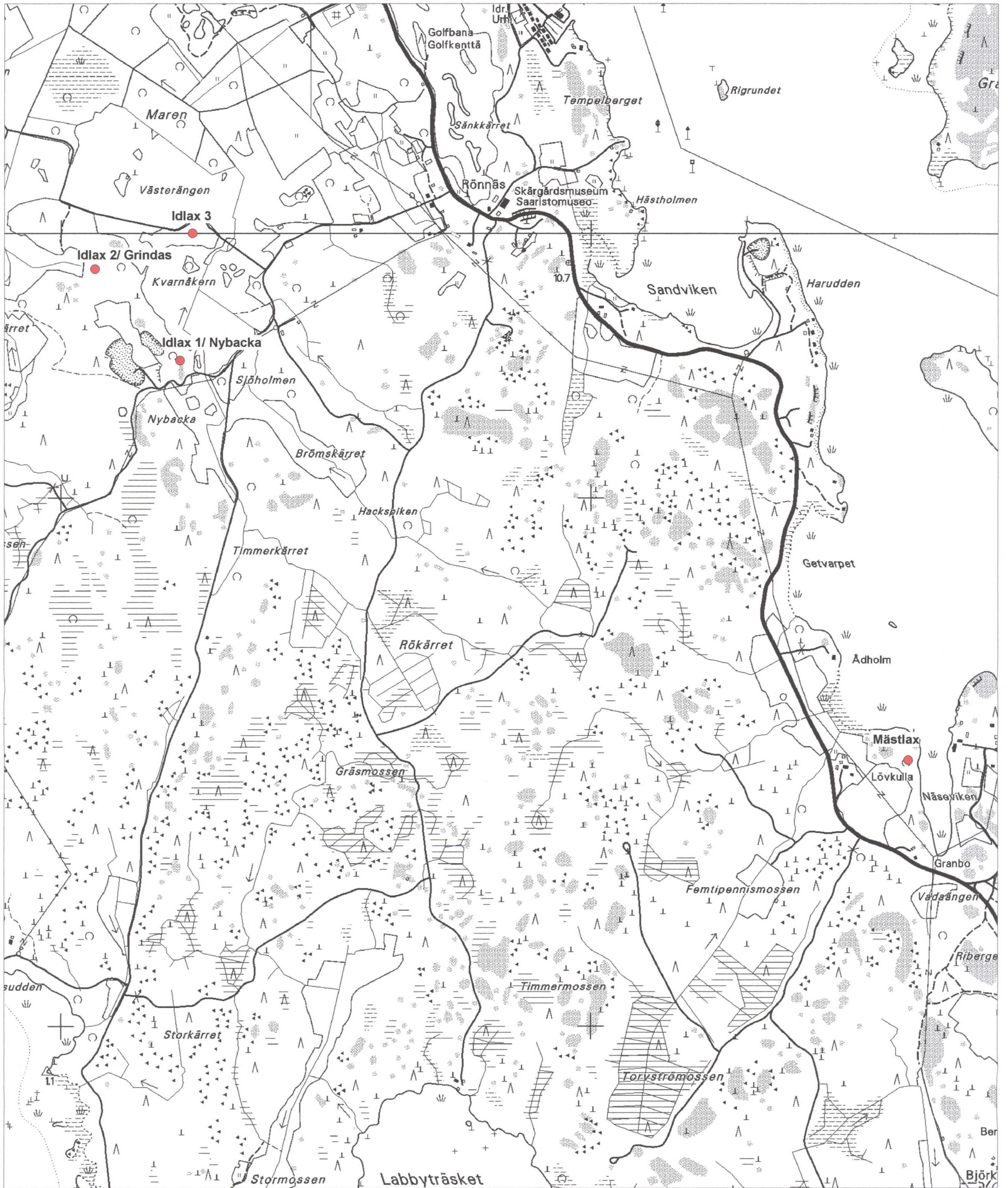
Peruskarttaote

pk 3021 09

mk 1:25 000

- Tjusterby
- Snickarbacka
- Lassdal
- Trännäs
- Böle

PERNAJA

Peruskarttaote

pk 3021 08

Idlax 1/ Nybacka
 Idlax 2/ Grindas
 Idlax 3
 Mästlax

mk 1:25 000

2.5. Porvoo

2.5.1. Strömsbergin kuninkaankartano

MV/RHO 125436: 70

Kuva 17: Strömsbergin kuninkaankartanon paikka idästä.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen.

Kunta:

Muinaisjäännytyystyyppi:

Tyypin tarkenne:

Rauhoitusluokka:

Ajoitus:

Peruskartta:

Koordinaatit:

Tutkimuksen laatu:

Kenttätyöaika:

Diapositiivit:

Mustavalkonegatiivit:

Lähteet:

Porvoo

Asuinpaikat

Kuninkaankartanot

II

Keskiaika

3021 03

pkoo: 6704 150; ikoo: 3422 630

Tarkastus

28.5.2003

MV/RHO 125436: 68-71

MV/RHO 125435: 337-339

Allardt, Anders 1925: Borgå sockens historia, till freden i Nystad. Helsingfors.

Anthoni, Eric 1970: Finlands medeltida frälse och 1500-tals adel. *Skrifterna utgifna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Nr 442.* Helsingfors.

Brotherus, Samuel 1704: Carta uppa Öfwerste-setet Gamblegårds i Borgo socken och herad aff. 1704. *Kansallisarkisto maanmittaushallituksen arkisto B5 a 12/1-2.*

Finlands medeltidsurkunder II, 1401-1430. Samlade och i tryck utgifna af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. Helsingfors 1915.

Suhonen V.-P. 2003: Kaksi Maunu-kuninkaan kartanoa. *Suomen keskiajan arkeologian seuran jäsenlehti 2003: 3.*

Geometrisch Affrittningh och callculation öffwer Strömsbergs Gårdh samt dess underliggiande Byarss, Gårdarss och Fårss med sina rätta Quantitet och Qualitet. Affmätt och callculerat anni 1651, 1652. *Kansallisarkisto, pienkartat 103.*

Voionmaa, Väinö 1911: Keskiajan kruununkartanot Suomessa. *Historiallinen aikakauskirja XXII, 2.* Helsinki.

Porvoon kuninkaankartano mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1413. Tuolloin määritettiin vanhan Strömsbergissä sijainneen kuninkaankartanon ja uuden Gammelgårdiin perustetun kuninkaankartanon välinen raja.

Strömsbergin keskiaikaisen kuninkaankartanon ikää ja sijaintia ei tunnetta. Kuninkaankartano on todennäköisesti ollut samalla paikalla, mihin Strömsbergin kartano on merkitty jo 1600-luvun puolivälin kartoille.

Asian selvittämiseksi tarvittaisiin arkeologisia tutkimuksia. Kartanoa ympäröivällä pellolla ei voitu inventointiajankohtana tehdä pintapöimintää, sillä se oli vasta kylvetty.

Strömsbergin sijainti sopisi hyvin keskiaikaiselle kuninkaankartanolle. Porvoonjoki muodostaa luontaisen kommunikaatioväylän rannikon ja sisämaan välille. Kartanon kohdalla olevan kosken luona on voinut olla myllyjä ja kalastamo. 1920-luvulla rakennettu voimala on kuitenkin todennäköisesti suurelta osalta tuhonnut Porvoonjoen rannoilla olleet vanhat rakenteet.

2.5.2. Husholmenin keskiaikaisen linnan ympäristö

MV/RHO 125436: 40

MV/RHO 125436: 38

Kuva 18: Örnviksudden lännestä.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kuva 19: Husholmenin linnanalmi idästä.

Linnanalmi

Kunta:	Porvoo
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Linnanalmi
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	Keskiaika?
Peruskartta:	3021 05
Koordinaatit:	pkoo: 6699 639; ikoo: 3437 009
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	26.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 30-38
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 318-326
Lähteet:	Suhonen V.-P. 1999: Porvoon Husholmenin keskiaikaisen linnan alkuperä. <i>Muinaistutkija</i> 1999:4.

Husholmenin linnankallion länsipuolella niemen juurella oleva kallionnyppylä on ollut keskiajalla linnan ja mantereen välissä sijainnut saari. Paikan suhde ympäristöön on sellainen, että siellä voidaan olettaa olleen linnaan kuuluneita rakenteita. Kyseessä on luultavasti ns. linnanalmi.

Kallionnyppylän noin 20 x 20 metriä laajalla lakitasanteella sijaitsevaan mahdolliseen rakennuksen pohjaan tehtiin koekuoppa (0,5 x 0,5 m). Turpeen alta tuli esille kiveystä. Osa kivistä oli rapautuneita. Kiveys oli puhtaasti soran/hiekkan päällä. Koekuopasta ei saatu löytöjä.

Mahdollisella linnanmalmilla olisi suoritettava laajempia arkeologisia tutkimuksia, jotta sen suhteesta Husholmeniin saataisiin tarkempaa tietoa.

Örnviksudden

Kunta:	Porvoo
Muinaisjäännöstyyppi:	Kivirakenteet?
Tyypin tarkenne:	Satama?
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	?
Peruskartta:	3021 05
Koordinaatit:	pkoo: 6698 984; ikoo: 3437 676.
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	26.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 39-54
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 307-317
Lähteet:	Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Toimittajat Timo Alanen ja Saulo Kepsu. <i>Suomen kirjallisuuden seuran toimituksia 505.</i> Tampere 1989. Pitäjänkartta 3021 05, Pernaja v. 1937. Retalions aflevering charta öfwer siö recogneseeringen i Finland år 1805. Senaatin kartta VIII/34 vuodelta 1873.

Porvoon Husholmenin keskiaikaisesta linnasta noin 600 metriä etelään on Örnviksudden-niminen kapea niemi. Niemen päässä olevalla kalliolla on rakenteiden jäännöksiä. Örnviksudden on saattanut olla saari jo keskiajalla. Tarkempia tutkimuksia rannansiirtymisestä ei kuitenkaan ole toistaiseksi tehty, ja on täysin mahdollista, että niemelle on voitu rakentaa vasta uuden ajan puolella. Toisaalta paikalle ei ole merkitty rakennuksia käytössä olleille 1700-1900-lukujen kartoille (ks. lähteet).

Örnviksuddenin laen kasvillisuus on niittymäinen. Paikalla kasvaa ainoastaan muutama pensas ja vanha lehtipuu. Saaren eteläpäässä on keskeneräinen mökki. Saaren luoteispuolella on uusi laituri. Laituria varten on tehty niemen päältä rantaan ajoluiska. Örnviksuddenia ympäröivää merenpohjaa on ruopattu.

Saaren lakea kiertää kiveys. Kiveys on osittain suoraan paljaan kallion päällä. Paikoitellen kiveys on maansekainen. Tiiltä näkyy siellä täällä.

Mahdollisia rakennuksen pohjia on kallion laen lounais-, itä- ja koillisosassa. Rakenteiden laajuuden määrittäystä hankaloittaa se, että harmaakiviset ilman laastia tehdyt kivijalat erottuvat ainoastaan paikoitellen heinikon alta.

Örnviksuddenin luonteen selvittämiseksi olisi tehtävä tarkempia arkistotutkimuksia, minkä jälkeen tarpeen vaatiessa olisi suoritettava arkeologinen koekaivaus.

2.5.3. Pellinki, Hagnäs Kyrkogård

MV/RHO 125436: 55

Kuvat 20: Hagnäsin Kyrkogård etelästä.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Porvoo
Muinaisjäänöstyyppi:	Hautapaikat
Tyypin tarkenne:	Hautausmaat
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku?
Peruskartta:	3021 04
Koordinaatit:	pkoo: 6680 086; ikoo: 3435 112
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	9.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 55-61
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 96-104
Tutkimukset:	Freunthal, A.O. 1861; Gottlund, C.A. 1861.
Lähteet:	Freudenthal, A.O. 1874: Öfversigt af Östra Nylands fasta fornlemningar. <i>Suomen muinaismuistoyhtiön aikakauskirja 1.</i> (+fig. 4). Gottlund, C.A.: Antiquariska samlingar IV, Reseberättelse över sommaren 1861 anställda fornforsningar i den nyländska skärgården. <i>Museoviraston kirjasto.</i> Retalions afleverering charta öfwer siö recogneseringen i Finland åhr 1805. Weckman, Stig 1987: Sjöfaraminnen vid Pellingesund. <i>Pellinge boken 2.</i> Borgå.

Kyrkogård muodostuu pohjakaavaltaan lähes pyöreästä kiviaidasta (halk. 30-40 m), jonka sisäpuolella on hautapainanteita. Hautausmaalla kasvaa mäntyjä ja kuusia. Havaintomahdollisuudet ovat kuitenkin puuston harvuuden vuoksi kohtalaisen hyvät. Kyrkogårdin eteläpuolelle on tehty äskettäin mökkitie. Lisäksi ympäristön metsää on raivattu mökkien rakentamista varten.

Hautausmaata kiertävä noin metrin leveä ja 0,5 metriä korkea muuri on osittain sammaleen peitossa. Hautausmaalla on useita pohjakaavaltaan nelikulmaisia hautakuoppia. Osa haudoista erottuu hyvin sen vuoksi, että ne on jossain vaiheessa avattu. Lisäksi muutamat haudat on merkitty kivellä.

A.O. Freudenthalin käydessä paikalla vuonna 1861 näkyi yhdessä kivessä tekstiä ja vuosiluku 17???. Hagnäsin itäpuolinen merenlahti on merkitty satamapaikaksi 1800-luvun alun hydrologiseen karttaan. Koska läheisyydestä ei tunneta pysyvä asutusta, voitaneen pitää mahdollisena, että hautausmaa liittyy merenkulkuun.

Kyrkogårdin eteläpuolella oleva kallio on merkitty 1800-luvun alun hydrologiseen karttaan tähytyspaikaksi. Kallion laelle ei ole rakenteita.

2.5.4. Pellinki, Kanonudden

Kunta:	Porvoo
Muinaisjäänöstyyppi:	Kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	Ryssänuunit
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3021 04
Koordinaatit:	pkoo: 6680 467; ikoo: 3436 100
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	23.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 62-66
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 305
Tutkimukset:	Seppälä, Sirkka-Liisa 1994 (inventointi)

Merenrannalta kohoavalla sekametsää kasvavalla loivalla rinteellä on kaksi varmaa ja kolme mahdollista ryssänuunia. Ryssänuunit ovat tyyppillisiä pohjakaavaltaan neliömäisiä harmaakivistä rakennettuja noin 2 x 2 metriä laajoja kiviuneja. Kiviunit ovat ajan kuluessa romahtaneet kasaan ja ne näyttävät nykyään pieniltä kiviröykkiöiltä.

Noin 100 metriä rannan ryssänuuneista länteen on jyrkällä kallion rinteellä yksi kohtalaisen hyväkuntoinen ryssänuuni. Lisäksi ympärillä näkyy metsänraivauksessa tuhoutuneita ryssänuuneja.

Kanonudden on hyvä esimerkki ryssänuunikohteesta. Uunien määrä viittaa siihen, että kyseessä voi olla leiripaikka.

2.5.5. Saksalan kauppapaikka

MV/RHO 125436: 77

Kuva 21: Saxbyn kylän aluetta Porvoonjoen länsirannan kohdalla.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:

Muinäisjäännöstyyppi:

Tyypin tarkenne:

Rauhoitusluokka:

Ajoitus:

Peruskartta:

Koordinaatit:

Tutkimuksen laatu:

Kenttätyöaika:

Diapositiivit:

Mustavalkonegatiivit:

Lähteet:

Porvoo

Ei määritelty

Markkinapaikat

II (?)

Keskiaika > 1800-luku

3021 03

pkoo: 6702 399; ikoo: 3422 922

Inventointi

26.5.2003

MV/RHO 125436: 77-81

MV/RHO 125435: 331-335

Bonej, Johan 1767-68: Geometrisk Charta Saxabys ägor uti Borgå härad och sochn samt Nylands lähn afmätte år 1767 och 1768 af Johan Bonej. *Kansallisarkisto, maanmittaushallituksen kartat B5 10/6-7.*

Brotherus, Samuel 1693: Geometrisk charta och affritning uppå Saxby belägit i Borgå lähn och sokn afmätt år 1693. *Kansallisarkisto, maanmittaushallituksen kartat B5 10/1.*

Edgren, Torsten- Gardberg C.J. 1996: Porvoo kaupungin historia 1. *Porvoo seudun esihistoria, keskiaika ja 1500-luku.* Porvoo.

FMU = Finlands medeltidsurkunder I, – 1400. Samlade och i tryck utgifna af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. Helsingfors 1910.

Saxby eli Saksala mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1382. Saksalassa tiedetään toimineen 1500-luvulta 1800-luvulle kauppapaikka. Kauppapaikan on arveltu saaneen alkunsa keskiajalla. Varmoja todisteita asiasta ei kuitenkaan ole.

Saksalan kauppapaikan kerrotaan sijainneen paikalla, missä puro laskee jokeen ja joki tekee mutkan. Kuvaus vastaa Porvoonjokea Saxbyn kylän kohdalla. Kauppapaikkaa ei kuitenkaan ole merkitty Saksalan 1600- ja 1700-lukujen kartoille. Saxbyn kohdalla on Porvoonjoen rannalla nykyään peltoa. Pellolla ei voitu suorittaa pintapöimintää, sillä se oli vasta kylvetty.

2.5.6. Kiialan autiotontit

Kuvat 22-24: Kiialan autiotontit Vessillä, Grindas ja Näseby.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kevään 2003 inventoinnin yhteydessä tarkastettiin Porvoon Kiialan kartanon alueella joitakin Kuninkaan kartastoon merkittyjä sittemmin autoituneita kylätontteja (Vesselby, Näsiby) ja torpanpaikkoja. Vuodelta 1787 peräisin olevan T. Winterin kartan perusteella Kuninkaan kartaston torpista voidaan tunnistaa 1500-luvun maakirjakyliin kuuluneet Grindas ja Kärrby.

Lähteet

Allardt, Anders 1925: Borgå sockens historia, till freden i Nystad. Helsingfors.

Jutikkala, Eino & Nikander Gabriel 1939: Suomen kartanot ja suurtilat. Helsinki.

Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Toimittajat Timo Alanen ja Saulo Kepsu. *Suomen kirjallisuuden seuran toimituksia 505*. Tampere 1989.

Senaatinkartta IX33 vuodelta 1873.

Winter, T 1787: Karta öfver Kiala allodial säteriets ägor uti Borgå socken och härad samt Nylands län. Affmätt år 1787 af T. Winter. *Kansallisarkisto, maanmittaushallituksen kartat*.

Vessilä

Kunta:	Porvoo
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	? → 1700-luku → ? (1900-luku)
Peruskartta:	3021 03
Koordinaatit:	pkoo: 6701 282; ikoo: 3423 312
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	26.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 84
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 327

Vessilä on merkitty T. Winterin karttaan vuodelta 1787, 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuvaan Kuninkaan kartastoon ja vuodelta 1873 peräisin olevaan Senaatin karttaan.

Kiialan kartanoa ympäröivän peltoaukeaman luoteislaidalla olevassa kuusimetsässä näkyy siellä täällä mahdollisia rakennuksen pohjia ja kellareita. Lisäksi maassa on runsaasti tiilimurskaa. Alue on erittäin vaikeakulkuinen, sillä metsäraivauksessa syntyneitä jätettä ei ole korjattu pois.

Kylätontin viereisellä pellolla on tiiltä ja punasavikeramiikkaa.

Kohteen luonteesta on vaikea tehdä päätelmiä. Tontti on ilmeisesti tuhoutunut osittain metsänraivauksessa ja peltoviljelyssä. Toisaalta asia voidaan varmistaa ainoastaan arkeologisilla tutkimuksilla.

Kärby

Kunta:	Porvoo
Muinaisjännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	? → 1700-luku → ? (1900-luku)
Peruskartta:	3021 03
Koordinaatit:	pkoo: 6699 878; ikoo: 3423 930
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	26.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 85
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 328

Kärby on merkitty T. Winterin karttaan vuodelta 1787, 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuvaan Kuningaan kartastoon ja vuodelta 1873 peräisin olevaan Senaatin karttaan.

Kärbyn tontti on nykyään kuusimetsää. Alueella on hiekkakuoppia ja kumpareita. Rakennuksen pohjia ei sen sijaan erotu maanpinnalle.

Kohteen luonteesta on vaikea tehdä päätelmiä. Tontti on ilmeisesti tuhoutunut osittain metsänraivauksessa. Toisaalta asia voidaan varmistaa ainoastaan arkeologisilla tutkimuksilla.

Grindas

Kunta:	Porvoo
Muinaisjännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	? → 1700-luku → ? (1900-luku)
Peruskartta:	3021 03
Koordinaatit:	pkoo: 6700 810; ikoo: 3424 489
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	26.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 83
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 329

Grindas on merkitty T. Winterin karttaan vuodelta 1787, 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuvaan Kuningaan kartastoon ja vuodelta 1873 peräisin olevaan Senaatin karttaan.

Kylätontin paikalla on nykyään peltoa. Maanpinnalle ei näy merkkejä rakenteista. Paikalla ei voitu suorittaa pintapöimintää, sillä pelto oli inventointiajankohtana vasta kylvetty.

Kohteen luonteesta on vaikea tehdä päätelmiä ilman arkeologisia tutkimuksia.

Näseby

Kunta:	Porvoo
Muinaisjännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kylänpaikat
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	? → 1700-luku → ? (1900-luku)
Peruskartta:	3021 03
Koordinaatit:	pkoo: 6701 390; ikoo: 3423 944.
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätöaika:	26.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 82
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 330

Näseby on merkitty T. Winterin karttaan vuodelta 1787, 1700- ja 1800-lukujen vaihteeseen sijoittuvaan Kuningaan kartastoon ja vuodelta 1873 peräisin olevaan Senaatin karttaan.

Tontin paikalla on nykyään peltoa. Maanpäällisiä rakenteita ei ole näkyvissä. Paikalla ei voitu suorittaa pinta-
tapaimitaa, sillä pelto oli inventointiajankohtana vasta kylvetty.

Kohteen luonteesta on vaikea tehdä päätelmiä ilman arkeologisia tutkimuksia.

PORVOO

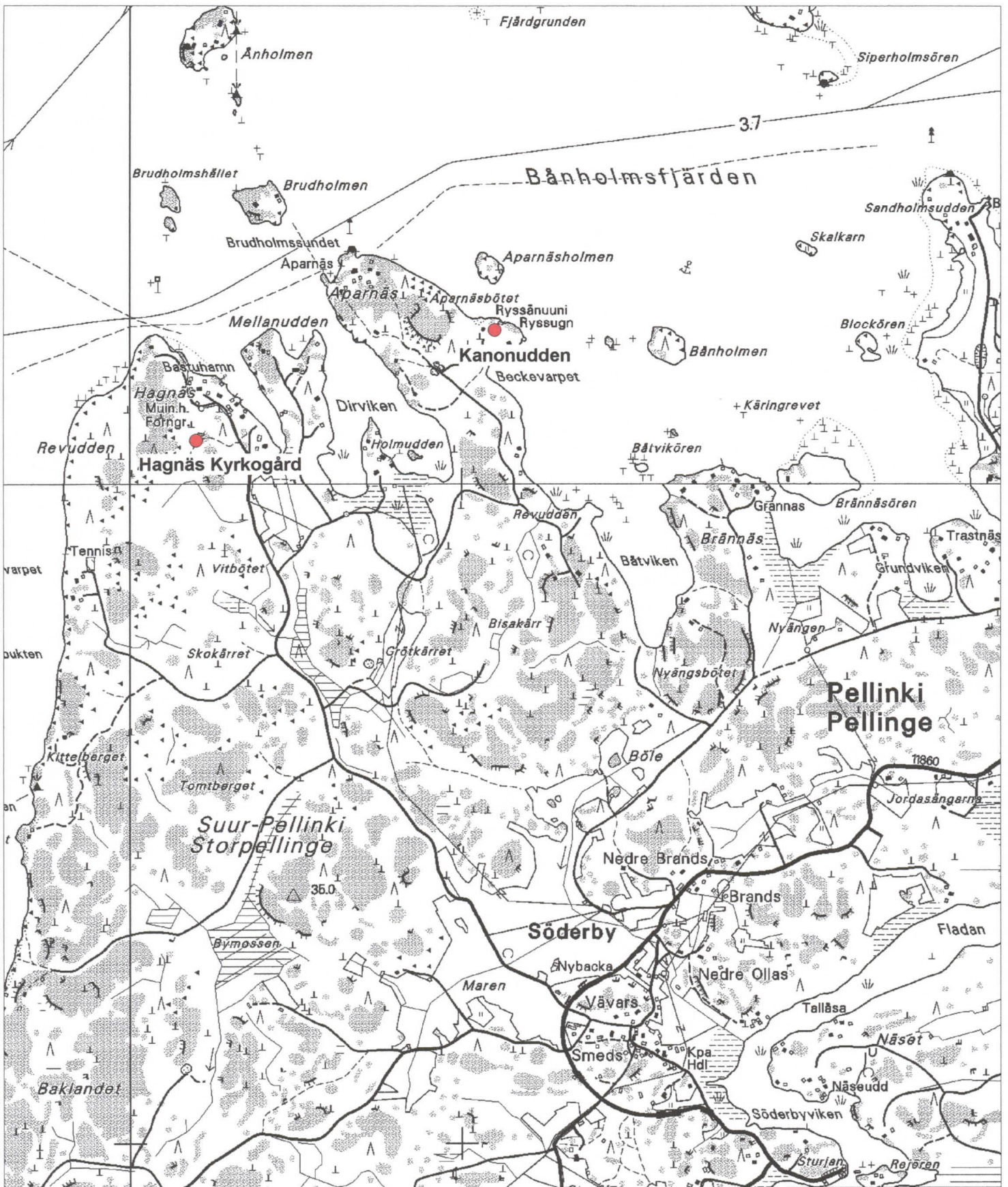
Peruskarttaote

pk 3021 05

Linnamalmi
Örnviksudden

mk 1:20 000

PORVOO, Pellinki

Peruskarttaote

pk 3021 04

Hagnäs Kyrkogård
Kanonudden

mk 1:20 000

PORVOO

- Strömsbergin kuninkaankartano
- Saksalan kauppapaikka
- Vessil
- Kärby
- Grindas
- Näseby

Peruskarttaote
mk 1:25 000

pk 3021 02,03

2.7. Pukkila

2.7.1. Vanha kirkko

MV/RHO 125436: 98

Kuva 25: Pukkilan vanhan kirkon paikka.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Pukkila
Muinaisjäännöstyyppi:	Kirkkorakenteet
Tyyppin tarkenne:	Kirkonpaikat/hautausmaat
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1600-1800-luku
Peruskartta:	3021 22
Koordinaatit:	pkoo: 6727 960; ikoo: 3422 712
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	5.5.2003
Diaposiitivit:	MV/RHO 125436: 98-99
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 29-30
Lähteet:	Saaristo, Martti 1985: Pukkilan historia. Järvenpää.

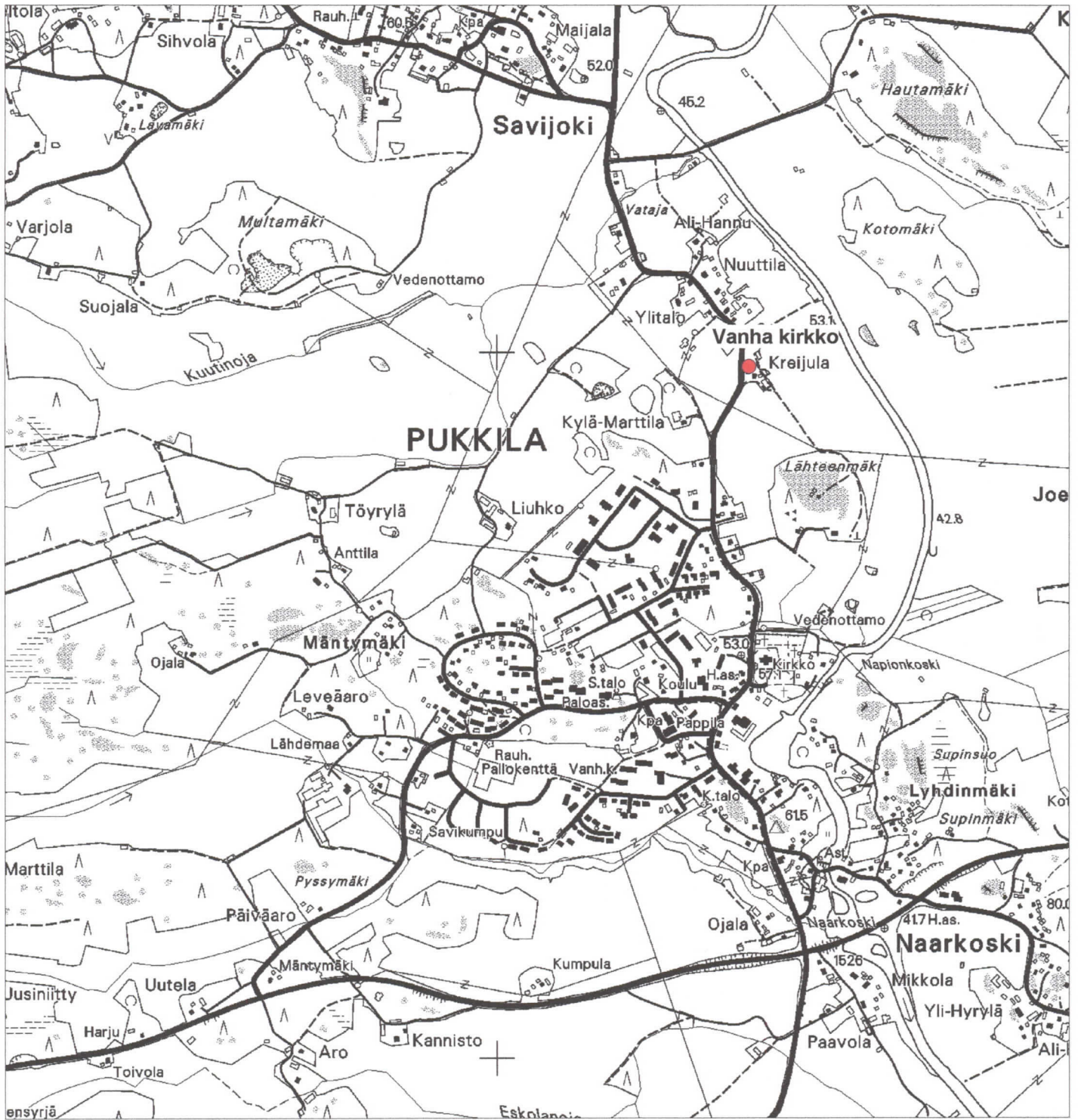
Pukkilan ensimmäinen kirkko valmistui vuonna 1606. Noin 15,5 x 9,8 metriä laaja kirkko oli suorakaiteenmuotoinen länsi-itäsuunnassa. Länsipäädyssä oli ovi ja idässä alttari. Kirkon ympärillä oli hautausmaa.

Kun pitäjän keskuksena toiminut vanha kirkko myytiin huutokaupalla pois siirrettäväksi vuonna 1814, alkoi hautausmaan rappio. Hautausmaa sai olla 100 vuotta täysin ilman hoitoa. Viimeisten puuristien lahottua minkäänlaisia pysyviä hautamuistomerkkejä ei ollut jäljellä ja haudat tulivat verrattain tuntemattomiksi.

Hautausmaa joutui uusjaon järjestelyissä Greijulan talon haltuun. Hautausmaa erotettiin Greijulasta kirkkoherra A.W. Kyrön vaatimuksesta vuonna 1916. Paikalle pystytettiin muistomerkki vuonna 1935.

Kirkon kivijalka erottuu maastossa hyvin. Paikka on kuitenkin pikku hiljaa metsittymässä ja pikaisen raivauksen tarpeessa.

Pukkilan vanhan kirkon arvoa nostaa huomattavasti se, että paikan suhde ympäristöön on säilynyt alkupe-
räisen kaltaisena.

PUKKILA

Peruskarttaote

pk 3022 02

mk 1:20 000

Vanha kirkko

2.8. Ruotsinpyhtää

2.8.1. Vähä-Ahvenkoski

Kuvat 26-28: Vähä-Ahvenkosken uusi postirakennus, alaredutti ja yläredutti.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Lähteet

- Ahvenisto, Tapani 1968:** Ruotsinpyhtää inventointi. *Museovirasto rakennushistorian osaston arkisto.*
- Boström, Berit 1940:** Strömfors sockens fasta fornlämningarna, inventering 1940. *Museovirasto arkeologian osaston arkisto.*
- Bergström, Matti 1977:** Ruotsinpyhtään muinaisjäännökset, luettelo vuodelta 1977. *Museovirasto arkeologian osaston arkisto.*
- Ericsson, Ernst 1937:** Kungliga fortifikationens historia IV, 9. Stockholm.
- Ericsson, Ernst 1939:** Kungliga fortifikationens historia IV, 10. Stockholm.
- Hiekkanen, Markus 1999:** Ruotsinpyhtään Vähä Ahvenkoski ja sen kulttuurimuistoja. Kertomus virkamatkasta 10.11.1999. *Museovirasto rakennushistorian osaston arkisto.*
- Kauppi, Ulla-Riitta 1989:** Kertomus kahdesta matkasta Pyhtään Ahvenkoskelle vuosien 1743-1812 välisenä aikana rakennettujen Ruotsin ja Venäjän välisen rajan varustusten jäännöksille. *Museovirasto rakennushistorian osaston arkisto.*
- Laine, V., Saikkonen, S. & Jama, E. 1968:** Pyhtää, Vähä-Ahvenkoski. Asemapiirros. *Museovirasto rakennushistorian osaston arkisto.*
- Pietiäinen, Jukka-Pekka 1988:** Suomen postin historia 1. Helsinki.
- Ritning öfver fält-wärcken vid Abborfors Gränts.** *Kansallisarkisto Sot. k. 1. 2D 18/14.*

2.8.1.1. Leiripaikka (Ahvenisto 1968, kohde 10)

MV/RHO 125436: 231

MV/RHO 125436: 227

Kuvat 29-30: Leirialueella olevia kiviuneja ja majanpohja.

Valokuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännoistyppi:	Asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	Kivilatomukset, uunit, kellarit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 03
Koordinaatit:	pkoo: 6709 669; ikoo: 3468 934
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttättyöaika:	14.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 222-232
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 162-170
Tutkimukset:	Ahvenisto, Tapani 1968 (Inventointi)

Vanhalta Loviisa-Ahvenkoskitieltä pohjoiseen haarautuvan Ruskolammintien itä- ja länsipuolella on sotilasleirin jäännöksiä. Paikka on mahdollisesti merkitty vuodelta 1742 peräisin olevalle kartalle (Ericsson 1937, fig. 8.).

Leirin Ruskolammintien länsipuolinen osa on lähes täysin tuhoutunut metsäraivauksessa. Ainoastaan alueen keskiosassa sijaitsevien isojen kivien vierellä on joitakin ehjiä majanpohjia.

Leirin Ruskolammintien itäpuolinen osa on toistaiseksi välttynyt tuhoilta. Kuusimetsää kasvavalla mäellä on noin parikymmentä majanpohjaa ja useita painanteita. Majat ovat isojen luonnon kivien edustalla olevia pohjakaavaltaan nelikulmaisia tai soikeita pienistä kivistä ladottuja kehiä. Kiviä on enimmillään päällekkäin 3-4 kerrosta. Ison kiven toisella puolella vastapäätä majanpohjaa on usein kiviuuni.

Ruskolammin tien itäpuolisella alueella on lisäksi kaksi erillistä harmaakivilohkareista kylmämuurattua ehjää kiviuunia. Uunien suuaukkoja reunustavat isot päätykivet. Arinan päällä on iso laakakivi.

2.8.1.2. Alaredutti

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinäisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Linnoitukset
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1743-1788
Peruskartta:	3023 06
Koordinaatit:	pkoo: 6709 720; ikoo: 3470 603
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	13.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 233-235
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 145-146
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Boström, Berit 1950 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi); Hiekkänen, Markus 1999 (tarkastus)

Kymijoen rannalla sijaitseva vallihaudan ympäröimä redutti. Vallihaudan syvyys on noin 1-1,5 metriä ja leveys 3-4 metriä. Kontre-eskarpin tukimuurin korkeus on noin 0,5-1 metriä. Eskarp on 2 metriä korkea. Suojasivun valli on metrin korkea ja 3 metriä leveä. Valli on sisäpuolelta koillissivua lukuun ottamatta 2-2,5 metriä korkea. Koillissivun ampumapenkere on 8 metriä leveä ja 1,5 metriä korkea. Rintasuoja on penkereen kohdalla 1,5 metriä korkea. Penkereen takasivulla on metrin korkea suojavalli sekä ajotie. Keskellä suojasivun vallia on kulkuaukko.

Redutti on hyvässä kunnossa. Rakenteiden päällä kasvava vesakko olisi kuitenkin syytä raivata.

2.8.1.3. Yläredutti

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinäisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Linnoitukset
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 06
Koordinaatit:	pkoo: 6709 803; ikoo: 3470 484
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	13.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 233-235
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 145-146
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Boström, Berit 1950 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi); Hiekkänen, Markus 1999 (tarkastus)

Noin 50 metriä rannalla sijaitsevasta ns. alaredutista luoteeseen on noin 4 metriä korkealla harvaa metsää kasvavalla mäellä pohjakaavaltaan suorakaiteenmuotoinen redutti. Eskarp on noin 2-3,5 metriä korkea. Eskarpin suurista lohkotuista ja pienistä maakivistä tehty tukimuuri on noin 0,5-2 metriä korkea. Vallihautaa ei ole. Rintasuoja on noin 1,5 metriä korkea. Sektoreita on koillissivulla 6, kaakkoissivulla 2, luoteissivulla 2 ja lounaissivulla 4. Lounaisvallissa on lisäksi ajoaukko ja ainakin yksi myöhemmin tehty leikkaus. Vallituksen sisäpuolella on keskellä rakennuksen perustus ja luoteispäässä ruutivarasto.

2.8.1.4. Postirakennukset

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Talonpohjat
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 06
Koordinaatit:	pkoo: 6709 945; ikoo: 3470 431
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	13.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 238-242
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 147-152
Tutkimukset	Boström, Berit 1940 (inventointi); Boström, Berit 1950 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi); Hiekkänen, Markus 1999 (tarkastus).

Ruotsinpyhtään rajapostikonttori aloitti toimintansa vuonna 1743. Postiaseman toisen hoitajan Nils Gustaf Duncanin valitusten johdosta rakennettiin postina toimineen savupirtin tilalle 1750-luvulla varsinainen postirakennus. Postiasemaan kuului mm. leipomo, panimo, talli, navetta ja vajoja. Huonoon kuntoon joutunut postirakennus huutokaupattiin vuonna 1783, ja tilalle rakennettiin uusi rakennus paremmalle paikalle. Uutakin postirakennusta jouduttiin korjaamaan jo vuosina 1794 ja 1801.

Yläredutista noin 100 metriä luoteeseen sijaitsee Kymijoen rantatöyräällä noin 12 x 14 metriä laaja ja 0,2 metriä korkea lohkotuista kivistä laastia käyttäen tehty rakennuksen perustus. Joissakin kivijalkakivissä on poranjälkiä. Markus Hiekkänen on arvellut perustellusti, että kyseessä on 1750-luvulla rakennetun vanhan postitalon jäännös.

Vanha postitalo ympäristöineen on raivauksen tarpeessa. Rakennuksen pohjan päälle on kaatunut kaksi suurta puuta. Rakennukselle johtava tie ei erotu selvästi. Lisäksi rakennuksen vierellä on suuri kasa hakkuujätettä.

Noin 50 metriä vanhasta postitalosta länsiluoteeseen on noin 10 x 25 metriä laaja rakennuksen pohja, jonka vierellä on kivistä holvatun kellarin jäännös. Rakennuksen noin 0,5 metriä korkea kivijalka on tehty maa- ja lohkokivistä. Kellari on noin 2 x 2 metriä laaja ja 0,5 metriä korkea. Hiekkänen on esittänyt perustellusti, että paikalla on vuonna 1783 rakennettu uusi postirakennus.

Uusi postirakennus ympäristöineen on pikaisen raivauksen tarpeessa. Rakenne on vesakoitunut. Holvikellari on täynnä roskaa. Paikalle johtava tie on kasvillisuuden peitossa.

2.8.1.5. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 35)

MV/RHO 125436: 220

Kuva 30: Patteri

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyypin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	I/II
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 06
Koordinaatit:	pkoo: 6710 421; ikoo: 3470 584
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	13.5.2003
Diapositiiivit:	MV/RHO 125436: 216-219
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 157-161
Tutkimukset:	Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Ahvenkoskelta pohjoiseen suuntautuvan maantien itäpuolella on omakotitalon pihalla pohjakaavaltaan kulmanmuotoinen vallihaudaton patteri. Valli koostuu pohjois-eteläsuuntaisesta 16 metriä pitkstä ja itä-länsisuuntaisesta 12 metriä pitkstä haarasta. Eskarp on 1,7 metriä korkea, ja sen lohkotuista ja maakivistä tehty tukimuuri metrin korkea. Valli on 4 metriä leveä. Rintasuoja on 1,2 metriä korkea. Koska maavalli on rinteellä, sen suojasivulla on tehty noin 10 metriä leveä tasanne.

Patteri on vaurioitunut jonkin verran omakotitalon pihapiirissä tehdyissä rakennustöissä. Patterista on otettu maata. Vallin eteläpäässä olleessa syvennyksessä on ollut aiemmin ulkorakennus. Vallin pohjoispäässä on maakellari. Vallin sisäisivulla oleva terassi on muokattu pihaksi. Lisäksi vallin päällä kasvavat puut tuhoavat koko ajan kivrakenteita juurillaan.

Patteri on vaurioista huolimatta säilyttämisen arvoinen. Patteri muodostaa parin rannalla olevan linnoituksen kanssa. Paikalta on erinomainen näkyvyys Venäjän puolelle.

2.8.1.7. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 36)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 06
Koordinaatit:	pkoo: 6710 368; ikoo: 3470 609
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	13.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 220-222
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 153-156
Tutkimukset:	Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Patteri on Alun perin ollut pohjakaavaltaan kulmanmuotoinen vallihaudaton valli. Patteri on jäänyt osittain Kymijoen alle. Lisäksi pohjoispäähän on rakennettu mökki. Nykyään patterista erottuu aivan vesirajassa sijaitseva noin 14 metriä pitkä matala maavalli, jonka sisäisivulla on vettä täynnä oleva kosteikko.

Kohde on suurelta osin tuhoutunut Tapani Ahveniston vuonna 1968 tekemän inventoinnin jälkeen. Patterin paikka erottuu kuitenkin edelleen. Lisäksi patterilta on erinomainen näkyvyys itään Venäjän puolelle.

Vallin ja tien välissä on muutaman kymmenen metrin pituinen kivivalli. Kyseessä on ilmeisesti ratapenkka.

2.8.2. Hirvikosken linnoitukset

Kuvat 32-34: 1) Punaisten taisteluhauta, 2) majanpohja ja 3) patteri.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Lähteet

- Ahvenisto, Tapani 1968:** Ruotsinpyhtää inventointi. *Museoviraston rakennushistorian osaston arkisto.*
- Boström, Berit 1940:** Strömfors sockens fasta fornlämningarna, inventering 1940. *Museoviraston arkeologian osaston arkisto.*
- Bergström, Matti 1977:** Ruotsinpyhtään muinaisjäännökset, luettelo vuodelta 1977. *Museoviraston arkeologian osaston arkisto.*

2.8.2.1. Patterin jäännökset (Ahvenisto 1968 kohde 42)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyypin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1712, 1742 tai 1788-1790
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6722 779; ikoo: 3480 766
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 206-207
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 63-64
Tutkimukset:	Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

50 metriä Kymiyoesta pohjoiseen on rannasta kohoavalla rinteellä sijaitsevalla terassilla noin 90 metriä pitkä ja 1,5 metriä korkea kivistä ja maasta koostuva valli. Havaintomahdollisuudet ovat hyvät, sillä valli on laitumena käytetyllä niityllä.

Patterin kunto on kasvillisuuden osalta hyvä, sillä se sijaitsee laidunmaalla. Patterin suhde ympäristöön on säilynyt sellaisenaan, että rakennuspaikan valinnan perusteet ovat edelleen helppo ymmärtää. Patterilta on hyvä näkyvyys vastarannalla olevalle Venäjän puolelle siitä huolimatta, että sen edustalle muutaman kymmenen metrin päähän on rakennettu rantabaari.

2.8.2.2. Punaisten taisteluhauta (Ahvenisto 1968 kohde 43)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyypin tarkenne:	Taistelukaivannot
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1918
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6722 843; ikoo: 3480 714
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 194-196
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 90-92
Tutkimukset:	Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Noin 100 metriä patterista A42 itään on vuoden 1918 sisällissodan aikaisten taisteluhautojen jäännöksiä. Selkeimmin erottuu pohjois-eteläsuuntainen noin 30 metriä pitkä, metrin leveä ja 0,6 metriä syvä tukematon taisteluhauta. Haudan rakentamisessa on käytetty hyväksi luonnonkiviä.

Edellisen taisteluhaudan eteläpuolelle on noin 39 metriä pitkä ja 0,15-0,3 metriä syvä oja. Kyseessä on ilmeisesti toisen taisteluhaudan jäännös.

Taisteluhautojen kunto on olosuhteisiin nähden hyvä, sillä ne sijaitsevat laitumena käytetyllä niityllä. Taisteluhautojen suhde ympäristöön on säilynyt alkuperäisen kaltaisena. Puolustussuunnan näkymä on edelleen lähes samanlainen kuin vuonna 1918.

2.8.2.3. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 44)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyypin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1712, 1742 tai 1788-1790
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6722 787; ikoo: 3481 014
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 194-196
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 65-68
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Noin 50 metriä Kymijoesta pohjoiseen on rantapenkereen reunan päällä noin 20 x 20 metriä laaja pohjakaa-valtaan hevosenkengänmuotoinen varustus. Tukematon maavalli on 2-5 metriä leveä, eskarp 1-1,5 metriä korkea ja rintasuoja 0,5-1 metriä korkea. Rintasuoja ja eskarp erottuvat parhaiten lännessä.

Varustus on muuten hyvässä kunnossa paitsi, että sen itäosan päälle on rakennettu kesämökki. Lisäksi länsipuolella sijaitseva omakotitalo on tuhonnut jonkin verran rakenteita. Patterin ja rannan välissä on kesämökki.

2.8.2.4. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 45)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	?
Ajoitus:	1712, 1742 tai 1788-1790
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6722 949; ikoo: 3481 296
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	7.5.2003
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Pihamaalla sijaitsevaa kohdetta ei voitu tarkastaa vihaisen vahtikoiran vuoksi.

2.8.2.5. Valli (Ahvenisto 1968 kohde 46)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1712, 1742 tai 1788-1790
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6723 103; ikoo: 3481 090
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 212-215
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 76-78
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Jyrkän mäenrinteen yläreunalla olevalla terassilla on noin 40 metriä pitkä, 7-10 metriä leveä ja 1-2,5 metriä korkea maavalli. Vallin päällä on muutamia painanteita. Valli erottuu maastossa hyvin sen vuoksi, että sen kohdalla kasvaa ainoastaan muutama mänty, kuusi ja puuntaimi. Kohteesta saisi kasvillisuutta hoitamalla erinomaisen nähtävyyden, sillä sinne pääsee helppokulkuista metsäpolkua pitkin.

Vallin pohjoispuolella olevalla tasanteella on ollut Uudenmaan rykmentin leiri vuonna 1712. Havaintomahdollisuudet ovat paikalla erittäin huonot, sillä metsäraivauksen hakkuujätteet on jätetty korjaamatta.

2.8.2.6. Patteri (Ahvenisto 1968 kohde 47)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1712, 1742 tai 1788-1790.
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6723 153; ikoo: 3480 646
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 210-211
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 87-89
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi).

Kotikallion laen eteläreunalla on avokalliolla koillis-lounassuuntainen noin 18 metriä pitkä kivistä ja maasta rakennettu katajien ja mäntyjen peittämä valli. Kallio laskee vallin edessä äkkijyrkästi. Vallissa ei ole tuki-muureja ja se on osittain sortunut alas kallion juurelle. Vallin nykyinen leveys on noin 5 metriä ja korkeus on 0,6-1 metriä. Vallissa on kahden sektorin paikat.

Patteri on korkealla ympäristöä hallitsevalla kalliolla. Kallion päältä ei näy metsän vuoksi puolen kilometrin päässä olevalle Kymijoelle. Kohde olisi helppo raivata nähtävyydeksi. Ainoa haitta on se, että kalliolle on vaikea päästä.

2.8.2.7. Leiripaikka (Ahvenisto 1968 kohde 48)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kivilatomukset, ryssänuunit
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1712, 1742 tai 1788-1790
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6723 508; ikoo: 3444 669
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttätyöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 197-202
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 80-86
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Kärmeskallion pohjoispään ympärillä on 1700-luvun sotilasleirin jäännöksiä. Matalan kallion juurella sijainneista majanpohjista on jäljellä viisi pohjakaavaltaan suorakaiteenmuotoista kivikehää. Pienimmän laajuus on 2,5 x 2,5 metriä ja suurimman 3 x 4 metriä. Majojen takaseinänä on kallio. Kolme muun seinän kohdalla on erikokoisia kivistä kylmämuuratut kivivallit. Kivikertoja on päällekkäin 1–3. Joissakin majoissa sisällä olevat kiviröykkiöt saattavat olla pienten kiviunien jäännöksiä.

Majojen edustalla koillisessa on useita pieniä painanteita, joiden toisessa päässä on laakakiviä. Kyseessä ovat mahdolliset hajonneet uunit.

Kalliosta 10 metriä pohjoiseen sijaitseva noin 4 x 2 metriä laaja kivilatomus on luultavasti hajonnut kiviuni.

Pari kymmentä metriä kallion kärjestä koilliseen on noin 2 x 3 metriä laaja kuoppa, jonka seinät on kivetty.

Kallion laella on leirin kohdalla on liesikiveys.

Havaintomahdollisuudet alueella ovat hyvät, sillä kohdetta ympäröivää metsää on harvennettu äskettäin. Leiri muodostaa yhdessä Kymijoen rannalla olevien patterien kanssa hienon kokonaisuuden.

2.8.2.8. Valli (Ahvenisto 1968 kohteet 49-50)

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Puolustusvarustukset
Tyyppin tarkenne:	Vallit
Rauhoitusluokka:	II/III
Ajoitus:	1712
Peruskartta:	3024 08
Koordinaatit:	pkoo: 6722 083; ikoo: 3482 252
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	7.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 203-205
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 69-75
Tutkimukset:	Boström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi)

Tapani Ahveniston inventoidessa Hirvikosken linnoituksia vuonna 1968 oli Kymijoen rannalla 20 metriä pitkä, 2 metriä leveä ja metrin korkea maavalli. Kohde on tuhoutunut täysin kesämökin rakentamisen ja peltoviljelyn vuoksi. Pihapiirissä on siellä täällä mahdollisesti valliin kuuluneita osia. Itse kesämökki näyttää olevan patteria varten rakennetulla terassille.

Edellisestä vallista pari kymmentä metriä pohjoiseen oli vielä 1960-luvun lopulla 40 metriä pitkä koillislounaissuuntainen valli. Neljä metriä leveä valli oli tehty nostamalla maata taisteluhaudan edustalle. Eskarp

oli 0,5 metriä korkea ja rintasuojat metrin korkea. Paikalla erottuu nykyään matala valli, jonka sisäpuolella on pieni oja.

Rannalla olevien osittain tuhoutuneiden vallien takana metsikössä on maasta ja kivistä koostuva noin 5–6 metriä leveä, noin 2 metriä korkea ja pari sataa metriä pitkä maavalli. Valli on täysin kasvillisuuden peitossa. Lisäksi vallin läpi kulkee mökkitie. Pohjoisessa vallin päällä on kuoppia.

Metsässä olevan vallin luona on tien vierellä pienen rakennuksen pohja. Harmaakivinen noin 5 x 7 metriä laaja kivijalka erottuu paikoitellen kasvillisuuden alta.

2.8.3. Tessjön kuninkaankartano

MV/RHO 125436: 267

MV/RHO 125436: 268

Kuva 35-36: Pyhtään Tessjö kuvattuna etelästä ja koillisesta.

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:

Muinaisjäännöstyyppi:

Tyyppin tarkenne:

Rauhoitusluokka:

Ajoitus:

Peruskartta:

Koordinaatit:

Kenttätöyöaika:

Diapositiivit:

Mustavalkonegatiivit:

Lähteet:

Ruotsinpyhtää

Asuinpaikat

Kuninkaankartanot

I/II

Keskiaika

3023 03

pkoo: 6708 353; ikoo: 3462 372.

12.5.2003

MV/RHO 125436: 264-273

MV/RHO 125435: 105-113

Anthoni, Eric 1970: Finlands medeltida frälse och 1500-tals adel. *Skrifterna utgifna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Nr 442.* Helsingfors.

FMU = Finlands medeltidsurkunder I. – 1400. Samlade och i tryck utgifna af Finlands Statsarkiv genom Reinh. Hausen. Helsingfors 1910.

Forssel, L. 1692: Geometrisk affritning på Täbiö Stoorby gård och der underliggiande bönder allt beläget uthi Pyttis sochn och Kymmene gårds lähn afmätt åhr 1692 L. Forssel. *Kansallisarkisto, maanmittaushallituksen kartat B28a 3/1-2.*

REA = Registrum Ecclesie Aboensins eller Åbo Domkyrkans Svartbok. Facsimile version with additions to the 1890 edition. Published by the state archives of Finland. Jyväskylä 1996.

Suhonen V.-P. 2003: Kaksi Maunu-kuninkaan kartanoa. *Suomen keskiajan arkeologian seuran jäsenlehti 2003: 3.*

Voionmaa, Väinö 1911: Keskiajan kruununkartanot Suomesa. *Historiallinen aikakauskirja XXII, 2.* Helsinki.

Pyhtään Tessjö eli Taasia kuuluu Suomen keskiaikaisten kuninkaankartanoiden joukkoon. Kuningas Magnus Eriksson luovutti Tessjön 1350-luvun alussa Padisten luostarille. Viipurin linnan päälliköt Nils Turesson ja Sune Håkansson ottivat kuitenkin paikan takaisin kruunulle kuningas Albrekt Mecklenburgilaisen aikana 1360-luvulla.

Vuodelta 1692 peräisin olevaan Lars Forsselin karttaan on merkitty Tessjön saaren eteläpään Hans Wilghamin vuonna 1648 perustama Holmgård-niminen kartano. Holmgårdin paikalla on hyvinkin voinut olla Tessjön keskiaikainen kuninkaankartano. Saarelta on hyvät kulkuyhteydet suhteessa ympäristöön, sillä se sijaitsee Suuren rantatien ja joen risteyskohdassa. Lisäksi saaren kohdalla olevassa koskessa on saattanut olla sekä mylly että kalastamo.

Tessjön suhde ympäristöön on säilynyt muuten alkuperäisen kaltaisena paitsi, että Suuri rantatie ei enää kulje saaren halki. Maisemassa ei ole uudempia häiritseviä tekijöitä. Tessjön kuninkaankartanon mahdollisella paikalla on nykyään maalaistalo hyvin hoidettuine pihoineen. Päärakennuksen edustalla on useiden pihapiiriin kuuluneiden purettujen rakennusten kivi jaljoja.

Saaren eteläpään topografia muistuttaa keskiaikaisia niemilintoja. Maastonmuoto saattaa viitata eteläosan muusta saaresta erottaneeseen vallihautaan. Saaren eteläpuolella on nykyään kasvimaata ja talo. Talon betoniset perustukset ovat luultavasti rikkoneet vanhoja kulttuurikerroksia.

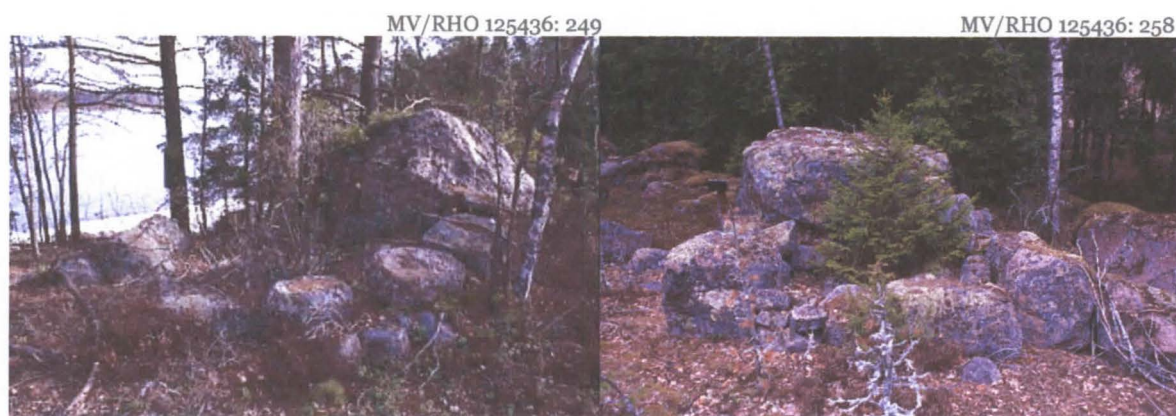
Taasianjoen itärannalla vastapäätä Tessjön saarta on täysin kasvillisuuden peitossa oleva noin 10 x 6 metriä laaja saharakennuksen perustus. Perustus koostuu noin 1 x 1,5 metrisistä lohkokivistä. Lohkokivien väliin saumoihin on asetettu pienempiä kiviä. Rakennuksesta läpikulkevan juoksutuskanavan aukkokohdat seinissä on vahvistettu betonilla.

Saharakennuksesta johtaa etelään Taasianjoen suuntaan noin 15 metriä pitkä kivetty juoksutusuoja. Uoman vierellä on lähes ehjä väkipyörä.

Saharakennuksen itäpuolisella rinteellä on harmaakivinen noin 5 x 5 metriä laaja lastausramppi.

Sahan vierellä pohjoisessa on noin 10 x 5 metriä laaja harmaakivilohkareista tehty kivijalka. Tästä perustuksesta 20 metriä pohjoiseen on suurin piirtein samankokoisen rakennuksen pohja. Rakennuksen sisäpuolella on noin 5 x 5 metriä laaja kellari, jolla on harmaakiviset seinät.

2.8.4. Kungshamnin leiripaikat

Kuvat 37-38: Kungshamnin majanpohjia (vas. Kungshamn; oik. Kungshamn Hamnflodan). Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Pyhtään Vahterpään kaakkoisosassa on Kungshamn-niminen vanha luonnonsatama. Kungshamn-nimet yleistyivät Vaasa-kaudella luonnonsatamien joutuessa kruunun haltuun. Vahterpään kuninkaansatama mainitaan ensimmäisen kerran Jönss Månssonin vuodelta 1644 peräisin olevassa purjehdusoppaassa. Kungshamn on merkitty vuonna 1744 piirretylle kartalle (Ericksson 1937, fig 11). Kungshamnin tiedetään toimineen Ruotsin saaristolaivaston tukikohtana vuosina 1788-1790 ja 1808-1809.

Lähteet

- Ahvenisto, Tapani 1968:** Ruotsinpyhtää inventointi. *Museovirasto rakennushistorian osaston arkisto.*
Boström, Berit 1940: Strömfors sockens fasta fornlämningarna, inventering 1940. *Museovirasto arkeologian osaston arkisto.*
Bergström, Matti 1977: Ruotsinpyhtään muinaisjännökset, luettelo vuodelta 1977. *Museovirasto arkeologian osaston arkisto.*
Eenilä, Jukka 1991: Keskiajan merenkulusta itäisellä Suomenlahdella. *Suomen Museo 1991.*
Ekman, Carl Christopher 1788-1790: Dagbok för under kriget i Finland 1788-1790 af auditören Carl Christopher Ekman. Utgiften af Reinh. Hausen. Helsingfors 1900.
Ericsson, Ernst 1937: Kungliga fortifikationens historia IV, 9. Stockholm.
Ericsson, Ernst 1939: Kungliga fortifikationens historia IV, 10. Stockholm.

2.8.4.1. Kungshamn

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kivilatomukset, ryssänuunit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 05 Vahterpää
Koordinaatit:	pkoo: 6693 752; ikoo: 3474 688
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	13.5.2003
Diapositiiivit:	MV/RHO 125436: 243-248
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 124-129
Tutkimukset:	Borgström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi); Bergström, Matti 1977 (inventointi).

Kungshamnin eteläisen lahden pohjukassa on paljaalla kalliolla jäännöksiä kahdesta majanpohjasta ja yhdestä kiviunista. Majanpohjat ovat isojen kivien edustalla sijaitsevia pohjakaavaltaan soikeita tai nelikulmaisia kivikehiä. Majanpohjien koot ovat 5 x 6 metriä ja 5 x 3 metriä. Eteläisempää majanpohjaa vastapäätä ison kiven toisella puolella on noin 1 x 1 metriä laaja kiviunin jäännös. Pohjoisemmasta majanpohjasta 10 metriä itäkaakkoon on pienistä kivistä koostuva noin 3 metriä halkaisijaltaan oleva matala röykkiö.

Edellisistä majanpohjista noin 50 metriä itäkaakkoon on rinteellä iso maakivi, jonka juurella on 3 x 3 metriä laaja kivikehä. Harmaakivistä ladotun seinän korkeus on noin 0,6 metriä.

2.8.4.2. Kungshamn Sandbacka

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kivilatomukset, ryssänuunit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 05 Vahterpää
Koordinaatit:	pkoo: 6693 810; ikoo: 3474 564
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttättyöaika:	13.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 249-255
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 130-133
Tutkimukset:	Borgström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi); Bergström, Matti 1977 (inventointi)

Kungshamnin tilan luoteispuolisessa rantametsikössä on kolme majanpohjaa. Majanpohjia on luultavasti ollut alun perin huomattavasti enemmän. Majanpohjat muodostuvat ison maankiven ympärillä olevista pohjakaavaltaan nelikulmaisista kivikehistä.

Itäisin majanpohja on noin 15 x 10 metriä laaja. Kivilohkareista koostuva kivikehä on korkeimmillaan noin 0,5 metriä. Majanpohja jakaantuu väliseinillä kolmeen erilliseen osaan. Jokaisen ”huonetilan” sisäpuolella on ainakin yksi iso kivi.

Noin 30 metriä itäisimmästä majanpohjasta länteen on tiheässä metsässä pohjakaavaltaan nelikulmainen isojen kivien ympärille lohkokivistä tehty noin 5 x 5 metriä laaja muuri. Muuri on korkeimmillaan noin 0,5 metriä.

Noin 30 metriä edellisestä majanpohjasta lounaaseen on iso kivi, jonka toisella puolella on noin 5 x 2 metriä laaja hajonnut kiviuuni ja toisella puolella pohjakaavaltaan nelikulmainen noin 5 x 4 metriä laaja majanpohja.

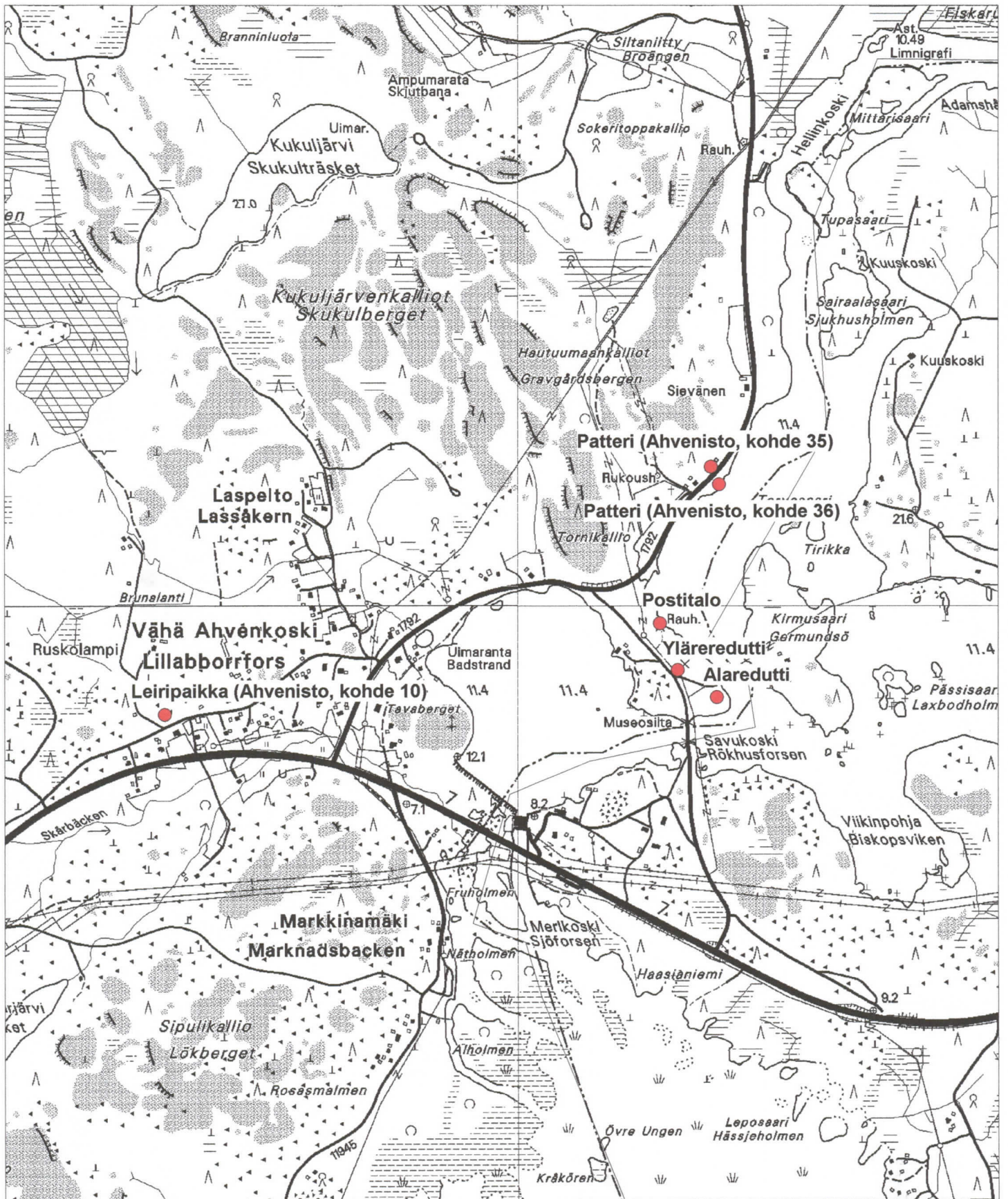
2.8.4.3. Kungshamn Hamnflodan

Kunta:	Ruotsinpyhtää
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kivilatomukset, ryssänuunit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	3023 05
Koordinaatit:	pkoo: 6693 616; ikoo: 3474 384
Tutkimuksen laatu:	Inventointi
Kenttättyöaika:	13.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 256-261
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 134-139
Tutkimukset:	Borgström, Berit 1940 (inventointi); Ahvenisto, Tapani 1968 (inventointi); Bergström, Matti 1977 (inventointi)

Noin 50 metriä Bastuvikenin pohjukasta länteen on kallion juurella pohjakaavaltaan nelikulmainen noin 8 x 4 metriä laaja majanpohja. Majanpohja koostuu ison kiven ympärillä olevasta kivikehästä. Ison kiven vierellä etelässä on mahdollisesti pienen kiviuunin jäännös.

Kallion laella noin 50 metriä edellisestä lounaaseen on noin 4 x 5 metriä laaja majanpohja. Pohja koostuu kolmesta isosta luonnonkivestä, joiden väliin on ladottu pieniä kiviä. Majanpohja on täysin sammaleen peitossa.

RUOTSINPYHTÄÄ, Vähä-Ahvenkoski

Peruskarttaote

pk 3023 06

mk 1:20 000

Leiripaikka (Ahvenisto 1968, kohde 10)

Alaredutti

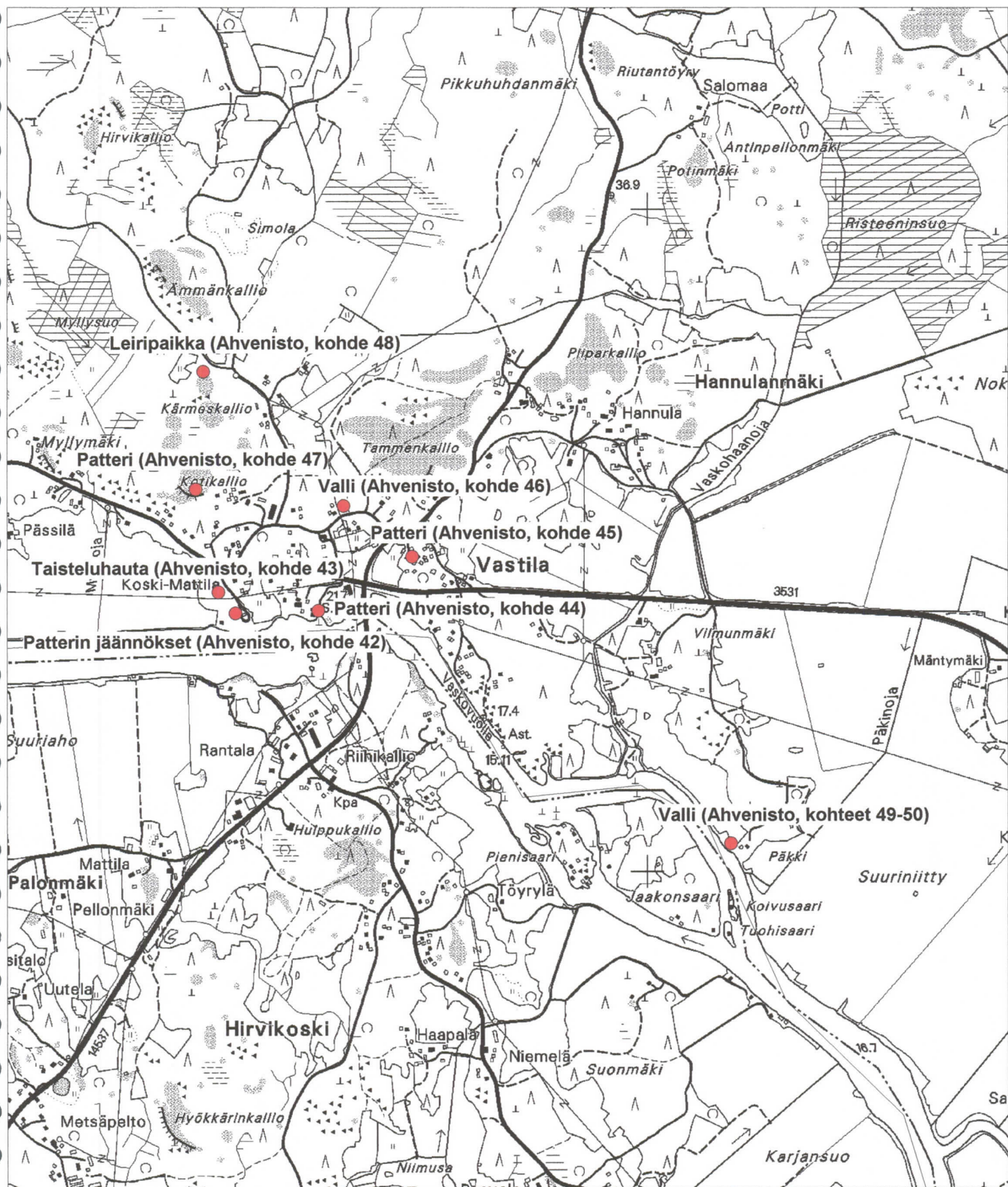
Yläredutti

Postitalo

Patteri (Ahvenisto 1968, kohde 35)

Patteri (Ahvenisto 1968, kohde 36)

RUOTSINPYHTÄÄ, Hirvikosken linnoitukset

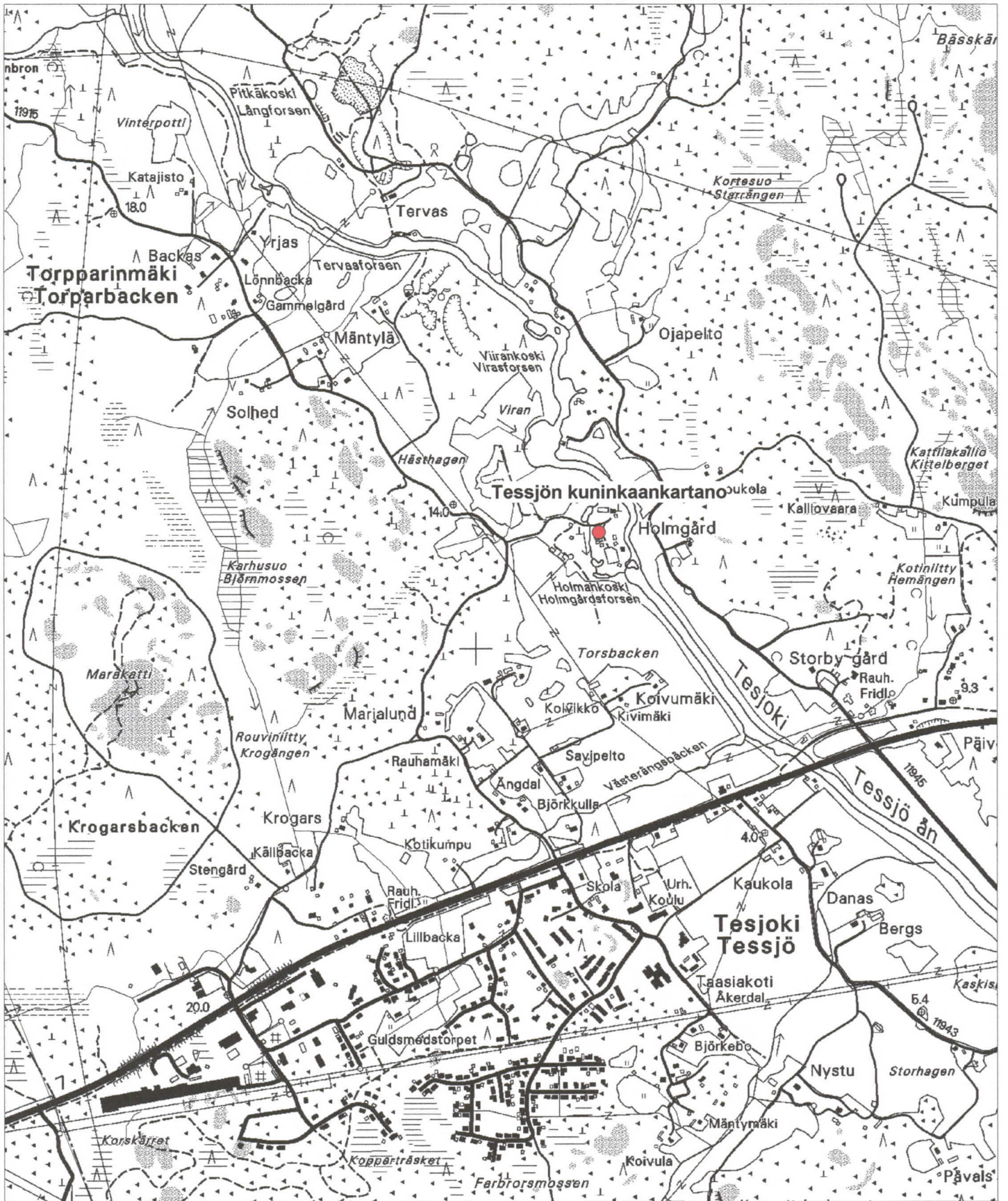
- Patterin jäännökset (Ahvenisto 1968, kohde 42)
- Punaisten taisteluhauta (Ahvenisto 1968, kohde 43)
- Patteri (Ahvenisto 1968, kohde 44)
- Patteri (Ahvenisto 1968, kohde 45)
- Valli (Ahvenisto 1968, kohde 46)
- Patteri (Ahvenisto 1968, kohde 47)
- Leiripaikka (Ahvenisto 1968, kohde 48)
- Valli (Ahvenisto 1968, kohteet 49-50)

Peruskarttaote

mk 1:20 000

pk 3024 08

RUOTSINPYHTÄÄ

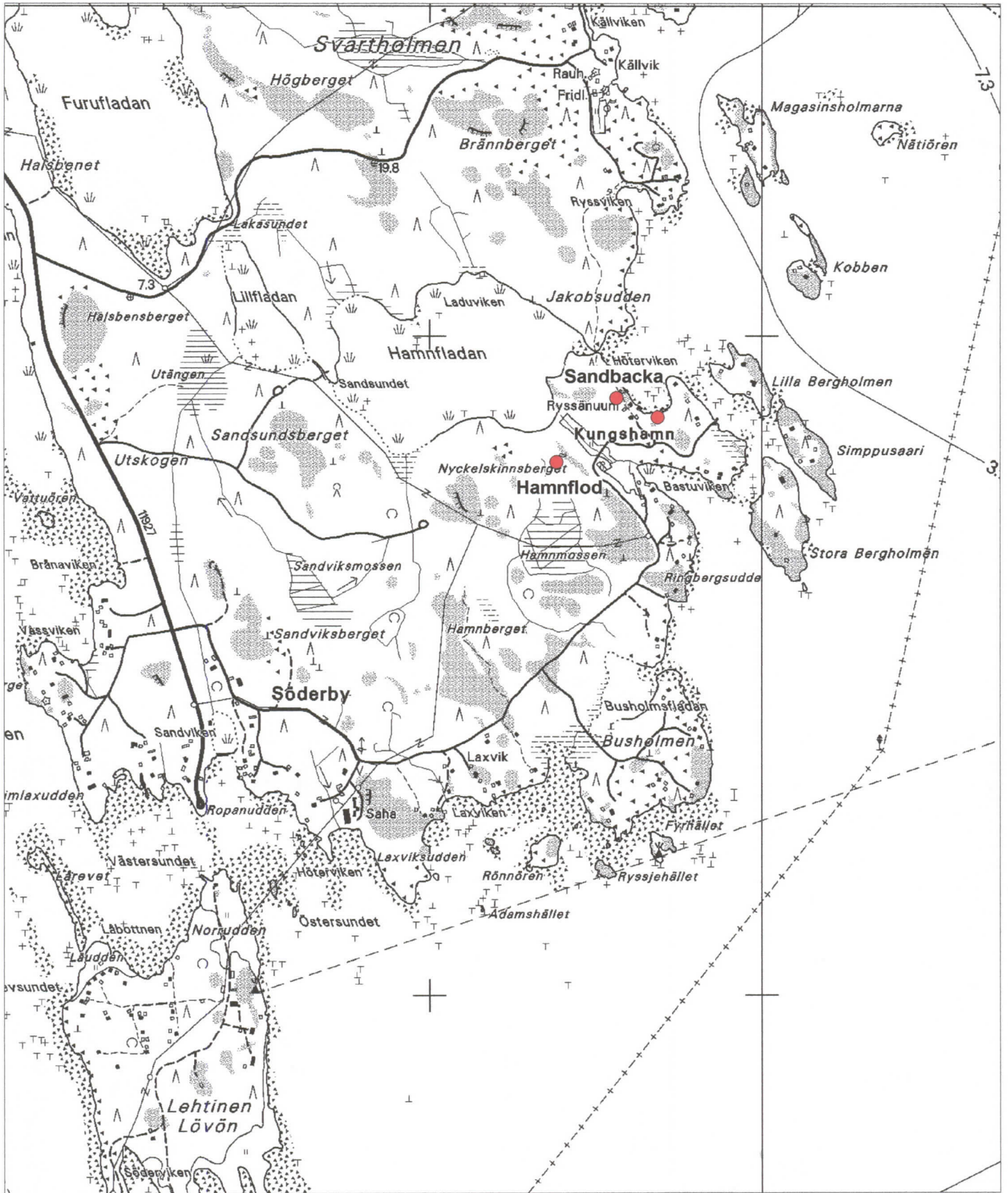
Tessjön kuninkaankartano

Peruskarttaote

mk 1:20 000

pk 3023 03

RUOTSINPYHTÄÄ

Kungshamnin leiripaikat

Peruskarttaote

pk 3023 05

Kungshamn

Kungshamn Sandbacka

Kungshamn Hamnflodan

mk 1:20 000

2.9. Sipoo

2.9.1. Mariendahlin lasiruukki

MV/RHO 125436: 16

Kuva 39: Mariendahlin lasiruukin paikka.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Sipoo
Muinaisjännöstyyppi:	Teollisuuskohteet
Tyyppin tarkenne:	Lasiruukit
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1781-1824
Peruskartta:	2043 8
Koordinaatit:	pkoo: 6691 991; ikoo: 3397 318
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	2.5.2003
Diaposiivit:	MV/RHO 125436: 14-16
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 1-2
Tutkimukset:	Vanhatalo, Simo 1985-1986 (kaivaus, ei raporttia)
Lähteet:	Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805: Toimittajat Timo Alanen ja Saulo Kepsu. <i>Suomen kirjallisuuden seuran toimituksia 505</i> . Tampere 1989. Lasitutkimuksia – Glass research VI (1991). <i>Suomen lasimuseon tutkimusjulkaisu VI</i> . Vammala. Rantanen, Arja & Kuvaja, Christer 1994: Sipoon historia vuoteen 1868, osa 2. Jyväskylä.

Mariendahlin lasiruukki aloitti toimintansa vuosien 1781 ja 1782 vaihteessa. Lasiruukin menestyksen vuodet ulottuivat vuosiin 1808 ja 1809. Suomen sodan jälkeen ruukki ajautui vaikeuksiin ja se suljettiin kokonaan vuonna 1824.

Mariendahlin lasiruukin jäännökset sijaitsevat Vanhan Porvoontien (Suuri rantatie) itäpuolella olevalla peltojen kolmelta sivulta ympäröimällä matalalla kumpareella. Porvoontien ja ruukin välissä on nuorta koivua kasvava kapea kaistale. Ruukin paikalla on lato ja maapäällisiä rakenteita ei ole kuonakasoja lukuun ottamatta näkyvissä. Ympärillä olevassa pellossa on runsaasti tiiltä, lasia ja lasikuonaa. Viljely on todennäköisesti syönyt jonkin verran ”ruukinmäkeä”. Ruukin paikan itäpuolella on pellossa mielenkiintoinen kumpare.

Mariendahlin lasiruukin ympäristö on pysynyt maalaismaisena; uudempaa häiritsevää rakennustoimintaa ei ole.

2.9.2. Nikkilän kartanon vanha päärakennus

MV/RHO 125436: 18

Kuva 40: Nikkilän kartanon päärakennuksen vanha paikka.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Sipoo
Muinaisjännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyypin tarkenne:	Kartanot
Rauhoitusluokka:	II
Ajoitus:	1700-luku
Peruskartta:	2043 11
Koordinaatit:	pkoo: 6698 455; ikoo: 3404 708
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätöaika:	2.5.2003
Diapositiivit:	MV/RHO 125436: 17-20
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 3-9
Lähteet:	Jutikkala, Eino ja Nikander Gabriel 1939: Suomen kartanot ja suurtilat. Helsinki 1939. Rantanen, Arja & Kuvaja, Christer 1994: Sipoon historia vuoteen 1868, osat 1-2. Jyväskylä.

Peter Nassokin sai vuonna 1611 kolmelle Nikkilässä sijainneelle tilalleen säterioikeudet. Tiloista muodostui Nikkilän kartanon perusta. Kartanon nykyinen päärakennus on peräisin 1700-luvun lopulta.

Kartanon päärakennuksen lounaispuolella pihamaan eteläreunalla on noin 20 x 30 metriä laaja pensaiden ja puuston peittämä kumpare, jonka keskellä on noin 2 x 4 metriä laaja harmaakiviseinäinen kellari. Kellariin johtaa 5 metriä pitkä ja metrin leveä harmaakiviseinäinen käytävä. Rakennuksen kivijalka ei erotu kasvillisuuden alta. Kumpareen paikalla on ilmeisesti kartanon vanha päärakennus kellareineen.

Kartanon vanhan päärakennuksen itäpuolella on pohjakaavaltaan ympyränmuotoinen kasvillisuuden peittämä kumpare, jonka halkaisija on noin 20 metriä. Kyseessä on luultavasti rakennuksen pohja.

Nikkilän kartano on jäänyt Sipoon kasvavan keskuksen puristukseen. Vanha maalaismaisema on muuttumassa pientalovaltaiseksi esikaupunkialueeksi.

2.9.3. Savijärven kartanon holvikellari

MV/RHO 125436: 21

Kuva 41: Savijärven holvikellari.
Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Kunta:	Sipoo
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Tyyppin tarkenne:	Kartanot
Rauhoitusluokka:	I
Ajoitus:	1700-luku?
Peruskartta:	2043 11
Koordinaatit:	pkoo: 6695 756; ikoo: 3407 700
Tutkimuksen laatu:	Tarkastus
Kenttätyöaika:	2.5.2003
Diaposiivit:	MV/RHO 125436: 21-23
Mustavalkonegatiivit:	MV/RHO 125435: 10-13
Tutkimukset:	Hiekkänen, Markus 1996 (tarkastus)
Lähteet:	Jutikkala, Eino ja Nikander Gabriel 1939: Suomen kartanot ja suurtilat. Helsinki 1939. Hiekkänen, Markus 1996: Savijärven kartanon holvikellari Sipoossa. <i>Matkakertomus Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa.</i> Rantanen, Arja & Kuvaja, Christer 1994: Sipoon historia vuoteen 1868, osat 1-2. Jyväskylä.

Savijärven kellari sijaitsee noin 150 metriä kartanon päärakennuksesta etelään olevan kumpareen keskiosassa. Kumpareen laajuus on noin 20 x 20 metriä. Kumpareen päällä kasvaa pensaita ja reunoilla puita. Rannan puolella erottuu kasvillisuuden alta harmaakivinen kivijalka. Tiiltä ja laastia ei ole näkyvissä.

Tynnyriholvatun luode-kaakkosuuntaisen harmaakivisen kellarin laajuus on noin 6 x 2 metriä ja korkeus 2,3-2,5 metriä. Kellarin oviaukko on eteläsivulla. Kellarilla on puinen suojakatto. Katto on huonossa kunnossa. Kellari ajoittuneen Markus Hiekkasen mukaan 1700-luvun ja 1800-luvun lopun välille.

SIPOO

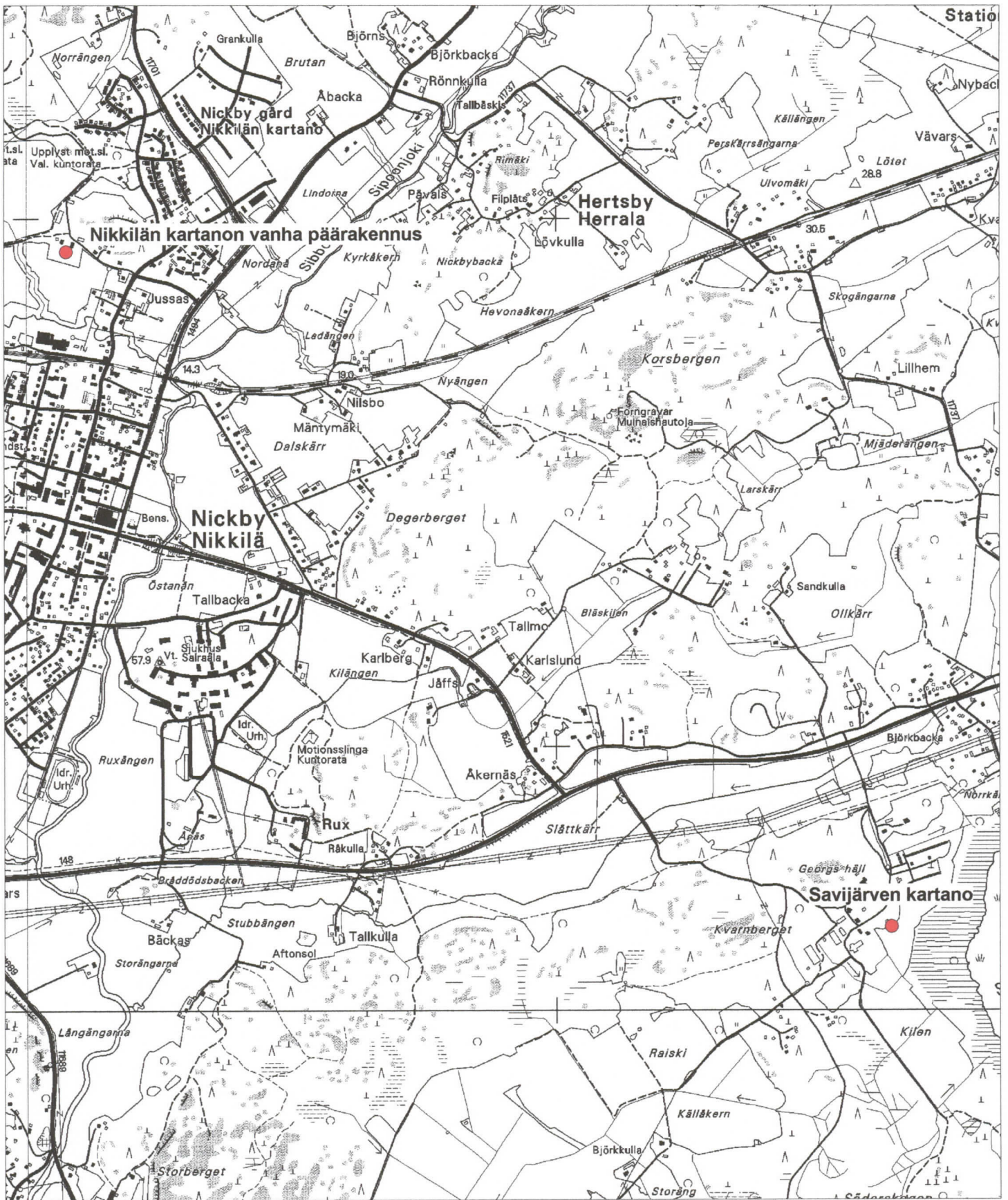
Peruskarttaote

pk 2043 11

mk 1:20 000

Mariendahl

SIPOO

Peruskarttaote

pk 2043 11

Nikkilän kartanon vanha päärakennus

mk 1:20 000

Savijärven kartanon holvikellari

3. Lopuksi

Itä-Uudellamaalla keväällä 2003 suoritettu inventointi antoi runsaasti uutta tietoa alueen muinaisjäännöksistä. Lähestymistapa paljastui antoisaksi. Käytettävissä ollut kuukausi riitti hyvän yleiskuvan saamiseen. Tulokset olisivat luonnollisesti olleet parempia, jos aikaa olisi voitu käyttää enemmän per kohde. Nyt inventointi jäi joidenkin muinaisjäännösten osalta ainoastaan niiden nykykunnan tarkastamiseen, mikä sekin sinänsä on nykyisessä inventointitilanteessa perusteltua.

Inventoinnin tärkein opetus oli se, että myös maakuntakaavataso muinaisjäännökset on syytä tarkastaa ennen kuin ne merkitään kaavoihin. Useat Itä-Uudenmaan kohteet ovat tuhoutuneet vasta 1980- ja 1990-luvuilla. Esimerkkinä voisi mainita Ison vihan alkupisteenä Suomen historian kannalta poikkeuksellisen arvokkaan Pernajan Ryssön linnoituksen 1990-luvulla kokeman kohtalon. Itä-Uudenmaan muinaisjäännösten tuhoutumisen taustalla on yleensä tietämättömyys kohteen olemassaolosta ja arvosta.

Jelkkinen 11.5.2007

Liite 1 Itä-Uusimaa inventointi 2003

Mustavalkokuvat 125435: 1-346

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
1	Sipoo	Mariendahl	Lasiruukki	NE
2	Sipoo	Mariendahl	Lasiruukki	NW
3	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	N
4	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	NW
5	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	NE
6	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	N
7	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	N
8	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	NW
9	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	NE
10	Sipoo	Savijärvi	Vanha kartanonpaikka	W
11	Sipoo	Savijärvi	Vanha kartanonpaikka	W
12	Sipoo	Savijärvi	Vanha kartanonpaikka	W
13	Sipoo	Savijärvi	Vanha kartanonpaikka	NE
14	Sipoo	Kalkkiranta	Teollisuusalue, vanhan kalkkiruukin alueella	E
15	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SE
16	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SE
17	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SE
18	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SE
19	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	E
20	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	E
21	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	NE
22	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	NE
23	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SE
24	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SE
25	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SW
26	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SW
27	Askola	Kalmistonmäki	Hautoja	SW
28	Askola	Nalkkila	Autiotontti	SW
29	Pukkila	Vanha kirkko	Muistomerkki	W
30	Pukkila	Vanha kirkko	Muistomerkki	W
31	Pukkila	Kantele	Autiotontti	W
32	Lapinjärvi	Porlom, saha	Joenuomaa	SE
33	Lapinjärvi	Porlom, saha	Joenuomaa	SE
34	Lapinjärvi	Porlom, saha	Joenuomaa	S
35	Lapinjärvi	Porlom, saha	Sahayhteisön alue	NE
36	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	NW
37	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	W
38	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	N
39	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	NE
40	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	NE
41	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	E
42	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	W
43	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	W
44	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	W
45	Lapinjärvi	Lapinkoski	Rakennuksen pohja padon luona	SE
46	Lapinjärvi	Lapinkoski	Rakennuksen pohja padon luona	W
47	Lapinjärvi	Lapinkoski	Rakennuksen pohja padon luona	W
48	Artjärvi	Linnamäki	Lakea reunustava kivivalli	NW
49	Artjärvi	Linnamäki	Lakea reunustava kivivalli	NW
50	Artjärvi	Linnamäki	Lakea reunustava kivivalli	SW
51	Artjärvi	Linnamäki	Lakea reunustava kivivalli	SW

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
52	Artjärvi	Linnamäki	Lakea reunustava kivivalli	SW
53	Artjärvi	Linnamäki	Mäen muokattua rinnettä	E
54	Artjärvi	Linnamäki	Lakea reunustava kivivalli	N
55	Artjärvi	Linnamäki	Mäen muokattua rinnettä	SW
56	Artjärvi	Linnamäki		NW
57	Artjärvi	Linnamäki	Koekuopan paikka linnan laella	W
58	Artjärvi	Linnamäki	Koekuoppa	W
59	Artjärvi	Linnamäki	Koekuoppa	W
60	Artjärvi	Linnamäki		NW
61	Artjärvi	Linnamäki		NW
62	Artjärvi	Linnamäki		E
63	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 42)	E
64	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 42)	NE
65	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 44)	SW
66	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 44)	S
67	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 44)	E
68	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 44)	E
69	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	E
70	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	E
71	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	W
72	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	S
73	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	SW
74	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	SW
75	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	W
76	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	SW
77	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	SW
78	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	NW
79	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	NW
80	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	NW
81	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	NW
82	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	NW
83	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	S
84	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	S
85	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	SW
86	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	
87	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 47)	S
88	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 47)	S
89	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 47)	NE
90	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Taisteluhauta (Ahvenisto kohde 43)	SE
91	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Taisteluhauta (Ahvenisto kohde 43)	E
92	Ruotsipyhtää	Hirvikoski	Taisteluhauta (Ahvenisto kohde 43)	S
93	Lapinjärvi	Långbromossen	Suosilta	S
94	Lapinjärvi	Långbromossen	Suosilta	S
95	Liljendal	Kotaby	Autiotontti	E
96	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
97	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
98	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
99	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
100	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
101	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
102	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	NE
103	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	NE
104	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautausmaa	E
105	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartanon paikka	NE
106	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartanon paikka	N
107	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartanon paikka	N

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
108	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartanon paikka	S
109	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Tilan nykyinen päärakennus	E
110	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaantie kuninkaankartanon kohdalla	SW
111	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartanon paikka	S
112	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartanon paikka	S
113	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaantie kuninkaankartanon kohdalla	W
114	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	E
115	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	E
116	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	S
117	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	S
118	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri	SE
119	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri	SE
120	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri	SE
121	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, silta	SE
122	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri	NE
123	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri	NE
124	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	S
125	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	SW
126	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	SW
127	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	NW
128	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	NW
129	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	NW
130	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka.	W
131	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka.	SW
132	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka.	E
133	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka.	W
134	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka.	SW
135	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka.	SW
136	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka.	NW
137	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka.	N
138	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka.	N
139	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka.	N
140	Ruotsinpyhtää	Kälvik	Leiripaikka	NW
141	Ruotsinpyhtää	Kälvik	Leiripaikka	SE
142	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Yläredutti	SW
143	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Yläpatteri	NW
144	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Yläredutti	SE
145	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Alaredutti	NW
146	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Alaredutti	NW
147	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	NW
148	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	W
149	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	W
150	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Postitalo	SE
151	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Postitalo	SE
152	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	NW
153	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 36)	S
154	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 36)	SW
155	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 36)	SE
156	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 36)	S
157	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 35)	E
158	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 35)	NE
159	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 35)	S
160	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 35)	SW
161	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto 35)	NW
162	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	S
163	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	E

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
164	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	W
165	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	E
166	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	SE
167	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli.	SE
168	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	SE
169	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, itäpuoli	NW
170	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka, länsipuoli	E
171	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 3	SW
172	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 3	NE
173	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 3	SE
174	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 3	NW
175	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	SE
176	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	SE
177	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	W
178	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	
179	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 5	W
180	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 6	SW
181	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 7	SE
182	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 7	NW
183	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 8	SW
184	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	SW
185	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	E
186	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	E
187	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 10	W
188	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 11	NW
189	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 11	SW
190	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 12	W
191	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 13	E
192	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 14	NW
193	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 10	E
194	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	S
195	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	S
196	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	S
197	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	N
198	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	S
199	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	E
200	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	E
201	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti 2, päärakennus	SW
202	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti 2, päärakennus	SE
203	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti 2, päärakennus	NW
204	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti 2	SW
205	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti 2, kellari	SW
206	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	S
207	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
208	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
209	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
210	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	SW
211	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
212	Pernaja	Mäslax	Autiotontti	W
213	Pernaja	Mäslax	Autiotontti	W
214	Pernaja	Mäslax	Autiotontti	W
215	Pernaja	Mäslax	Autiotontti, aluetta	W
216	Pernaja	Mäslax	Autiotontti, aluetta	SW
217	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	W
218	Pernaja	Ryssö	Linnoitus, vallia	W
219	Pernaja	Ryssö	Linnoitus, vallia	NE

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
220	Pernaja	Ryssö	Linnoitus, vallia	SW
221	Pernaja	Ryssö	Linnoitus, vallia	SE
222	Pernaja	Ryssö	Linnoitus, vallia	SE
223	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	SW
224	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	SW
225	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	SE
226	Pernaja	Ryssö	Linnoitus, vallia	NE
227	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	S
228	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	S
229	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	NW
230	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	NW
231	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	NW
232	Pernaja	Ryssö	Linnoituksen aluetta	SE
233	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	SW
234	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	SW
235	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	SW
236	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	SE
237	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	W
238	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, länsipuoli	W
239	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, länsipuoli	SW
240	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, länsipuoli	W
241	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, länsipuoli	W
242	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, itäpuoli	S
243	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, itäpuoli	S
244	Pernaja	Silverberget	Hopeakaivos, itäpuoli	SE
245	Pernaja	Tervik	Autiotontti	W
246	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SW
247	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SE
248	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SE
249	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SW
250	Pernaja	Tervik	Autiotontti	NW
251	Pernaja	Tervik	Autiotontti	NW
252	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SW
253	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	S
254	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	
255	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
256	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	SW
257	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	S
258	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
259	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
260	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
261	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	SW
262	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	W
263	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	N
264	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	SE
265	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	S
266	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	SW
267	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SE
268	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	NW
269	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SW
270	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SW
271	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SW
272	Pernaja	Böle	Autiotontti	SW
273	Pernaja	Böle	Autiotontti	SW
274	Pernaja	Böle	Autiotontti	SE
275	Pernaja	Böle	Autiotontti	SW

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
276	Pernaja	Böle	Autiotontti	E
277	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
278	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
279	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	S
280	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
281	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
282	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
283	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
284	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
285	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
286	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
287	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
288	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	N
289	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	N
290	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
291	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
292	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
293	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NW
294	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	S
295	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
296	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NW
297	Porvoo	Kanonudden	Ryssänuuni	NE
298	Porvoo	Kanonudden	Ryssänuuni	NE
299	Porvoo	Kanonudden	Ryssänuuni	SE
300	Porvoo	Löperö	Autiotontti	E
301	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
302	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
303	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
304	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	W
305	Porvoo	Pellinki	Kanonudden, ryssänuuni	NW
306	Porvoo	Löperö	Autiotontti	NE
307	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	N
308	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	S
309	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	S
310	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SE
311	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SW
312	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
313	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
314	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
315	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	NE
316	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
317	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
318	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuopan paikka	SW
319	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi	E
320	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi	E
321	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppaa kaivetaan.	SW
322	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	S
323	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	N
324	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	N
325	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	N
326	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	W
327	Porvoo	Kiala	Vessilä, autiotontti	SW
328	Porvoo	Kiala	Kärby, autiotontti	E
329	Porvoo	Kiala	Grindas, autiotontti.	S
330	Porvoo	Kiala	Näseby, autiotontti	S
331	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	N

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
332	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	NE
333	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	N
334	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	NE
335	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	NW
336	Porvoo	Strömsberg	Krouvi	N
337	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	SW
338	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	E
339	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	E
340	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	W
341	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	NE
342	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	SE
343	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	E
344	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	SE
345	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	E
346	Porvoo	Strömsberg	Myllynpaikat	E

Liite 2 Itä-Uusimaa inventointi 2003

Diakuvat 125436: 1-339

Kuvaaja: V.-P. Suhonen

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
1	Askola	Kalmistonmäki	Yleiskuva	SE
2	Askola	Kalmistonmäki	Yleiskuva	SE
3	Askola	Kalmistonmäki	Yleiskuva	SE
4	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	SE
5	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	SE
6	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	E
7	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	S
8	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	NE
9	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	S
10	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	S
11	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	NE
12	Askola	Kalmistonmäki	Laella olevia hautoja	SE
13	Askola	Nalkkila	Autiotontti	S
14	Sipoo	Mariendahl	Lasiruukki	NW
15	Sipoo	Mariendahl	Lasiruukki	NE
16	Sipoo	Mariendahl	Lasiruukki	NE
17	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	N
18	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	N
19	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	NE
20	Sipoo	Nickby	Vanha kartanonpaikka	NW
21	Sipoo	Savijärvi	Kartanonpaikka	W
22	Sipoo	Savijärvi	Kartanonpaikka, kellari	W
23	Sipoo	Savijärvi	Kartanonpaikka, kellari	W
24	Sipoo	Kalkkiranta	Teollisuusalue, vanhan kalkkiruukin alueella	E
25	Porvoo	Husholmen	Linna	W
26	Porvoo	Husholmen	Linna, sisäänkäynti	NW
27	Porvoo	Husholmen	Linna, sisäänkäynti	E
28	Porvoo	Husholmen	Linna, esilinna	S
29	Porvoo	Husholmen	Linna, päälinna	SE
30	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuopan paikka	SE
31	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	N
32	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	S
33	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	S
34	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	NW
35	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	NW
36	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi, koekuoppa	NW
37	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi	E
38	Porvoo	Husholmen	Linnanmalmi	E
39	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	N
40	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
41	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SE
42	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
43	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
44	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
45	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	N
46	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	N
47	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SE
48	Porvoo	Husholmen	Husholmen, linnan laki	NW
49	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SE
50	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SW
51	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	S
52	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SE
53	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	SW
54	Porvoo	Husholmen	Örnviksudden	W
55	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård	E
56	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård	E
57	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, vallia	E
58	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautoja	NE
59	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautoja	SE
60	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautoja	N
61	Porvoo	Pellinki	Hagnäs, Kyrkogård, hautoja	E
62	Porvoo	Pellinki	Kanonudden, ryssänuuni	SW
63	Porvoo	Pellinki	Kanonudden, ryssänuuni	SW
64	Porvoo	Pellinki	Kanonudden, ryssänuuni	NE
65	Porvoo	Pellinki	Kanonudden, ryssänuuni	E
66	Porvoo	Pellinki	Kanonudden, ryssänuuni	SE
68	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	E
69	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	E
70	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	E
71	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon paikka	S
72	Porvoo	Strömsberg	Krouvin paikka	N
73	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon myllypaikat	E
74	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon myllypaikat	SE
75	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon myllypaikat	E
76	Porvoo	Strömsberg	Kuninkaankartanon myllypaikat	E
77	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	NW
78	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	NW
79	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	SE
80	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	SE
81	Porvoo	Saxby	Markkinapaikka	E
82	Porvoo	Kiala	Näseby, kylänpaikka	S
83	Porvoo	Kiala	Grindas, autiotontti	SE
84	Porvoo	Kiala	Vessilä, autiotontti	SW
85	Porvoo	Kiala	Kärby, autiotontti	SE
86	Porvoo	Löperö	Autiotontti	NE
87	Lapinjärvi	Porlom, saha	Sahayhteisön alue	SE
88	Lapinjärvi	Porlom, saha	Sahayhteisön alue	NE
89	Lapinjärvi	Porlom, saha	Joenuomaa sahan kohdalla	S
90	Lapinjärvi	Porlom, saha	Joenuomaa sahan kohdalla	SE
91	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	E
92	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	W
93	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	NW

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
94	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	N
95	Lapinjärvi	Lapinkoski	Pato	NE
96	Lapinjärvi	Lapinkoski	Itärannan rakennus	SE
97	Lapinjärvi	Lapinkoski	Itärannan rakennus	W
98	Pukkila	Vanha kirkko	Muistomerkki	W
99	Pukkila	Vanha kirkko	Muistomerkki	W
100	Pukkila	Kantele	Autiotontti	W
101	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SW
102	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	S
103	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SW
104	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SW
105	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SE
106	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SW
107	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	NW
108	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	S
109	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	E
110	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SE
111	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	E
112	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	E
113	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	W
114	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	W
115	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	S
116	Pernaja	Ryssö	Linnoitus	SW
117	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	W
118	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	NE
119	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	SW
120	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	S
121	Pernaja	Ryssö	Leiripaikka	W
122	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	W
123	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	S
124	Pernaja	Tjusterby	Kartanolinna	SE
125	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
126	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
127	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
128	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
129	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NW
130	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	W
132	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
133	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NW
134	Pernaja	Tervik	Autiotontti	S
135	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SE
136	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SE
137	Pernaja	Tervik	Autiotontti	W
138	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SW
139	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SE
140	Pernaja	Tervik	Autiotontti	SE
141	Pernaja	Tervik	Autiotontti	W
142	Pernaja	Tervik	Autiotontti	NW

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
143	Pernaja	Böle	Autiotontti	E
144	Pernaja	Böle	Autiotontti	SE
145	Pernaja	Böle	Autiotontti	SW
146	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	SW
147	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	SW
148	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	S
149	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	S
150	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	SE
151	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	S
152	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	S
153	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
154	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
155	Pernaja	Lassdal	Autiotontti	NE
156	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SE
157	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SW
158	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	SW
159	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	W
160	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	W
161	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	S
162	Pernaja	Trännäs	Autiotontti	W
163	Pernaja	Mästlax	Autiotontti	W
164	Pernaja	Mästlax	Autiotontti	W
165	Pernaja	Mästlax	Autiotontti	W
166	Pernaja	Mästlax	Autiotontti	W
167	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	E
168	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	E
169	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	N
170	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	E
171	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	S
172	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	N
173	Pernaja	Idlax	Nybacka, autiotontti.	S
174	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
175	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
176	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
177	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	NW
178	Pernaja	Idlax	Autiotontti 3	W
179	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti.	SW
180	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti.	NE
181	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti.	S
182	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti.	S
183	Pernaja	Idlax	Grindas, autiotontti.	S
184	Pernaja	Silverberget	Grindas, autiotontti.	SE
185	Pernaja	Silverberget	Länsilouhos	S
186	Pernaja	Silverberget	Länsilouhos	S
187	Pernaja	Silverberget	Länsilouhos	S
188	Pernaja	Silverberget	Länsilouhos	S
189	Pernaja	Silverberget	Länsilouhos	S
190	Pernaja	Silverberget	Etelälouhos	S

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
191	Pernaja	Silverberget	Etelälouhos	S
192	Pernaja	Silverberget	Etelälouhos	S
193	Pernaja	Silverberget	Etelälouhos	S
194	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Taisteluhauta (Ahvenisto kohde 43)	SE
195	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Taisteluhauta (Ahvenisto kohde 43)	S
196	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Taisteluhauta (Ahvenisto kohde 43)	SE
197	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	NW
198	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	SE
199	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	W
200	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	W
201	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	S
202	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 48)	E
203	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	E
204	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	E
205	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohteet 49-50)	W
206	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri 2 (Ahvenisto kohde 42)	E
207	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri 2 (Ahvenisto kohde 42)	SW
208	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri 3 (Ahvenisto kohde 44)	E
209	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri 3 (Ahvenisto kohde 44)	NW
210	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 47)	S
211	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 47)	S
212	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	W
213	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	W
214	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	SW
215	Ruotsinpyhtää	Hirvikoski	Patteri (Ahvenisto kohde 46)	SW
216	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 35)	E
217	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 35)	NW
218	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 35)	W
219	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 35)	SW
220	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 36)	SE
221	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 36)	NE
222	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Patteri (Ahvenisto kohde 36)	SW
223	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	E
224	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	E
225	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	W
226	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	E
227	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	E
228	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	SW
229	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	SE
230	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	E
231	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	SE
232	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Leiripaikka (Ahvenisto kohde 10)	W
233	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Alaredutti	NW
234	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Alaredutti	NW
235	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Alaredutti	NW
236	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Yläredutti	E
237	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Yläredutti	NW
238	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	W

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
239	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	W
240	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Tullitalo	W
241	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Postitalo	NE
242	Ruotsinpyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Postitalo	NE
243	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	NW
244	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	NW
245	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	SW
246	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	SW
247	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	SW
248	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Leiripaikka	NW
249	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	SE
250	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	W
251	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	SE
252	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	SE
253	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	SW
254	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	W
255	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Sandbacka, leiripaikka	S
256	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka	SW
257	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka	NW
258	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka	W
259	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka	S
260	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka	SE
261	Ruotsinpyhtää	Kungshamn	Hamnflodan, leiripaikka	S
262	Ruotsinpyhtää	Kälvik	Leiripaikka	NW
263	Ruotsinpyhtää	Kälvik	Leiripaikka	SE
264	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano, kuninkaantie	SW
265	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano, kuninkaantie	W
266	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	S
267	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	S
268	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	NE
269	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	NE
270	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	NE
271	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	NE
272	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	S
273	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Kuninkaankartano	E
274	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	E
275	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	E
276	Ruotsinpyhtää	Tessjö	Saha	SW
277	Lapinjärvi	Långbromossen	Suosilta	W
278	Lapinjärvi	Långbromossen	Suosilta	W
279	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 3	SW
280	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 3	SE
281	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	N
282	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	SE
283	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 4	SE
284	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 5	SW
285	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 6	SE
286	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 7	SE

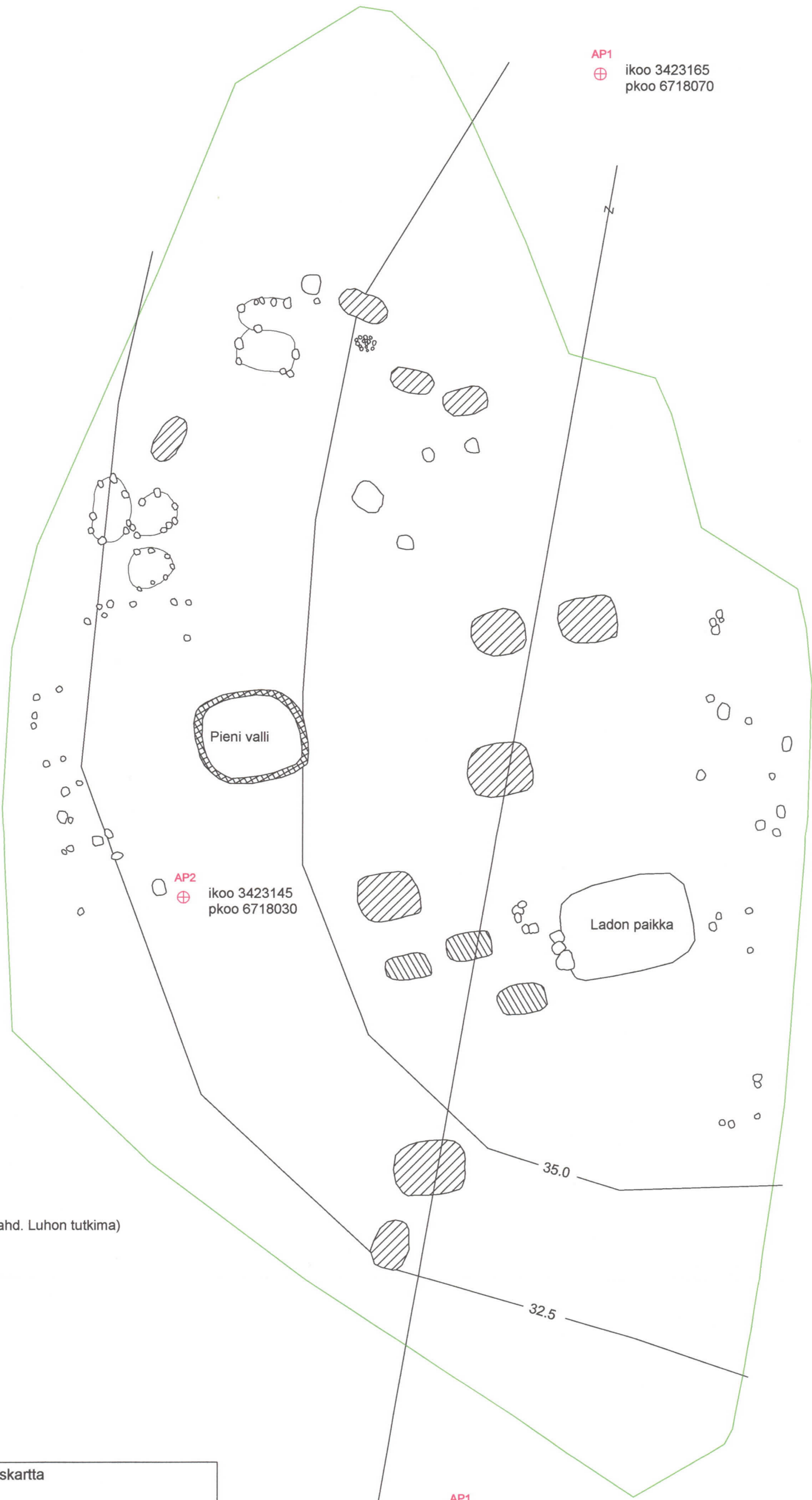
Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
287	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 8	SE
288	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	SE
289	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	NE
290	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	NE
291	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 9	E
292	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 10	W
293	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 10	E
294	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 11	SW
295	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 11	W
296	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 12	W
297	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 13	E
298	Loviisa	Maalinnoitus	Heinä mies 1977, kohde 14	NW
299	Liljendal	Kotaby	Autiotontti	E
300	Artjärvi	Linnamäki	Yleiskuva	NW
301	Artjärvi	Linnamäki	Yleiskuva	NW
302	Artjärvi	Linnamäki	Yleiskuva	NW
303	Artjärvi	Linnamäki	Mäen rinnettä	NE
304	Artjärvi	Linnamäki	Mäen rinnettä	NE
305	Artjärvi	Linnamäki	Mäen rinnettä	SW
306	Artjärvi	Linnamäki	Mäen rinnettä	NW
307	Artjärvi	Linnamäki	Linnan laen vallia	NW
308	Artjärvi	Linnamäki	Linnan laen vallia	W
309	Artjärvi	Linnamäki	Linnan laen vallia	NW
310	Artjärvi	Linnamäki	Linnan laen vallia	NW
311	Artjärvi	Linnamäki	Linnan lakea	SW
312	Artjärvi	Linnamäki	Linnan laen vallia	SE
313	Artjärvi	Linnamäki	Linnan laen vallia	SE
314	Artjärvi	Linnamäki	Koekuoppa	S
315	Artjärvi	Linnamäki	Koekuoppa	W
316	Artjärvi	Linnamäki	Koekuoppa	NW
317	Artjärvi	Linnamäki	Koekuoppa	W
318	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. silta	S
319	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. silta	SE
320	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, etelä	SE
321	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, etelä	SE
322	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, etelä	SE
323	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, etelä	NE
324	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, etelä	SE
325	Pyhtää	Vähä-Ahvenkoski	Venäl. patteri, patteri	SE
326	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
327	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
328	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
329	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
330	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	NE
331	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
332	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SW
333	Pernaja	Snickarbacka	Autiotontti	SE
334	Pernaja	Tervik	Autiotontti	S

Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta
335	Pernaja	Tervik	Autiotontti	NW
336	Pernaja	Idlax	Grindas	SW

Neulapohjoinen

AP1
 ⊕ ikoo 3423165
 pkoo 6718070

- Mahdollinen tarha
- Kivilatomus
- Painanne (hauta, mahd. Luhon tutkima)
- Painanne (hauta)

— 2.5 — m mpy

10 m

ASKOLA Kalmistonmäki V.-P. Suhonen 2003	Yleiskartta Mk 1:200
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Donald Lillqvist 2004	

AP1
 ⊕ ikoo 3423165
 pkoo 6718070

AP2
 ⊕ ikoo 3423145
 pkoo 6718030

Forsösundet

Neulapohjoinen

AP1
⊕ ikoo 3443300
pkoo 6707770

12.5

E

D

17.5

20.0

F

C

Metsäpolku

25.0

22.5

G

B

Z

Z

A

15.0

AP2
⊕ ikoo 3443210
pkoo 6707415

AP1
⊕ ikoo 3443300
pkoo 6707770

AP2
⊕ ikoo 3443210
pkoo 6707415

50 m

A -G Vallin osat

Rantaviiva

2.5 m mpy

PERNAJA
Ryssön linnoitus 2003
V.-P. Suhonen

Yleiskartta
Mk 1:1500

MITTAUSDOKUMENTOINTI

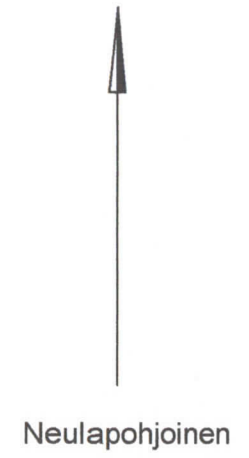
MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO
HELSINKI

Donald Lillqvist

Puht. piirt. Donald Lillqvist

AP1
⊕ ikoo 3442585
pkoo 6709155

AP2
⊕ ikoo 3442681
pkoo 6709102

Koskenylänjoki

20.0

15.0

10.0

5.0

2.5

Louhos

Rantaviiva

Pelto

2.5 m mpy

20 m

AP1
⊕ ikoo 3442585
pkoo 6709155

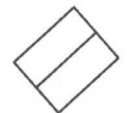

AP2
⊕ ikoo 3442681
pkoo 6709102

PERNAJA Silverberget 2003 V.-P. Suhonen	Yleiskartta Mk 1:500
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Donald Lillqvist	

Pieni Pernajanlahti

Neulapohjoinen

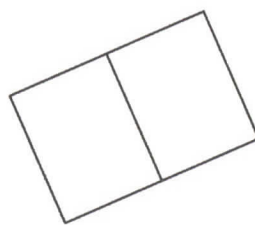

- Kivilatomus
- Rakennus
- Rantaviiva
- Painanne
- 2.5 m mpy

20 m

PORVOO Örnviksudden 2003 V.-P. Suhonen	Yleiskartta Mk 1:500
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Donald Lillqvist	

AP1
⊕ ikoo 3437648
pkoo 6698927

AP1
⊕ ikoo 3437648
pkoo 6698927

AP2
⊕ ikoo 3437694
pkoo 6698986

AP2
⊕ ikoo 3437694
pkoo 6698986

2.5

Neulapohjoinen

Rajapyykki

AP2
⊕ ikoo 3468955
pkoo 6709665

AP1
⊕ ikoo 3468908
pkoo 6709650

20.0

22.5

Tie

10 m

RUOTSINPYHTÄÄ
Vähä-Ahvenkoski
Leiripaikka (Ahvenisto 1968, kohde 10)
V.-P. Suhonen 2003

MITTAUSDOKUMENTOINTI

Donald Lillqvist

Puht. piirt. Donald Lillqvist 2004

Yleiskartta

Mk 1:250

MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO
HELSINKI

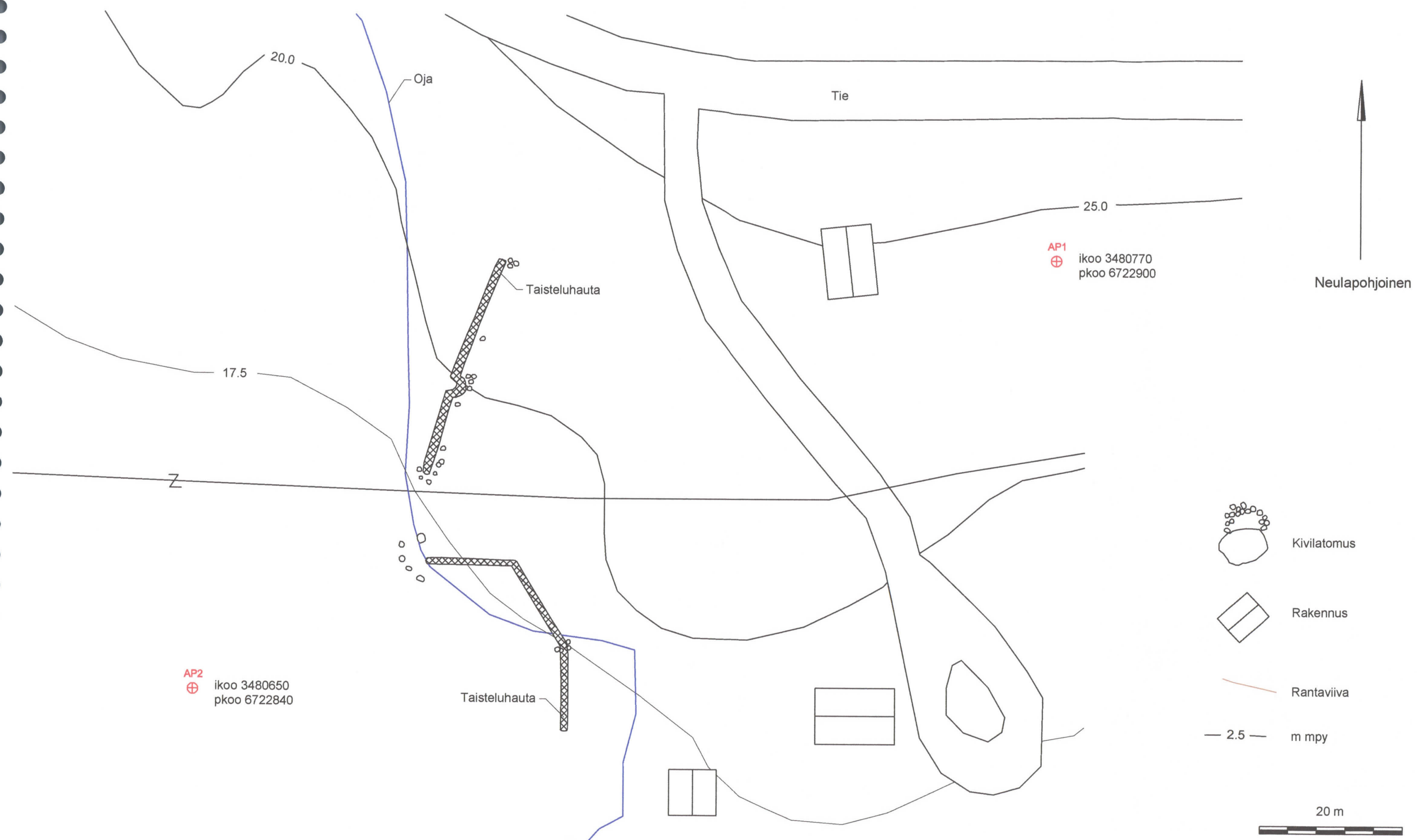

Kivilatomus

— 2.5 — m mpy

AP1
⊕ ikoo 3468908
pkoo 6709650

AP2
⊕ ikoo 3468955
pkoo 6709665

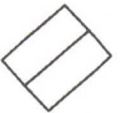

AP2
⊕ ikoo 3480650
pkoo 6722840

AP1
⊕ ikoo 3480770
pkoo 6722900

AP1
⊕ ikoo 3480770
pkoo 6722900

AP2
⊕ ikoo 3480650
pkoo 6722840

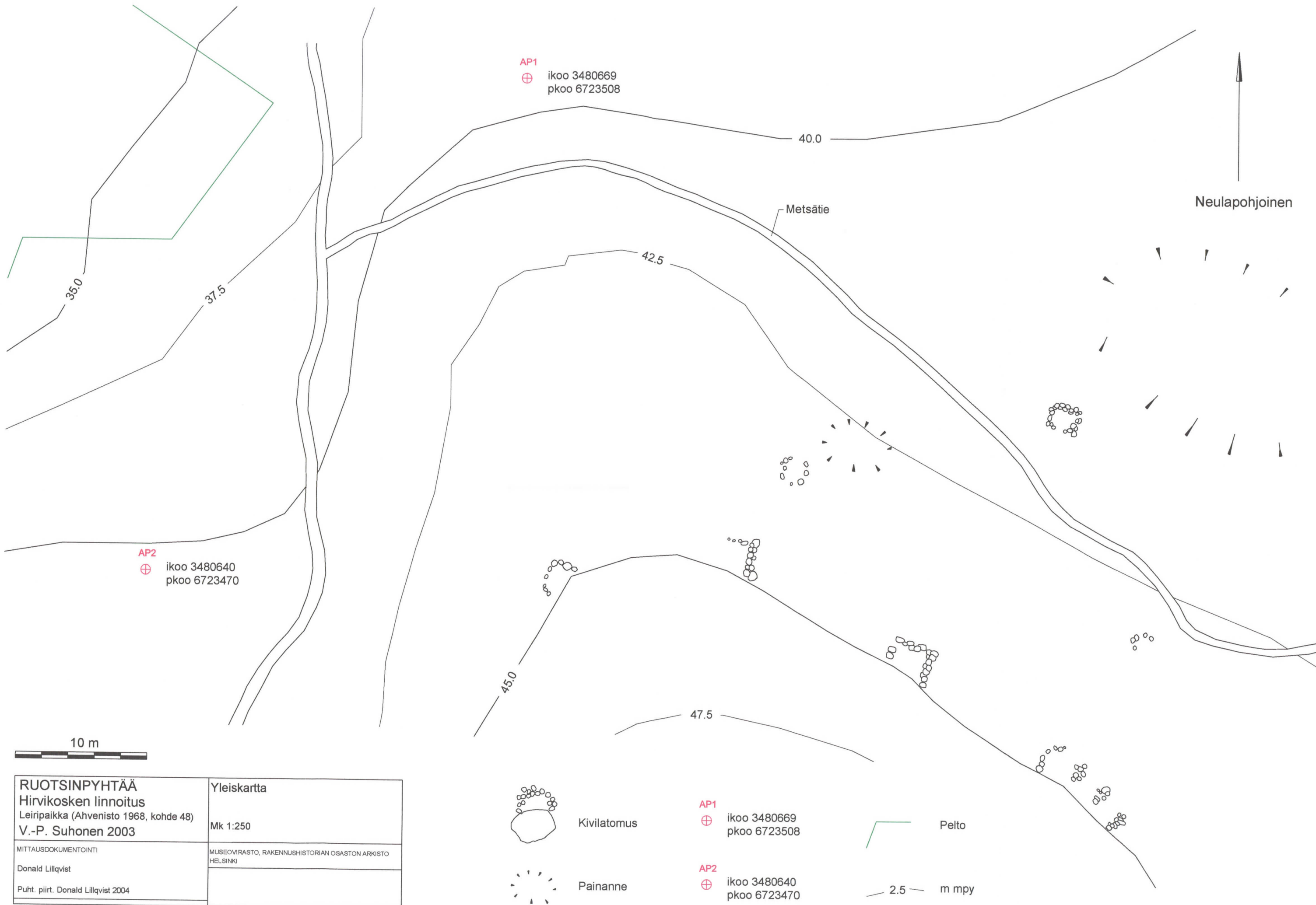
- Kivilatomus
- Rakennus
- Rantaviiva
- 2.5 m mpy

20 m

RUOTSINPYHTÄÄ, Hirvikoski Punaisten taisteluhauta (Ahvenisto 1968, kohde 43) V.-P. Suhonen 2003	Yleiskartta Mk 1:500
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist Puht. piirt. Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI

Hirvikoski

RUOTSINPYHTÄÄ Hirvikosken linnoitus Leiripaikka (Ahvenisto 1968, kohde 48) V.-P. Suhonen 2003	Yleiskartta Mk 1:250
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Donald Lillqvist 2004	

Kivilatomus

Painanne

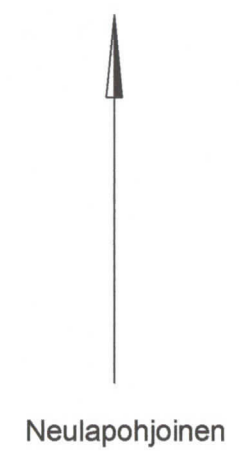
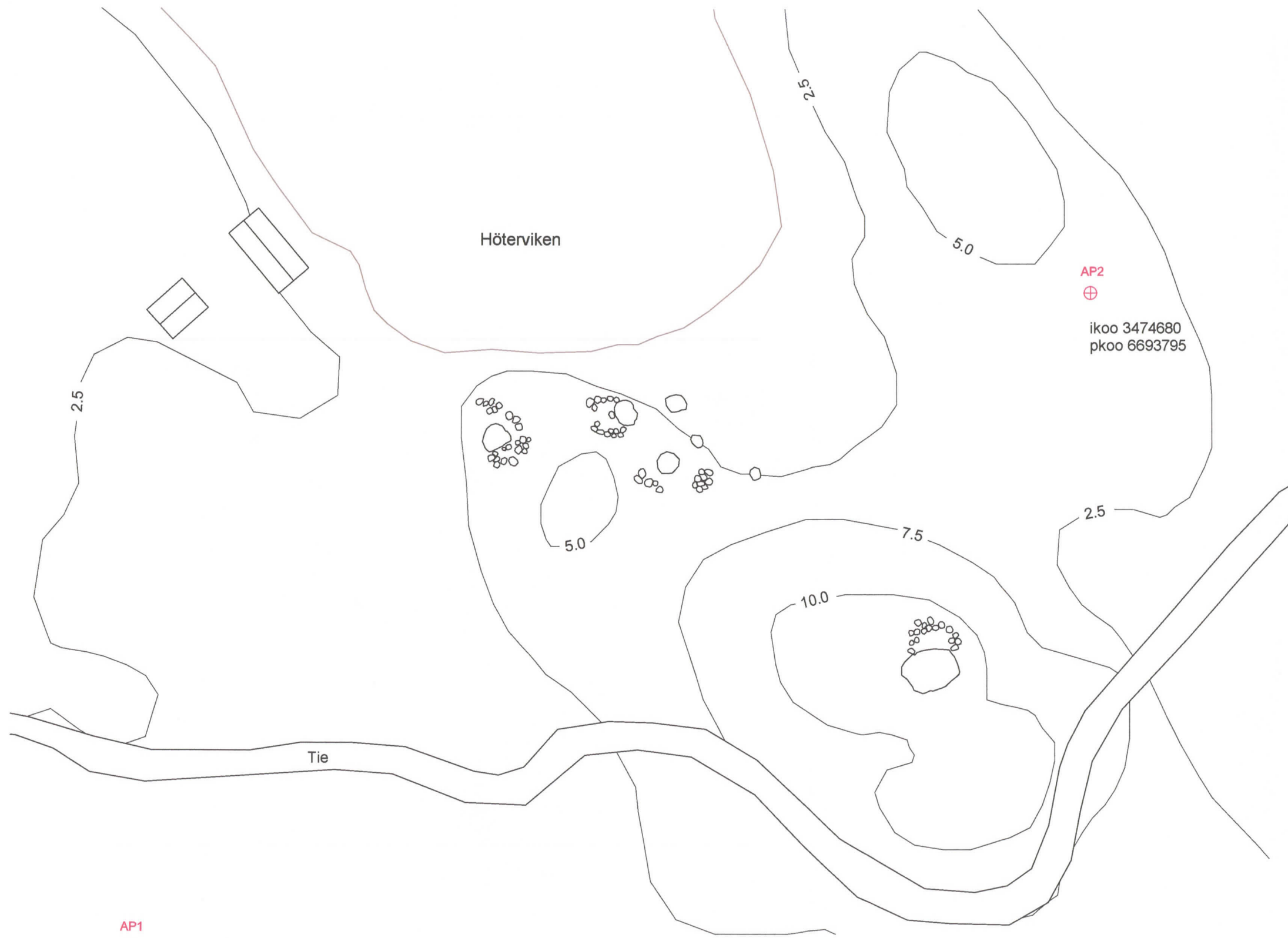
AP1
 ⊕ ikoo 3480669
 pkoo 6723508

AP2
 ⊕ ikoo 3480640
 pkoo 6723470

Pelto

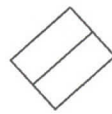
— 2.5 — m mpy

AP1
⊕
ikoo 3474570
pkoo 6693720

Kiviatomus

Rakennus

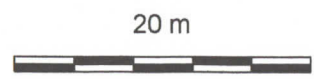
Rantaviiva

2.5 m mpy

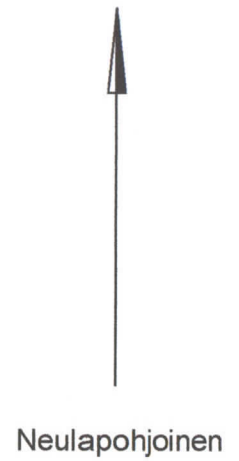
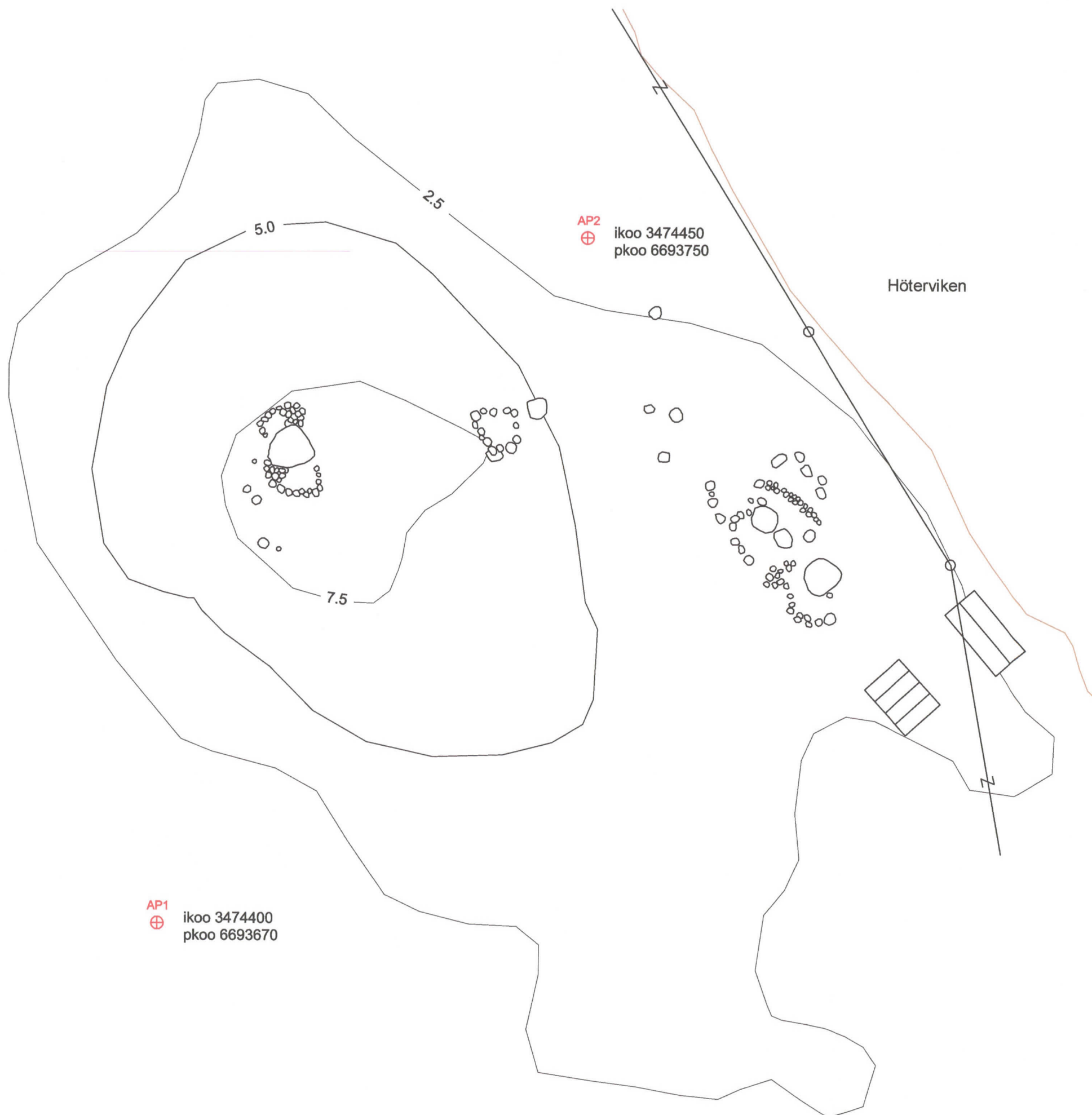
AP1
⊕ ikoo 3474570
pkoo 6693720

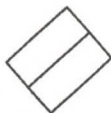

AP2
⊕ ikoo 3474680
pkoo 6693795

RUOTSINPYHTÄÄ, Kungshamn Höterviken 2003 V.-P. Suhonen	Yleiskartta Mk 1:500
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Päivi Hakanpää	

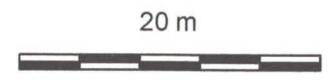
- Kiviatomus
- Rakennus
- Rantaviiva
- 2.5 m mpy

AP1
⊕ ikoo 3474400
pkoo 6693670

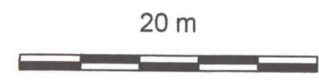
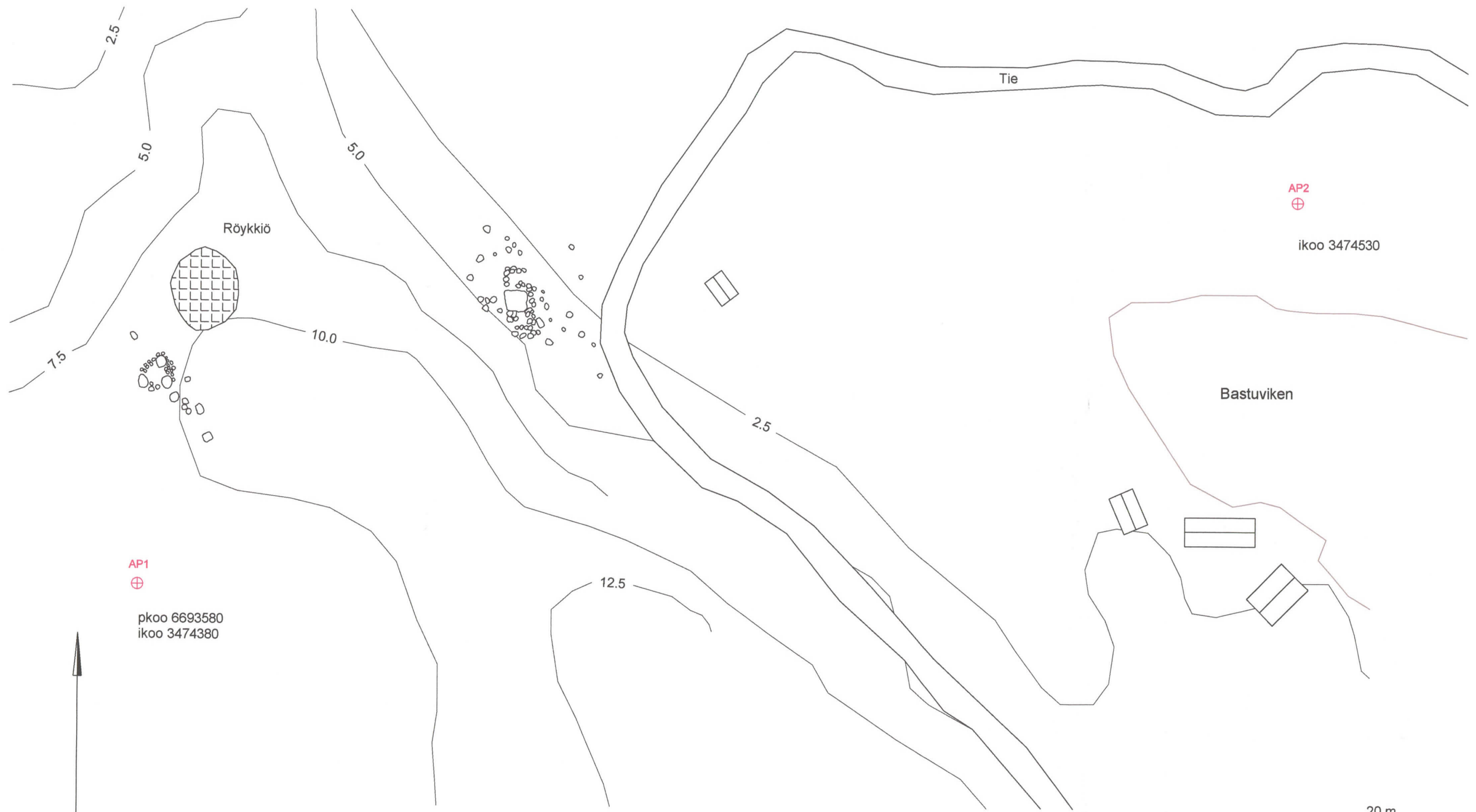
AP2
⊕ ikoo 3474450
pkoo 6693750

AP1
⊕ ikoo 3474400
pkoo 6693670

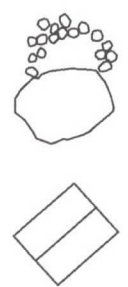
AP2
⊕ ikoo 3474450
pkoo 6693750

RUOTSINPYHTÄÄ, Kungshamn Sandbacka 2003 V.-P. Suhonen	Yleiskartta Mk 1:500
MITTAUSDOKUMENTOINTI Donald Lillqvist	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Puht. piirt. Donald Lillqvist	

Neulapohjoinen

Kivilatomus

Rakennus

— 2.5 — Rantaviiva

— 2.5 — m mpy

AP1
⊕ pkoo 6693580
ikoo 3474380

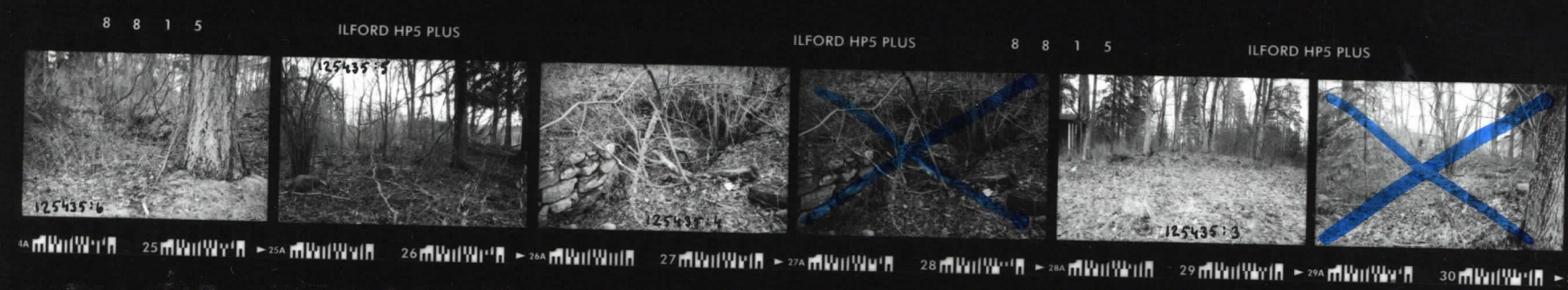
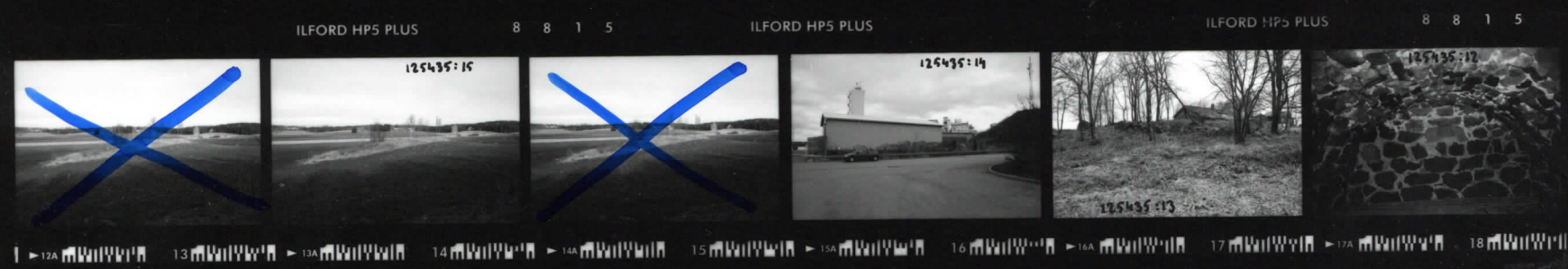
AP2
⊕ pkoo 6693630
ikoo 3474530

RUOTSINPYHTÄÄ, Kungshamn	Yleiskartta
Hamnflodan 2003	Mk 1:500
V.-P. Suhonen	
MITTAUSDOKUMENTOINTI	MUSEOVIRASTO, RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO HELSINKI
Donald Lillqvist	
Puht. piirt. Donald Lillqvist	

8546

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

1 2 3 4 5 6

8557

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

7 8 9 10 11 12

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD

13 14 15 16 17 18

FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4

19 20 21 22 23 24

6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

25 26 27 28 29 30

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

31 32 33 34 35 36

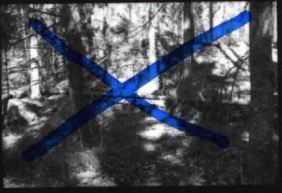
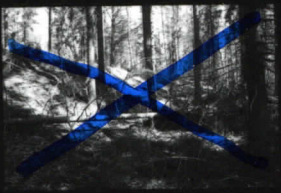
HP5 PLUS 8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

1 2 3 4 5 6

8552

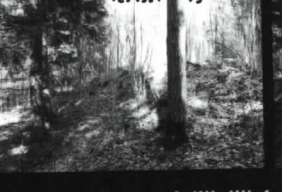
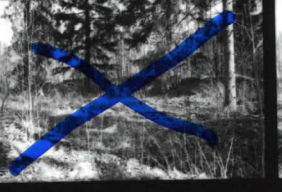
ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

7 8 9 10 11 12

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

13 14 15 16 17 18

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

19 20 21 22 23 24

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

25 26 27 28 29 30

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

31 32 33 34 35 36

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

0A 1 2A 3 4A 5 6

8547

HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8

6A 7 7A 8 8A 9 9A 10 10A 11 11A 12

1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

12A 13 13A 14 14A 15 15A 16 16A 17 17A 18

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

18A 19 19A 20 20A 21 21A 22 22A 23 23A 24

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

24A 25 25A 26 26A 27 27A 28 28A 29 29A 30

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

30A 31 31A 32 32A 33 33A 34 34A 35 35A 36

US

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8

6A 1 1A 2 2A 3 3A 4 4A 5 5A 6

8556

4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD

6A 7 7A 8 8A 9 9A 10 10A 11 11A 12

FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

12A 13 13A 14 14A 15 15A 16 16A 17 17A 18

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

18A 19 19A 20 20A 21 21A 22 22A 23 23A 24

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

24A 25 25A 26 26A 27 27A 28 28A 29 29A 30

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

ILFORD FP4 PLUS

4 6 8 4

ILFORD FP4 PLUS

30A 31 31A 32 32A 33 33A 34 34A 35 35A 36

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

1 0A 1 1A 2 2A 3 3A 4 4A 5 5A 6

8553

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

6A 7 7A 8 8A 9 9A 10 10A 11 11A 12

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

12A 13 13A 14 14A 15 15A 16 16A 17 17A 18

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

18A 19 19A 20 20A 21 21A 22 22A 23 23A 24

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

24A 25 25A 26 26A 27 27A 28 28A 29 29A 30

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

30A 31 31A 32 32A 33 33A 34 34A 35 35A 36

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

0A 1 2 3A 4 5 6

8549

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

6A 7 8 9A 10 11 11A 12

US 8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

12A 13 14 15 16A 17 17A 18

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD

18A 19 20 21 22 23 24

ID HP5 PLUS

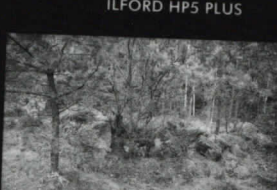
ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8

24A 25 26 27 28 29 30

8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

30A 31 32 33 34 35 36

US 4 6 8 4 ILFORD FP4 PLUS

0A 1 1A 2 2A 3 3A 4 4A 5 5A 6

8555

ILFORD FP4 PLUS 4 6 8 4

6A 7 7A 8 8A 9 9A 10 10A 11 11A 12

ILFORD FP4 PLUS 4 6 8 4

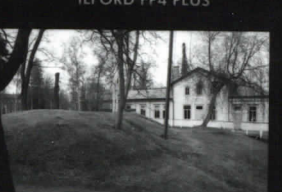
12A 13 13A 14 14A 15 15A 16 16A 17 17A 18

ILFORD FP4 PLUS 4 6 8 4

18A 19 19A 20 20A 21 21A 22 22A 23 23A 24

ILFORD FP4 PLUS 4 6 8 4

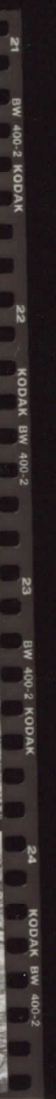
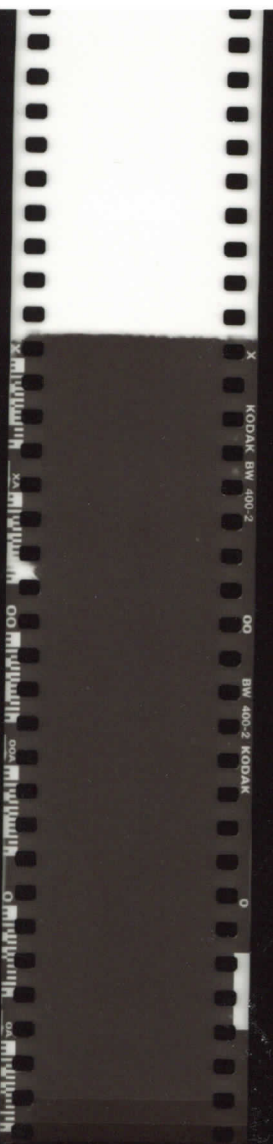
24A 25 25A 26 26A 27 27A 28 28A 29 29A 30

ILFORD FP4 PLUS 4 6 8 4

30A 31 31A 32 32A 33 33A 34 34A 35 35A 36

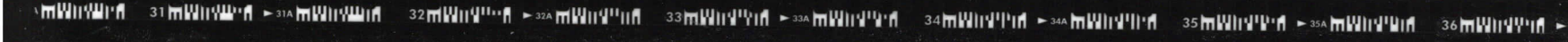
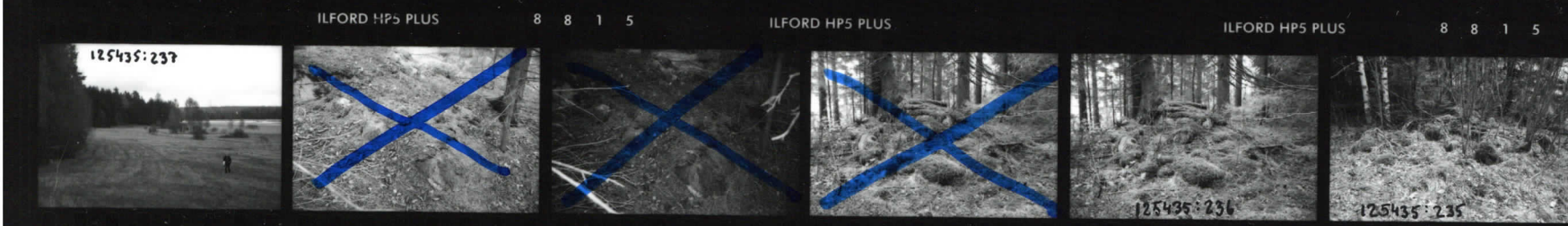
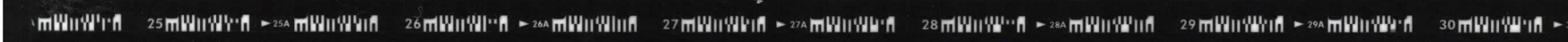
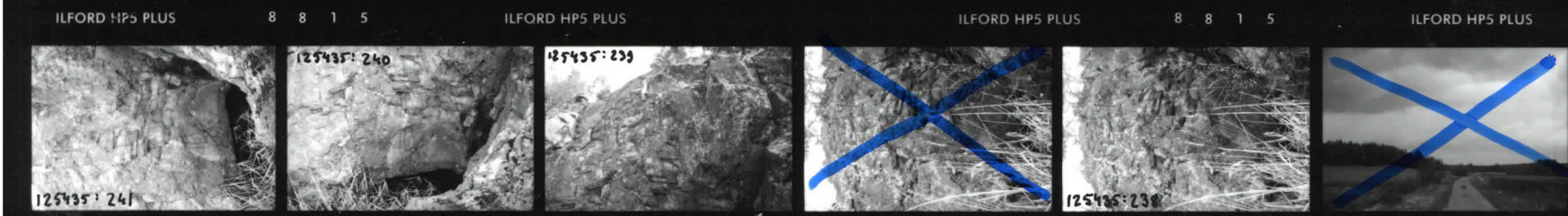
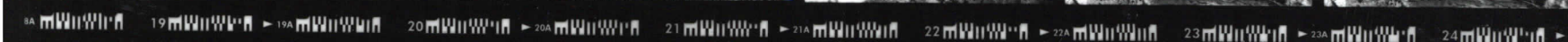
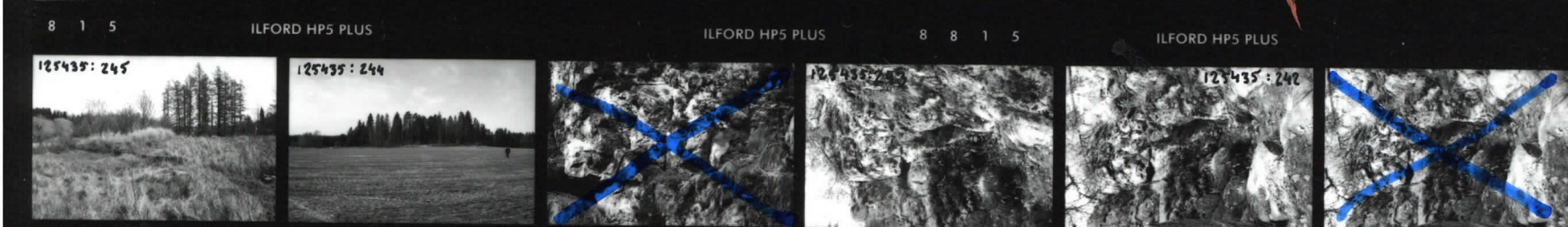
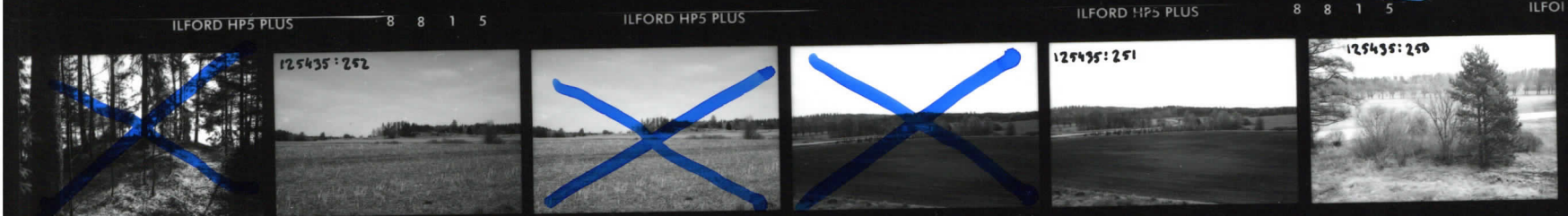

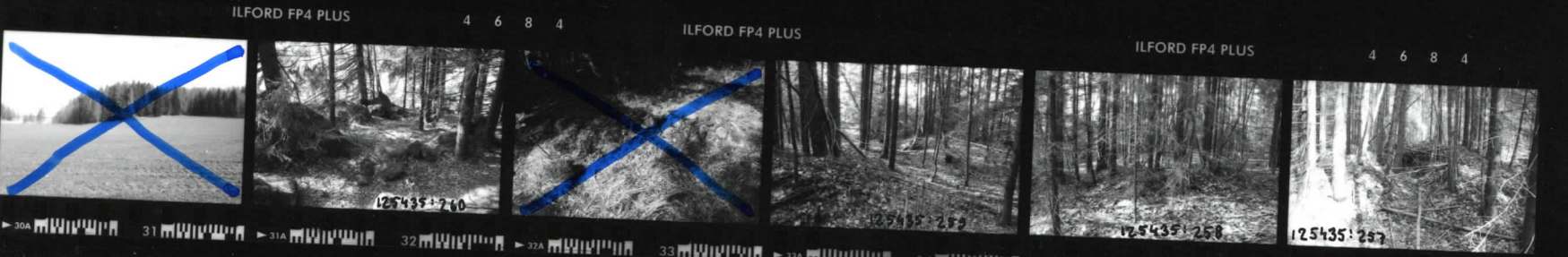
8548

8554

8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

1 2 3 4 5 6

8551

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

7 8 9 10 11 12

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

18A 19 20 21 22 23 24

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

12A 13 14 15 16 17 18

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

24A 25 26 27 28 29 30

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP

30A 31 32 33 34 35 36

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

1 2 3 4 5 6

8550

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

7 8 9 10 11 12

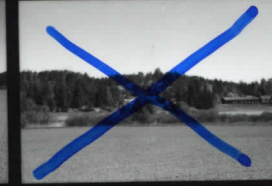
8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

13 14 15 16 17 18

ILFORD HP5 PLUS

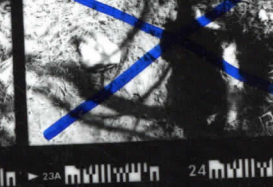
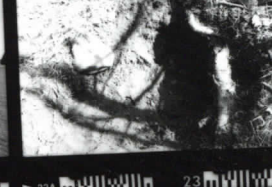
8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

19 20 21 22 23 24

US

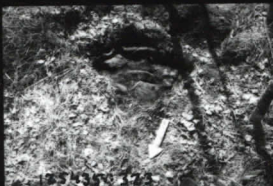
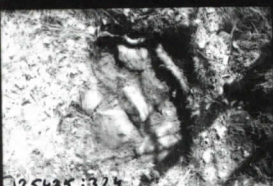
ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1

25 26 27 28 29 30

5

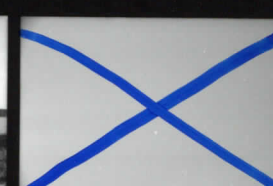
ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFOR

31 32 33 34 35 36

8545

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

125435:347

125435:346

125435:345

125435:344

125435:343

24A 25 25A 26 26A 27 27A 28 28A 29 29A 30

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

ILFORD HP5 PLUS

ILFORD HP5 PLUS

8 8 1 5

125435:342

125435:341

125435:340

125435:339

30A 31 31A 32 32A 33 33A 34 34A 35 35A 36